

**Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ: Σ.Ε.Υ.Π.
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

**«ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ: Η ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ»**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΚΟΥΚΟΥΛΗ ΣΟΦΙΑ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
ΚΟΥΚΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΠΑΜΠΑΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2-3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	4-5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6-7

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	9-19
1.1: Ορισμός.....	9-11
1.2: Διαστάσεις	11-13
1.3: Τρόποι Μέτρησης.....	13-15
1.4: Κοινωνικό κεφάλαιο και Κοινωνία των Πολιτών.....	16-19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ: ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ.....	20-46
2.1: Εθελοντισμός και Κοινωνική Ανάπτυξη.....	20-26
2.2: Θετικά και Αρνητικά στοιχεία του εθελοντισμού.....	27-30
2.3: Μια ιστορική αναδρομή του εθελοντισμού στην Ελλάδα.....	31-35
2.4: Παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του εθελοντισμού.....	36-39
2.5: Οι εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα.....	40-45
2.6: Κράτος και εθελοντισμός.....	45-46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ.....	47-59
3.1 Σχέσεις των νέων με τον εθελοντισμό.....	47-57
3.2 Πολιτικές για την ενίσχυση του εθελοντισμού στους νέους.....	57-59

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	61-64
4.1: Βασική προβληματική που οδήγησε στην επιλογή του θέματος	61
4.2: Σκοπός της μελέτης και διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων- υποθέσεων.....	62
4.3.: Πεδίο μελέτης, επιλογή δείγματος, τεχνικές συλλογής στοιχείων, μεθοδική ανάλυση στοιχείων.....	62-63

4.4: Δυσκολίες κατά την πραγματοποίηση της μελέτης.....	64
4.5: Ηθικά ζητήματα που ανέκυψαν.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	65-84
5.1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος.....	65-69
5.2: Μέτρηση κοινωνικού κεφαλαίου.....	69-70
5.3: Εθελοντισμός – εθελοντική προσφορά.....	71-74
5.4: Σχέση μεταξύ των διαστάσεων κοινωνικού κεφαλαίου και συμμετοχής στον εθελοντισμό.....	75-80
5.5: Χαρακτηριστικά αυτών που συμμετέχουν σε σχέση με αυτούς που δεν συμμετέχουν σε κάποιας μορφής εθελοντική δραστηριότητα...	81-84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	85-92
6.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	85-90
6.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	91-92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	93-95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	96-101

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α: Συμμετοχή νέων ηλικίας 15-24 ετών σε διάφορα είδη οργανώσεων	65
ΠΙΝΑΚΑΣ Β: Αριθμός εθελοντών στους θερινούς και χειμερινούς Ολυμπιακούς αγώνες.....	66
ΠΙΝΑΚΑΣ Γ: Ενδιαφέρον για εθελοντική προσφορά στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ Δ: Σημαντικοί λόγοι εθελοντικής συμμετοχής στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 για τα έτη 2001-2002.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ Ε: Ανασταλτικοί λόγοι για εθελοντική συμμετοχή στους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Κατανομή του δείγματος ανά σχολή.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Κατανομή του δείγματος ως προς το έτος σπουδών.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Κατανομή του δείγματος ως προς τον τόπο διαμονής.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Οικογενειακή κατάσταση των γονέων.....	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Επίπεδο εκπαίδευσης πατέρα.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Επίπεδο εκπαίδευσης μητέρας.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Αριθμός αδελφών.....	71-72
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Αριθμός στενών φίλων.....	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Μέτρηση Κοινωνικού κεφαλαίου.....	72-73
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Έχω προσφέρει στο παρελθόν ή προσφέρω ακόμα κάποιου είδους εθελοντική εργασία.....	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Αξιολόγηση προσωπικής εμπειρίας.....	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Εθελοντικές οργανώσεις / ομάδες/ σύλλογοι που είναι οι ερωτώμενοι απλά μέλη ή πληρώνουν συμμετοχή, χωρίς να συμμετέχουν ουσιαστικά στις δραστηριότητές τους.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Εθελοντικές οργανώσεις / ομάδες/ σύλλογοι που συμμετέχουν οι ερωτώμενοι με ενεργητικό τρόπο στις δραστηριότητές τους.....	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Εθελοντισμός – εθελοντική προσφορά.....	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 15-19: Σχέση μεταξύ των διαστάσεων κοινωνικού κεφαλαίου και των κοινωνικών χαρακτηριστικών συμμετοχής στον εθελοντισμό.....	81-83
ΠΙΝΑΚΑΣ 20-27: Χαρακτηριστικά αυτών που συμμετέχουν σε σχέση με αυτούς που δεν συμμετέχουν σε κάποιας μορφής εθελοντική δραστηριότητα.....	83-84

ΠΙΝΑΚΑΣ 28: Συμμετοχή νέων σε εθελοντικές δραστηριότητες 2002/2007.....88

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Κατανομή του δείγματος ανά σχολή.

Γράφημα 2: Κατανομή του δείγματος προς το έτος σπουδών.

Γράφημα 3: Κατανομή του δείγματος ως προς τον τόπο διαμονής.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θα περίμενε κανείς ότι η πρόοδος που έχει σημειωθεί σε διάφορους τομείς της ζωής των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών, όπως στην τεχνολογία, στην οικονομία, στην υγεία, στην εκπαίδευση, θα ήταν αρκετή για τη δημιουργία προϋποθέσεων, ώστε να κυριαρχεί σε αυτές η κοινωνική συνοχή, η πολιτική και πολιτισμική ανάπτυξη, άρα και η υγιής οργάνωση και λειτουργία τους. Φαίνεται όμως ότι οι νέοι τρόποι ζωής που προκύπτουν από τις υπάρχουσες κοινωνικό-πολιτικές συνθήκες οδηγούν σε κοινωνίες ατομικισμού, αποξένωσης και αδιαφορίας για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Για αυτό είναι ενδιαφέρον και χρήσιμο να μελετήσει κανείς τις διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου στο σύγχρονο παγκόσμιο αλλά και εθνικό περιβάλλον και τις συνθήκες που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση ή αποδυνάμωσή του.

Οι σύγχρονες Δυτικό-Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία, η Γερμανία, οι Σκανδιναβικές χώρες κατάφεραν να αναπτύξουν το κοινωνικό κεφάλαιο της χώρας τους, ενισχύοντας τις τοπικές κοινότητές τους, ώστε να αναπτυχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό η λεγόμενη κοινωνία των πολιτών και η εθελοντική προσφορά.

Στην Ελλάδα το κοινωνικό κεφάλαιο φαίνεται ότι ήταν περισσότερο ισχυρό σε προηγούμενες περιόδους. Η συμβολή για παράδειγμα των άτυπων δικτύων στήριξης του ατόμου στην κάλυψη αναγκών, δυσκολιών και μεγάλων προβλημάτων, ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Όμως άλλες διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως ο εθελοντισμός, δεν αναπτύχθηκαν με έναν οργανωμένο τρόπο, έτσι ώστε να ενισχύσουν την οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου, βελτιώνοντας ταυτόχρονα το βιοτικό επίπεδο της Ελλάδας αισθητά, όπως συνέβη στα προαναφερθέντα κράτη. Αν και τα τελευταία χρόνια έχουν σημειωθεί βήματα ανάπτυξης και στη χώρα μας με την αύξηση του αριθμού των εθελοντικών οργανώσεων, αλλά και του αριθμού των εθελοντών, δεν είναι δυνατόν να μιλήσει κανείς για θεαματικές αλλαγές στον τομέα αυτό.

Είναι γεγονός, πως στην Ελλάδα δεν έχουν μελετηθεί σε σημαντικό βαθμό οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου και ο εθελοντισμός, ιδιαίτερα σε εμπειρικές έρευνες. Ενδεικτικό είναι ότι υπάρχει ελάχιστη ελληνική βιβλιογραφία που να αναφέρεται σε θέματα εθελοντισμού, ενώ και οι επίσημες έρευνες που έχουν γίνει με αυτό το θέμα είναι λίγες, ενώ για τη μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου συνολικά ελάχιστες. Το περιορισμένο ενδιαφέρον που υπάρχει στην ελληνική κοινωνία για

αυτό τον τομέα αποδεικνύεται και έμπρακτα από τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα αφού ακόμα και μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες, οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφετηρία για ραγδαία εξέλιξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα, η κατάσταση είναι απλά λίγο βελτιωμένη σε σχέση με το παρελθόν.

Όλα τα προαναφερθέντα μας δημιούργησαν το ενδιαφέρον και την περιέργεια να αναζητήσουμε πληροφορίες και να μελετήσουμε το κοινωνικό κεφάλαιο και τον εθελοντισμό στην Ελλάδα.

Έτσι το **πρώτο κεφάλαιο** της εργασίας αναφέρεται στον ορισμό, τις διαστάσεις, τους τρόπους μέτρησης του κοινωνικού κεφαλαίου και τη σχέση του με την κοινωνία των πολιτών. Στο **δεύτερο κεφάλαιο** αναλύονται εκτενώς οι μορφές του εθελοντισμού και οι εθελοντικές οργανώσεις, ο τρόπος σύνδεσης του εθελοντισμού με την κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και τα θετικά και αρνητικά σημεία του, οι παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανάπτυξή του στην Ελλάδα και το επίπεδο ανάπτυξής του σε παλαιότερες εποχές. Το **τρίτο κεφάλαιο** εστιάζεται στους νέους και ειδικότερα στις σχέσεις που έχουν αναπτύξει με τον εθελοντισμό, ενώ περιγράφονται διάφορες πολιτικές ενίσχυσης του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Επίσης στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται στοιχεία από διάφορες έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Ελλάδα με θέμα τον εθελοντισμό στους νέους. Στο **τέταρτο, πέμπτο και έκτο κεφάλαιο** της εργασίας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διενεργήσαμε χρησιμοποιώντας ως δείγμα ‘νέων’, τους νέους σπουδαστές του ΤΕΙ Ηρακλείου. Συγκεκριμένα αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας, περιγράφονται και ερμηνεύονται τα αποτελέσματα μετά την στατιστική επεξεργασία των στοιχείων και τέλος παρουσιάζονται ορισμένα βασικά συμπεράσματα.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η Έννοια Του Κοινωνικού κεφαλαίου.

1.1 Ορισμός

Στις μέρες μας, είναι αρκετά δύσκολο και ριψοκίνδυνο να μιλήσει κανείς με βεβαιότητα ή να καταγράψει τις προϋποθέσεις, τις οποίες πρέπει να αναπτύξει μια χώρα, για να μπορεί να επιτύχει την βέλτιστη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Βασικός θεμέλιος λίθος για την προσπάθεια απόκτησης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας που θέλει να ανοίγει νέους ορίζοντες στους πολίτες της, είναι αναμφίβολα η ενδυνάμωση και μεγιστοποίηση του διαθέσιμου κοινωνικού κεφαλαίου της. Η αναγνώριση και ενεργοποίηση δυνάμεων που βασίζονται σε κοινές αξίες και εκφράζονται μέσα από κοινωνικά δίκτυα συμβάλλουν στην ανάπτυξη και στην κοινωνική συνοχή.

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια οι τάσεις που υπάρχουν συμβαδίζουν με την γενικότερη πρόταση για ύπαρξη ισχυρού κοινωνικού κεφαλαίου. Οι παραδοσιακές μορφές κοινωνικού κεφαλαίου (οικογένεια, εκκλησία, εθελοντικές οργανώσεις, αθλητικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι) καταβάλουν προσπάθειες για την ενεργητική προώθηση του κοινωνικού κεφαλαίου. Επιπροσθέτως, είναι γεγονός πως η κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας, έχει καταστήσει τους πολίτες πιο «ενεργούς» στην αξιολόγηση των λειτουργιών της κοινωνίας και πιο απαιτητικούς «στην συμμετοχή του κάθε ατόμου στην δραστηριότητα του συνόλου», πάνω στην οποία βασίζεται και η έννοια της ορθής πολιτείας. Η «έλλειψη» κοινωνικής συμμετοχής των πολιτών δεν είναι απόλυτη ούτε και τεκμηριωμένη στην Ελλάδα. Είναι πιθανό ότι ο πολίτης προτιμά για διάφορους λόγους νέες εκφάνσεις κοινωνικής συμμετοχής με βάση πλέον όρους και προϋποθέσεις που ο ίδιος θέτει σαν χαρακτηριστικά της κοινωνικής του ταυτότητας.

«Η ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου και η χρήση του σαν εργαλείο άσκησης πολιτικής, είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία από ποτέ. Με αυτό τον τρόπο θα δημιουργηθεί δυναμική:

- ✓ Στην αποσαφήνιση του ρόλου των τοπικών κοινωνιών, στην ανάπτυξη της κοινωνίας και στη κοινωνική συνοχή.
- ✓ Στην δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος για την κοινωνική αλλαγή.

- ✓ Στην ενεργοποίηση του πολίτη, ώστε να συμμετάσχει στα κοινά με σαφής και προκαθορισμένους ρόλους, δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις.
- ✓ Στην δημιουργία νέου πλαισίου συνεργασίας μεταξύ και των τριών πυλώνων της κοινωνίας (δημόσιος, ιδιωτικός, εθελοντικός), ώστε να αποδεσμευτεί η ενέργεια των τοπικών κοινωνιών και να χρησιμοποιηθεί εποικοδομητικά, ιδιαίτερα σε θέματα κοινωνικής πολιτικής.
- ✓ Στην επανίδρυση του κράτους και στη ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, όπου η αναγκαιότητα εξάσκησης πολιτικής σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες θα είναι περισσότερο έντονη από ποτέ»¹.

«Επομένως η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου, εμπεριέχει σημαντικές κοινωνικές διαδικασίες και παραμέτρους, όπως την ύπαρξη άτυπων δικτύων κοινωνικής υποστήριξης ειδικών πληθυσμιακών ομάδων, ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των κατοίκων κάθε περιοχής, ανάπτυξη δεσμών καλής γειτονίας μεταξύ των κατοίκων κάθε γειτονιάς, ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας, αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης, καθώς και ανάπτυξη του εθελοντισμού με την παρουσία των απαραίτητων ενεργειών από το κράτος και από την αγορά»². Επίσης, το κοινωνικό κεφάλαιο εμπεριέχει την έννοια της συνεργασίας του Ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα, με απώτερο σκοπό την ευημερία της ευρύτερης κοινότητας και του πληθυσμιακού συνόλου που εγκαθίσταται σε αυτή. Κοινώς αποδεκτό και συνάμα αποδεδειγμένο, είναι το γεγονός, πως ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου σε μία χώρα, αναδεικνύεται και το επίπεδο εκδημοκρατισμού της και συμμετοχής των πολιτών της στα κοινά.

«Όσον αφορά την Ελλάδα, θα λέγαμε, με βάση τα είδη υπάρχοντα στοιχεία, ότι δεν έχει αναπτύξει στο επιθυμητό επίπεδο το κοινωνικό κεφάλαιο της και επομένως δεν διαθέτει αυτή την τόσο σημαντική προϋπόθεση που θα την οδηγούσε σε άλλα επίπεδα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, όπως συμβαίνει με τα σύγχρονα Δυτικό-Ευρωπαϊκά Κράτη. Είναι κοινώς αποδεκτό πως χρειάζεται μια οργανωμένη προσπάθεια από το κράτος, τα διάφορα κοινωνικά δίκτυα, τις επαγγελματικές

¹ www.kmitsotakis.gr/doc (2004), ο.π., σελ. 4.

² Lyberaki, A., Paraskevopoulos, C.J. (2002). «Social capital in Greece». Paper presented at the conference on social capital measurement, September 25-27, London.

ενώσεις, τις εθελοντικές οργανώσεις και φυσικά τους ίδιους τους πολίτες, ώστε μέσα από τον ρόλο του ο κάθε ένας ξεχωριστά να συμβάλλει σ'αυτή την τόσο αναγκαία και χρήσιμη προσπάθεια».³

Οι μοντέρνες και αποδοτικές κοινωνίες, βασίζονται για την ανάπτυξή τους σε τέσσερις διαφορετικές μορφές κεφαλαίου:

- ❖ Ανθρώπινο κεφάλαιο
- ❖ Οικονομικό κεφάλαιο
- ❖ Φυσικό κεφάλαιο
- ❖ Κοινωνικό κεφάλαιο

Όλες οι παραπάνω μορφές κεφαλαίου, είναι εξίσου σημαντικές για την εξέλιξη κάθε κοινωνίας, καθώς το κάθε είδος κεφαλαίου έχει την δική του μοναδική χρησιμότητα. Τα τρία πρώτα είδη κεφαλαίου, έχουν μελετηθεί διεξοδικά, σε αντίθεση με το κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο, έχει μελετηθεί πολύ λιγότερο παγκοσμίως και αποτελεί μια ξεχωριστή ερευνητική πρόκληση.

Ένας διαδεδομένος ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου, είναι αυτός του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.): «Σαν κοινωνικό κεφάλαιο ορίζονται τα δίκτυα και οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων και τα οποία μαζί με τους κοινούς κοινωνικούς κώδικες, τις κοινές αξίες και αντιλήψεις διευκολύνουν την συνεργασία και προάγουν το κοινωνικό όφελος».⁴ Η ύπαρξη ισχυρού κοινωνικού κεφαλαίου δημιουργεί ισχυρές συνεκτικές δυνάμεις, ικανές να οδηγήσουν μια κοινωνία σε ένα ύψιστο βαθμό εξέλιξης και ευημερίας. Αντίθετα, η ύπαρξη αδύναμου κοινωνικού κεφαλαίου, οδηγεί στην καλλιέργεια και εξάπλωση του ατομικισμού, που με την σειρά του εμποδίζει κάθε προσπάθεια για πρόοδο.

1.2 Διαστάσεις του Κοινωνικού κεφαλαίου

Όπως αναφέρθηκε, ήδη από την προηγούμενη υποενότητα, ο ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου επικεντρώνεται στα κοινωνικά δίκτυα, στην εμπιστοσύνη και στους κοινούς κώδικες και αξίες που αναπτύσσονται στην κοινωνία και διευκολύνουν

³OECD-ONS International Conference on Social Capital Measurement London UK, September 25-27 2000. Σελ.1-10.

⁴ www.kmitsotakis.gr/doc (2004).), ο.π., σελ. 3.

τη συλλογική δραστηριότητα, με κύριο σκοπό το συλλογικό όφελος. Κάθε πολίτης, μέσω της προσφοράς του στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, είναι εν δυνάμει συμμετοχος στην δημιουργία του κοινωνικού κεφαλαίου. «Το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί μια αέναη πηγή κοινωνικής ενέργειας, η οποία συχνά παραμένει ανεκμετάλλευτη. Η σχέση κοινωνικού κεφαλαίου και κοινωνίας είναι αμφίδρομη: η ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου, όταν δημιουργεί θετικές εξωτερικότητες συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνίας, ενώ και η ανάπτυξη της κοινωνίας συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας και του εύρους των κοινωνικών επαφών.

«Όλες οι πληθυσμιακές ομάδες συμμετέχουν μέσα από τους ρόλους που έχουν αναπτύξει σε κάθε κοινωνία, στην ανάπτυξη και πρόοδο του κοινωνικού κεφαλαίου. Βέβαια κάποιες ομάδες με μεγαλύτερη συμμετοχή και άλλες με μικρότερη, ανάλογα με τις συνθήκες και τον τρόπο ζωής των ατόμων»⁵.

Τα κοινωνικά δίκτυα που αποτελούν ίσως την πιο σημαντική συστατική ουσία του κοινωνικού κεφαλαίου διαφοροποιούνται ανάλογα με την σύσταση των κοινωνικών ομάδων μέσα στις οποίες αναπτύσσονται (διαστάσεις κοινωνικού κεφαλαίου):

- ❖ Ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας και ανάμεσα σε φίλους αναπτύσσονται στενές, αμοιβαίες και αποκλειστικές σχέσεις και ισχυροί δεσμοί σεβασμού, εμπιστοσύνης και φιλίας. Η μορφή του «ισχυρού/αποκλειστικού» κοινωνικού κεφαλαίου (Bonding Social Capital) θεωρείται πολύ σημαντική για την επιβίωση στην κοινωνία.
- ❖ Σε αντιδιαστολή με το «αποκλειστικό κοινωνικό κεφάλαιο», το «έμμεσο/γεφυροποιό» κοινωνικό κεφάλαιο (Bridging Social Capital) χαρακτηρίζεται από πιο χαλαρές σχέσεις εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται μεταξύ συνεργατών του εργασιακού χώρου ή συνεργατών στα πλαίσια κοινωνικών ομάδων π.χ. αθλητικών σωματείων ή πολιτιστικών σωματείων. Το «έμμεσο και γεφυροποιό» κοινωνικό κεφάλαιο θεωρείται πως διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη κοινωνική και οικονομική ανέλιξη των ατόμων.
- ❖ Το «ιεραρχικό/διασυνδετικό» κοινωνικό κεφάλαιο (Linking Social Capital) αναφέρεται στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ατόμων

⁵ Woolcock, M., Narayan, D. «Social capital: Implications for development theory, research, and policy». The World Bank Research Observer. August 2000.

ή κοινωνικών ομάδων που ανήκουν σε κάποιο ιεραρχικά δομημένο σύστημα από το οποίο απορρέει εξουσία. Παράδειγμα αποτελεί η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ενός πολίτη που αναζητεί εργασία, μέσω του τοπικού γραφείου του Ο.Α.Ε.Δ. και του υπαλλήλου που χειρίζεται την υπόθεση.

Η παραπάνω διάκριση του κοινωνικού κεφαλαίου είναι σημαντική, γιατί η επίδραση που έχει στις διάφορες παραμέτρους ανάπτυξης μιας κοινωνίας εξαρτάται από την μορφή που παίρνει ανάλογα με τις συνθήκες στις οποίες αναπτύσσεται. Έτσι, στην παιδική και εφηβική ηλικία, αλλά και στην Τρίτη ηλικία η ανάπτυξη του «ισχυρού/αποκλειστικού» κοινωνικού κεφαλαίου είναι σημαντική για τη βελτίωση της υγείας των ατόμων, ενώ στη λεγόμενη παραγωγική ηλικία, το «έμμεσο/γεφυροποιό» κοινωνικό κεφάλαιο είναι εξίσου σημαντικό. Η ανάπτυξη του «ιεραρχικού/διασυνδεδετικού» κοινωνικού κεφαλαίου είναι σημαντική για την διατήρηση και βελτίωση της υγείας όχι μόνο των ατόμων αλλά και των τοπικών κοινοτήτων, καθώς με αυτόν τον τρόπο οι τοπικές κοινότητες έχουν πρόσβαση σε περισσότερες πληροφορίες και πόρους.

Με το κατάλληλο μείγμα και των τριών προαναφερόμενων μορφών κοινωνικού κεφαλαίου, είναι δυνατόν να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων, η οποία με τη σειρά της θα συμβάλει αποφασιστικά στην γενικότερη ανάπτυξη-κοινωνική, πολιτιστική, επιστημονική, επαγγελματική, πολιτική και οικονομική στην Ελλάδα. Σήμερα υπάρχουν πλέον ισχυρές ενδείξεις που συνδέουν την ανάπτυξη του Κοινωνικού κεφαλαίου σε οποιοδήποτε επίπεδο της κοινωνίας με τη πρόοδο και ευημερία της». ⁶

1.3: Τρόποι Μέτρησης.

Αναμφίβολα, το πρώτο βήμα για την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου σε μια χώρα θα πρέπει να είναι η λεπτομερής αποτίμηση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών του στη χώρα. Στην συνέχεια θα πρέπει το κράτος να σχεδιάσει σειρά μέτρων για την ενίσχυση και βελτίωση του κοινωνικού κεφαλαίου.

⁶ www.kmitsotakis.gr/doc (2004). ο.π., σελ. 5.

Εντούτοις, στην Ελλάδα η μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, εφόσον τα πρωτογενή δεδομένα σχετικά με τους δείκτες του κοινωνικού κεφαλαίου (π.χ. κοινωνικά δίκτυα), τους αιτιολογικούς παράγοντες του (π.χ. αξίες και κώδικες συμπεριφοράς) και τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την ύπαρξη ή όχι του κοινωνικού κεφαλαίου (π.χ. αίσθηση ασφάλειας, βελτίωση της ποιότητας υγείας κ.τ.λ.) είναι ελάχιστα.

Τα περιορισμένα στοιχεία που υπάρχουν, δείχνουν πως η Ελληνική κοινωνία εδώ και πολλά χρόνια διέθετε σημαντικά δείγματα κοινωνικού κεφαλαίου, τα οποία διαδραμάτισαν σε αρκετές περιπτώσεις ιδιαίτερο ρόλο (κυρίως σε περιόδους κρίσης του Ελληνικού Κράτους). Έτσι και σήμερα, έχουν διασωθεί αρκετά αποθέματα κοινωνικού κεφαλαίου, τα οποία όμως τείνουν να προσαρμοστούν όλο και περισσότερο σε νέους θεσμούς (Ευρωπαϊκή Ένωση), που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη συνείδηση των Ελλήνων σαν πυλώνες ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

«Επιπροσθέτως, το νέο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον που τείνει να δημιουργηθεί, έχει σαν αποτέλεσμα την ύπαρξη νέων σχέσεων μεταξύ πολίτη, τοπικής κοινωνίας και Κράτους. Οι πολίτες κατακλύζονται από αξίες και στοιχεία που συνδέονται με τον γενικότερο τρόπο ζωής των Δυτικών κοινωνιών δημιουργώντας παράλληλα το ερώτημα αν είναι ικανή η ελληνική κοινωνία να ενσωματώσει τέτοιου είδους στοιχεία. Υπάρχει πλήθος εθελοντικών οργανώσεων, οι οποίες προσπαθούν να ενεργούν σε πεδία που το Κράτος δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να καλύψει ανάγκες των πολιτών του για διάφορους λόγους. Ο αριθμός των συγκεκριμένων εθελοντικών οργανώσεων, έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως να μας επιτρέπουν να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για το ελληνικό κοινωνικό κεφάλαιο»⁷.

«Η μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρεις αλληλοσυνδεόμενες διαστάσεις:

- ❖ Τη μέτρηση (ποσοτική και ποιοτική) των αιτιολογικών παραγόντων του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως τον βαθμό συμμετοχής σε οργανωμένες αλλά και μη οργανωμένες τυπικά κοινωνικές ομάδες

⁷ Hadjiyanni, A. (2004). «Voluntary Associations», in D. Charalambis, A., A. Hadjiyanni and L. Maratou (eds) «Recent social trends in Greece, 1960-1995». Montreal: EKKE and McGill-Queen's University Press.

(από πολιτικά κόμματα μέχρι αθλητικά σωματεία), την αίσθηση εμπιστοσύνης απέναντι στους θεσμούς και στους ανθρώπους κ.τ.λ.

- ❖ Τη μέτρηση αυτών καθ'αυτών των ποσοτικών χαρακτηριστικών του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως τον αριθμό των εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Σήμερα, σε αυτή την κατεύθυνση κινείται η ελληνική πολιτεία και φιλοδοξία της, είναι να γίνει πλήρης χαρτογράφηση των οργανώσεων αυτών που δραστηριοποιούνται σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής. Στα πλαίσια της παραπάνω προσπάθειας το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, υλοποιεί το έργο του «Χάρτη Πρόνοιας».
- ❖ Τη μέτρηση των δεικτών αποτελέσματος που σχετίζονται με την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου. Έτσι, στην αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, είναι απαραίτητο να μετρηθεί το αποτέλεσμα που έχει η ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου σε κρίσιμους τομείς της κοινωνικής ζωής. Για παράδειγμα η αύξηση των εθελοντικών οργανώσεων που σχετίζονται με την πρόληψη και την προαγωγή της υγείας σε μια τοπική κοινωνία να συσχετιστεί με την βελτίωση του ποσοστού των παιδιών που πάσχουν από παχυσαρκία». ⁸

Το βασικό μεθοδολογικό εργαλείο για την μέτρηση και την ανάλυση των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου, καλό θα ήταν να έχει την μορφή ερωτηματολογίου, όπου οι ερωτήσεις να είναι διατυπωμένες με τέτοιο τρόπο που να δίνουν πλήρης και όσο το δυνατόν διαχρονικές απαντήσεις και πληροφορίες για το μέγεθος ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα. Σε μια τέτοια προσπάθεια κρίνεται απαραίτητο να ληφθούν υπόψη οι τρεις προαναφερθείσες διαστάσεις μέτρησης του κοινωνικού κεφαλαίου.

⁸ Ιστοσελίδα. (2004). « Ανάπτυξη του Κοινωνικού κεφαλαίου και ενεργοποίηση των πολιτών: μια νέα πολιτική πρακτική» www.kmitsotakis.gr/doc. Σελ. 9.

1.4: Κοινωνικό κεφάλαιο και Κοινωνία Των Πολιτών.

Αρχικά, θα πρέπει να αναφέρουμε, ότι η κοινωνία πολιτών έχει αποτελέσει, αντικείμενο της κλασικής πολιτικής και κοινωνικής θεωρίας. Κατά καιρούς, έχουν δοθεί πλήθος ορισμών, για τον προσδιορισμό της συγκεκριμένης έννοιας, οι οποίοι έχουν ως αφετηρία τον εξής ορισμό: «μεταφορικά μιλώντας, η κοινωνία πολιτών εκτείνεται σε έναν ευρύ δημόσιο χώρο από το κατώφλι του σπιτιού κάθε νοικοκυριού μέχρι τα κράσπεδα της εισόδου των κυβερνητικών κτιρίων».⁹

Ένας τέτοιος ευρύς ορισμός, που δέχεται ότι η κοινωνία πολιτών είναι όλος ο δημόσιος χώρος που εκτείνεται ανάμεσα στο νοικοκυριό (χωρίς να το περιλαμβάνει) και το κράτος (χωρίς να το περιλαμβάνει ούτε αυτό), μας παραπέμπει περισσότερο στην κλασική πολιτική θεωρία του Μαρξ, ο οποίος ενέταξε την κοινωνία των πολιτών στην οικονομική «βάση» του κοινωνικού συστήματος.

Ένας αρκετά γενικός ορισμός ο οποίος χρησιμοποιήθηκε αρκετά, κυρίως μετά το 1989 – περίοδος σημαντική για την μετάβαση στην Δημοκρατία – είναι ο παρακάτω: «Η κοινωνία πολιτών περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα οργανώσεων, τυπικών και άτυπων».¹⁰

Σε αυτές περιλαμβάνονται έτσι οικονομικές, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές ομάδες, ομάδες συμφερόντων, αναπτυξιακοί σύνδεσμοι, κοινωνικά κινήματα με συγκεκριμένη θεματική (περιβάλλον, γυναικείο ζήτημα κ.α.) και πολιτικές ομάδες με ευρύτερους στόχους (εμβάθυνση της Δημοκρατίας κ.α.). Επιπλέον, η κοινωνία πολιτών περιλαμβάνει και την «αγορά των ιδεών» και τη ροή πληροφοριών και ιδεών.

Ασχολούμενοι με τους όρους «κοινωνία» και «κοινωνία πολιτών» πρέπει να επισημάνουμε, ότι πρόκειται για δύο όρους, που δεν είναι συνώνυμοι μεταξύ τους. Κάποιες οργανώσεις και κάποιες ενέργειες μπορούν αντιστοίχως να υφίστανται ή να εκτυλίσσονται στην κοινωνία γενικά, χωρίς όμως να αφορούν την κοινωνία πολιτών ειδικά. Κοινωνικές οργανώσεις και κοινωνικές ενέργειες ή δράσεις περιλαμβάνονται ειδικά στη κοινωνία πολιτών εφόσον: έχουν κάποια συλλογικότητα, εκδηλώνονται σε δημόσιο χώρο, είναι εθελοντικές και όχι υποχρεωτικές ή καταναγκαστικές, επικαλούνται τουλάχιστον το δημόσιο συμφέρον, αποσκοπούν στο να επιτύχουν κάποια δημόσια ωφέλεια και δεν επιδιώκουν, τουλάχιστον ευθέως, το ιδιωτικό (εμπορικό ή επιχειρηματικό) κέρδος.

⁹ Σωτηρόπουλος Δ.Α. (1994). «Η Άγνωστη Κοινωνία Πολιτών». Αθήνα. Εκδόσεις: Ποταμός. Σελ. 20.

¹⁰ Σωτηρόπουλος Δ.Α. (1994). ο.π. Σελ. 21.

«Σύμφωνα με πολλούς μελετητές της κοινωνίας των πολιτών, δίπλα στην «μετρήσιμη» κοινωνία πολιτών (κινήματα, συνδικάτα, εθελοντικές οργανώσεις), υπάρχει μια άτυπη, μη θεσμοθετημένη κοινωνία πολιτών, δηλαδή μια κατάσταση ομόλογη προς τη δυαδική μορφή την οποία έχουν λάβει στην Ελλάδα άλλες σφαίρες του κοινωνικού συστήματος π.χ. οικονομία – παραοικονομία, επίσημο θεσμικό πλαίσιο – ανεπίσημες αλλά ευρύτατα αποδεκτές ρυθμίσεις πλήθους δραστηριοτήτων. Η ύπαρξη της άτυπης κοινωνίας πολιτών εκδηλώνεται με πολλές μορφές: Για παράδειγμα, με τοπικές πρωτοβουλίες για την προστασία συμφερόντων μιας γεωγραφικής περιοχής (π.χ. σε ζητήματα γεωργικών καλλιεργειών, αθλητικών πρωταθλημάτων κ.α.), με την αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτών σε χώρους δημοσίων συναντήσεων (π.χ. σε διαδηλώσεις), με τη σύσταση εθελοντικών ομάδων για την προστασία του περιβάλλοντος, για αλληλοβοήθεια μεταξύ πασχόντων, για προσφορά βοήθειας από τρίτους σε θύματα φυσικών καταστροφών κ.α. Τέλος, για τη διαμόρφωση συλλογικής αντίστασης σε κυβερνητικές αποφάσεις, σχετικά με δημόσια έργα σε ορισμένες περιοχές».¹¹

Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει δύο διαφορετικές διαστάσεις της κοινωνικής δράσης. Η πρώτη θεωρεί ως κοινωνικό κεφάλαιο τα προσόντα, τα προνόμια, τις απολαβές κ.ά. που αποκτά ένα υποκείμενο μέσα από τα δίκτυα κοινωνικών σχέσεων, τα οποία συντελούν στο να πετύχει τους ατομικούς σκοπούς του. Την άποψη αυτή υποστήριξε ο P. Bourdieu. Η δεύτερη αναφέρεται στα μέσα που αποκτούν ορισμένοι συλλογικοί φορείς για να εξασφαλίσουν την εσωτερική συνοχή μεταξύ των μελών τους και να ξεπεράσουν προβλήματα που θέτει η συλλογική δράση. Χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τον J. S. Coleman και κατόπιν από τον R. Putnam. Η προσέγγιση αυτή συνδέει το κοινωνικό κεφάλαιο με την έννοια της ανάπτυξης και με τις κοινωνικές πρακτικές που συνενώνουν άτομα με κοινούς στόχους συλλογικών δράσεων ή διεκδικήσεων. Δηλαδή, προσδίδει στα δίκτυα πολιτική διάσταση.

Από την άλλη, η κοινωνία των πολιτών αποτελεί το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του κράτους. Δηλαδή, αποτελεί αντίποδα στην πολιτική κοινωνία, δηλαδή στο κράτος. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις για τον ορισμό της κοινωνίας των πολιτών διακρίνονται σε εκείνες που την εκλαμβάνουν ως: α) το αντίθετο του κράτους, μια άποψη που οδηγεί σ' ένα

¹¹ Σωτηρόπουλος Δ.Α. (1994). ο.π. Σελ. 28.

διχοτομικό μοντέλο κράτους-αγοράς, β) τα ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, δηλαδή τις οργανώσεις που προστατεύουν τους πολίτες από τον κρατικό αυταρχισμό, αλλά και τους πολιτικούς από εκ των κάτω προερχόμενες λαϊκές πιέσεις και, γ) τον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κράτους και αγοράς, δηλαδή έναν αυτοδιοικούμενο ενδιάμεσο χώρο που διαχειρίζεται τα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων.

Σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση της κοινωνίας των πολιτών αλλά και στη "συσσώρευση" κοινωνικού κεφαλαίου αναλαμβάνουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), οι οποίες είναι ιδιωτικές οργανώσεις (θεσμικά αυτόνομες από το κράτος), έχουν καταστατική κατοχύρωση (σταθερή οργάνωση και διάρκεια), είναι διοικητικά ανεξάρτητες και διέπονται από τις δικές τους καταστατικές αρχές. Επίσης είναι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και διανέμουν τα κέρδη τους αποκλειστικά για τους σκοπούς της οργάνωσης, αντιπροσωπεύουν άτομα ή κοινωνικές ομάδες που με τη βούλησή τους συμμετέχουν σ' αυτές και μπορούν να προσφέρουν εθελοντική εργασία χωρίς αυτό να είναι απαραίτητη προϋπόθεση. Οι ΜΚΟ δεν αποσκοπούν στην άσκηση πολιτικής εξουσίας, αλλά με τη δράση τους προσφέρουν δυνατότητες πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής. Προσπαθούν να καλύψουν ανάγκες στις οποίες δεν μπορεί να φτάσει το κράτος, είτε επειδή δεν μπορεί, είτε γιατί δεν θέτει ως προτεραιότητα.

Βασική παράμετρος της λειτουργίας των ΜΚΟ αλλά και ιδεολογικό στήριγμα της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί ο εθελοντισμός, «ο οποίος νοείται ως "η δραστηριότητα εκείνη που αναπτύσσεται κατά τρόπο προσωπικό, αυθόρμητο, ελεύθερο, χωρίς σκοπό ατομικού κέρδους, από μεμονωμένους πολίτες ατομικά ή διαμέσου των οργανώσεων των οποίων αποτελούν μέλη, προς το συμφέρον της ομάδας στην οποία ανήκουν ή τρίτων προσώπων ή της τοπικής, κρατικής ή διεθνούς κοινότητας αποκλειστικά για σκοπούς αλληλεγγύης (αλτρουιστικούς)"». ¹² Οι εθελοντικές οργανώσεις περιλαμβάνονται στις ΜΚΟ (συντά οι όροι χρησιμοποιούνται εναλλακτικά) και συνήθως διαθέτουν τα ίδια οργανωτικά χαρακτηριστικά με αυτές. Το γνώρισμα που τις διαφοροποιεί είναι ότι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην εθελοντική προσφορά εργασίας σε τρίτους με ελεύθερη βούληση των μελών τους και χωρίς οποιαδήποτε υλική ανταμοιβή.

Είναι προφανές ότι οι εθελοντικές οργανώσεις και ιδιαίτερα εκείνες που

¹² Σωτηρόπουλος Δ.Α. (1994). ο.π. Σελ. 28.

προσφέρουν υπηρεσίες στο φιλανθρωπικό τομέα και στην κοινωνική φροντίδα δεν μπορούν με κανένα τρόπο να υποκαταστήσουν τις ελλείψεις που παρουσιάζει η κρατική πολιτική. Ο ρόλος τους είναι επικουρικός γιατί δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν ριζικά ούτε να επιλύσουν τα δομικά κοινωνικά προβλήματα ανισότητας και φτώχειας που χαρακτηρίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες.

Κατά γενική ομολογία η περίπτωση της σύγχρονης Ελλάδας, παραπέμπει σε ένα υπερτροφικό κράτος, όπου λίγα ισχυρά κόμματα έχουν ενσωματώσει τις ευρύτερες μάζες στην πολιτική, με τρόπο ώστε η κοινωνία πολιτών να παραμένει παραδοσιακά συρρικνωμένη. Στο βαθμό, που τα διάφορα κόμματα παραμένουν ισχυροί μηχανισμοί, με πολλά μέλη και επιρροή, η κοινωνία πολιτών θα είναι ατροφική.

«Η άποψη, ότι η ελληνική κοινωνία πολιτών είναι ατροφική δεν είναι αποτέλεσμα ποσοτικής μέτρησης της ισχύος της σε σύγκριση με το κράτος, αλλά στηρίζεται σε μια προσέγγιση του τρίπολου, κράτος – κόμματα – κοινωνία πολιτών: δηλαδή η κοινωνία πολιτών, είναι ατροφική επειδή το κράτος και τα κόμματα είναι ισχυρά και δεν της έχουν αφήσει περιθώρια αυτόνομης ανάπτυξης. Τούτο προϋποθέτει, ότι κράτος και πολιτικά κόμματα από τη μια μεριά και κοινωνία των πολιτών από την άλλη βρίσκονται σε σχέση μηδενικού αθροίσματος: όσο ενισχύονται το κράτος και τα κόμματα, τόσο εξασθενεί η κοινωνία των πολιτών και αντιστρόφως. Ο κοινός παρονομαστής στην παραπάνω κατάσταση, είναι η ιστορική αδυναμία της κοινωνίας των πολιτών έναντι του κράτους».¹³

Συμπερασματικά, καταλήγουμε, ότι τόσο η ύπαρξη κοινωνικού κεφαλαίου, όσο και μια οργανωμένη και ισχυρή κοινωνία πολιτών καθορίζουν τον βαθμό ανάπτυξης του εθελοντισμού σε μία χώρα. Το κοινωνικό κεφάλαιο και η κοινωνία των πολιτών σχετίζονται άμεσα με τον εθελοντισμό και αποτελούν προϋποθέσεις ανάπτυξης του. Αυτό συμβαίνει γιατί μέσα από τους κοινούς κανόνες και αξίες μιας κοινωνίας, καθώς και από την κοινή συμμετοχή των πολιτών της, σε διάφορων ειδών δραστηριότητες και δράσεις (κοινωνικές και πολιτικές) προάγεται ο εθελοντισμός και όλες οι αξίες που τον συνοδεύουν.

¹³ Σωτηρόπουλος Δ.Α. (1994). ο.π. Σελ. 126-127.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Εθελοντισμός: Μια γενική θεώρηση.

2.1: Εθελοντισμός και Κοινωνική Ανάπτυξη.

Οι ρίζες του εθελοντισμού είναι βαθιές μέσα στην ιστορία και την διαχρονική εξέλιξη των κοινωνιών. Ο εθελοντισμός κατά την αρχαιότητα, ήταν γνωστός ως αλληλοβοήθεια(μεταξύ συγγενών και φίλων για θέματα επιβίωσης), αλλά και ως φιλανθρωπία ή προσφορά προς τρίτους. Οι παραπάνω αποτελούν τις βασικότερες και παλαιότερες μορφές εθελοντισμού που εφαρμόστηκαν από τις τότε κοινωνίες. Ο βασικότερος λόγος που ώθησε τον άνθρωπο στην υιοθέτηση τέτοιων συμπεριφορών, ήταν η ανάγκη για επιβίωση, η οποία θα επιτυγχάνονταν μέσω της ατομικής και συλλογικής ευημερίας.

Για την καλύτερη κατανόηση του όρου «εθελοντισμός», κρίνεται σκόπιμο να αναλύσουμε ετυμολογικά την συγκεκριμένη έννοια. Έτσι, λοιπόν εθελοντισμός ετυμολογικά σημαίνει: Εθέλω-θέλω, δηλαδή, δύναμαι οικιοθελώς. Επομένως πρόκειται για ανιδιοτελή προσφορά εργασίας, που στηρίζεται σε αισθήματα αλtruισμού και ανεπτυγμένης αίσθησης κοινωνικής αλληλεγγύης, αποτελώντας παράλληλα βασική προϋπόθεση για την εξέλιξη και ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας «ο εθελοντισμός είναι ένα πολύμορφο και δυναμικό σύστημα όπου η ατομική ολοκλήρωση συναντιέται με την συλλογική ευημερία. Οι μορφές που παίρνει η εθελοντική προσφορά σήμερα διευρύνονται διαρκώς και εκτείνονται σε όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής, από την παροχή υπηρεσιών φροντίδας ως τις οργανωμένες δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, κι από την δραστηριοποίηση ομάδων πολιτών για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών ως την παροχή εκπαίδευσης σε κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα ή ομάδες. Η εθελοντική δράση, από την άλλη πλευρά, αποτελεί η ίδια μια μαθησιακή εμπειρία, αναπτύσσοντας τις κοινωνικές, επικοινωνιακές και επαγγελματικές δεξιότητες του εθελοντή. Ο ίδιος ο εθελοντής δεν είναι μόνο πομπός αλλά και δέκτης των ωφελειών που απορρέουν από την εθελοντική του δράση».¹⁴

Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός, ότι ο εθελοντισμός αποτελεί ένα φαινόμενο, το οποίο αλλάζει διαρκώς περιεχόμενο, όψεις, τρόπους και πεδία παρέμβασης καθώς και

¹⁴ www.yrepth.gr. (2005). «Ορισμός εθελοντισμού».

κατευθύνσεις, ανάλογα με τις σύγχρονες κοινωνικές επιταγές. «Ο σύγχρονος εθελοντισμός διαφέρει από αυτό που, μέχρι σήμερα, αντιλαμβανόμασταν σαν εθελοντισμό, στα εξής επίπεδα:

- Στην οργανωτική μορφή του, η οποία επιδιώκει την επίτευξη όλο και μεγαλύτερου κοινωνικού επαγγελματισμού, καταφεύγοντας στην κατάλληλη κατάρτιση εθελοντών.
- Στον τρόπο παρέμβασης του, ο οποίος συνδυάζει παραδοσιακές μεθόδους(όπως η υλική βοήθεια), με νέες μεθόδους(όπως η παροχή συμβουλών μέσω του τηλεφώνου ή ακόμα και του internet).
- Στους τομείς παρέμβασης, οι οποίοι εκτείνονται πλέον πέρα από την καταπολέμηση της φτώχειας και σε μη οικονομικές ανάγκες όπως η προστασία του περιβάλλοντος.
- Στην πολιτική του διάσταση, η οποία απουσίαζε από τις παλαιότερες μορφές εθελοντισμού και πλέον εμφανίζεται με διάφορους τρόπους(όπως με προτάσεις μεταρρύθμισης της κοινωνικής πολιτικής του κράτους)». ¹⁵

Σήμερα η προσφορά βοήθειας με τη μορφή της «φιλανθρωπίας» ή της κοινωνικής προβολής βρίσκει τους εθελοντές αντίθετους απέναντι σε τέτοιες κινήσεις, θεωρώντας πως ο αυθεντικός εθελοντισμός αποτελεί μια μορφή αλληλεγγύης και συμμετοχής. Αποτελεί για τον σύγχρονο εθελοντή μια στάση ζωής, το πέρασμα από τον «ατομισμό» στη «συλλογικότητα» και επομένως στη κοινωνική ανάπτυξη.

Η εθελοντική προσφορά τα τελευταία χρόνια τείνει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνική ανάπτυξη μιας χώρας. Πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν πως η ύπαρξη υψηλού βαθμού ευαισθητοποίησης σε θέματα εθελοντισμού, συμβάλλει στην πρόοδο και εξέλιξη μιας σύγχρονης κοινωνίας με υγιή μέσα. Το παραπάνω επιτυγχάνεται σε βασικούς τομείς της καθημερινής κοινωνικής ζωής, όπως η οικονομία, ο πολιτισμός, η πολιτική, οι θεσμοί, καθώς και η ευρύτερη κοινωνική συνοχή.

Αρχικά θα λέγαμε, ότι όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, η ανάπτυξη εθελοντικής προσφοράς είναι ιδιαίτερος σημαντική, διότι ο εθελοντισμός

¹⁵ Καταναλωτικά Βήματα-Τεύχος Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου (2001). «Ενδιαφέροντα Κείμενα, Μη μείνεις θεατής-Γίνε εθελοντής». Αύγουστος 2005-Internet.

αναλαμβάνει δραστηριότητες για την υλοποίηση των οποίων θα έπρεπε να πληρώσει το κράτος ή ακόμα και κάποιοι ιδιώτες. «Επίσης στις λίγες χώρες, όπου έχουν γίνει μέχρι σήμερα εμπειρικές μελέτες, ο εθελοντισμός συνεισφέρει κατά 8-14% στο Α.Ε.Π. Για παράδειγμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο εθελοντισμός προσφέρει γύρω στα 40 εκατομμύρια λίρες στο Α.Ε.Π. ετησίως. Τον Οκτώβρη του 2001, μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, στις Η.Π.Α. υπολογίστηκε, ότι 83,9 εκατομμύρια Αμερικανοί προσέφεραν 4 ώρες εθελοντικής εργασίας την εβδομάδα. Αυτό ισούται με 15,5 δις ωρών. Το 2003 στις Η.Π.Α., 63,8 εκατομμύρια πολίτες προσέφεραν 40-66 ώρες εθελοντικής εργασίας έκαστος, και κατά μέσον όρο 52 ώρες». ¹⁶

Ένα επιπλέον όφελος από την ύπαρξη υψηλού βαθμού ανάπτυξης εθελοντικής προσφοράς σε μια χώρα, είναι η ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου (βλ. και κεφάλαιο 1), που σχετίζεται άμεσα με την συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις και σε οριζόντια δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών. Η πολιτική σταθερότητα όπως και η οικονομική πρόοδος συνδέεται τόσο με την κοινωνική διάδραση, όσο και με το ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο.

Επίσης ο εθελοντισμός συμβάλλει στην κοινωνική ένταξη και παράλληλα αξιοποίηση των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, καταπολεμώντας στη ρίζα τους τα όποια στερεότυπα και προκαταλήψεις ταλανίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Για παράδειγμα άτομα με αναπηρία, αισθάνονται ενεργοί πολίτες, συντελώντας στις προσπάθειες του συνόλου για κοινωνική ανάπτυξη. Η συμμετοχή ηλικιωμένων σε διάφορες εθελοντικές δραστηριότητες, τα διατηρεί ενεργά και παράλληλα όσα άτομα μόλις έχουν συνταξιοδοτηθεί να προσαρμοστούν καλύτερα στη νέα για εκείνους κοινωνική πραγματικότητα.

Επιπροσθέτως, η εθελοντική εργασία προωθεί την πλήρη απασχόληση γιατί βελτιώνει την απασχολησιμότητα των ανέργων. Ο εθελοντισμός ενθαρρύνει τους ανέργους να ανακτήσουν την αυτοπεποίθηση τους και ταυτόχρονα να αισθανθούν χρήσιμοι και ενεργοί πολίτες, αποσπώντας πολλές φορές(ανάλογα με το αντικείμενο της εθελοντικής εργασίας) εμπορεύσιμες δεξιότητες. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί, ότι δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, όπου μέσα από τον εθελοντισμό προέκυψαν νέες θέσεις εργασίας. Γνωστό παράδειγμα σε όλους μας αποτελεί η παγκόσμια απήχηση που είχε σε μεγάλο αριθμό εθελοντών η επιδημία του HIV/AIDS, όπου οδήγησε στη δημιουργία χιλιάδων θέσεων αμειβομένης εργασίας

¹⁶ Καταναλωτικά Βήματα-Τεύχος Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου (2001). «Ενδιαφέροντα Κείμενα, Μη μείνεις θεατής-Γίνε εθελοντής». Αύγουστος 2005-Internet.

στον δημόσιο και ιδιωτικό φορέα.

Ένα άλλο αξιοπρόσεκτο χαρακτηριστικό του εθελοντισμού, το οποίο συμβάλλει ουσιαστικά στην κοινωνική ανάπτυξη, είναι, ότι βοηθάει σε πολλές περιπτώσεις στο να προαχθούν στοιχεία πολιτισμού και παράδοσης σε μια νέα καθημερινή κουλτούρα που τείνει με τον χρόνο να δημιουργηθεί, εξαφανίζοντας παράλληλά διάφορα πολιτιστικά στοιχεία τα οποία θεωρούνται βασικός θεμέλιος λίθος για την επιβίωση και εξέλιξη των σύγχρονων κοινωνιών μας. Ανάλογη προσπάθεια παρατηρήθηκε στη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, όπου έγινε μια αναδρομή σε ιστορικά πολιτιστικά στοιχεία από την μεριά της διοργανώτριας χώρας.

Βέβαια, ο εθελοντισμός συμβάλλει στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης, αλληλεγγύης και αμοιβαιότητας, βασικών πτυχών για την για την διαμόρφωση υγιών κοινωνιών, που θα τις διακρίνει η συνεργασία και η ομαλότητα. Μ'αυτόν τον τρόπο η κάθε κοινωνία μπορεί να οργανωθεί και να λειτουργήσει σωστά, έχοντας σαν απώτερο σκοπό την ευημερία τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Τέλος, μελετώντας τον εθελοντισμό, θα πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψιν μας, το γεγονός, ότι «αποτελεί έκφραση των αρχών πλουραλισμού, της συμμετοχής, της αλληλεγγύης και της επικουρικότητας. Το φαινόμενο του εθελοντισμού αποκαλύπτει μια εσωτερική, συστηματική σχέση μεταξύ των αρχών αυτών. Συγκεκριμένα, ο εθελοντισμός αποτελεί μια μορφή αυτό-οργάνωσης της κοινωνίας (πλουραλισμός), που προσφέρει μια σημαντική δυνατότητα στους πολίτες να διαμορφώσουν ή να τροποποιήσουν την κοινωνική πραγματικότητα (συμμετοχή) με την αυθόρμητη και ανιδιοτελή παροχή υπηρεσιών από τις οποίες ωφελούνται άμεσα «τρίτοι» συμπολίτες τους(αλληλεγγύη), σε μια σχέση συνεργασίας και επικοινωνίας με τους δημόσιους θεσμούς(επικουρικότητα)».¹⁷

Όπως είναι κατανοητό, όλα τα παραπάνω αποτελούν σημαντικές παραμέτρους για την καθιέρωση και εξέλιξη του βασικότερου θεσμού για την ανάπτυξη μιας σύγχρονης κοινωνίας, αυτός δεν είναι άλλος από τον θεσμό της «Δημοκρατίας». Ο εθελοντισμός μπορεί να εκφραστεί ως εξής:

¹⁷ Ανθόπουλος Χ.Θ. (2000). «Εθελοντισμός-Αλληλεγγύη και Δημοκρατία». Εκδόσεις: ΟΕΥ. Σελ. 86.

✓ **Ο Εθελοντισμός ως «Κοινωνική Εγγύηση» των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων».**

Τα πεδία παρέμβασης των εθελοντικών οργανώσεων είναι πολλά και διαφορετικά μεταξύ τους, εντούτοις κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών, είναι η συνδρομή τους στην πραγματοποίηση θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών(Ελλήνων και αλλοδαπών).

Σε αρκετές μορφές του ο εθελοντισμός, έχει ως αντικείμενο την πραγματοποίηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται άμεσα ή έμμεσα στο ισχύον Σύνταγμα ή απολαμβάνουν διεθνούς προστασίας στον έναν ή τον άλλο βαθμό. Πρόκειται κατά κύριο λόγο, για τα κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη και του ανθρώπου, όπως το δικαίωμα στην υγεία(άρθρο 21 παρ.3 Συντ.), το δικαίωμα στο περιβάλλον(άρθρο 24 παρ. 1 Συντ.), το δικαίωμα στο πολιτιστικό περιβάλλον(άρθρο 24 παρ. 1 Συντ.), το δικαίωμα στην κατοικία(άρθρο 21 παρ.4 Συντ.), την προστασία της οικογένειας, της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας(άρθρο 21 παρ.1 Συντ.), την προστασία των αναπήρων, των ηλικιωμένων και των άπορων(άρθρο 21 παρ. 3 Συντ.) κ.α.

Ένα άλλο πεδίο παρέμβασης του εθελοντισμού είναι η προαγωγή ορισμένων από τα δικαιώματα της τρίτης γενιάς ή δικαιώματα αλληλεγγύης, όπως το δικαίωμα στην ειρήνη, το δικαίωμα στην ανάπτυξη, το δικαίωμα στην ανθρωπιστική βοήθεια κ.α.

«Όπως βλέπουμε, το πεδίο παρέμβασης του εθελοντισμού αφορά στη συγκεκριμενοποίηση παλαιών και νέων θεμελιωδών δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα κοινωνικά δικαιώματα. Υπό την έννοια αυτή ο εθελοντισμός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια μορφή «κοινωνικής εγγύησης» των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δηλαδή μιας εξωτερικής εγγύησης της νομικής αποτελεσματικότητάς τους, επαφιέμενης στην αυτόνομη πρωτοβουλία των πολιτών».¹⁸

✓ **Ο Εθελοντισμός ως Έκφραση της Αρχής του Πλουραλισμού.**

Ένα από τα επίπεδα της εφαρμογής της αρχής του πλουραλισμού στο ισχύον ελληνικό Σύνταγμα, είναι η αναγνώριση της οργανωμένης κοινωνικής πρωτοβουλίας.

¹⁸ Ανθόπουλος Χ.Θ. (2000). ο.π. Σελ. 85-86.

Η αρχή του πλουραλισμού εκδηλώνεται τόσο με την αναγνώριση της ελευθερίας ίδρυσης και λειτουργίας ενώσεων προσώπων, σωματείων και κομμάτων, όσο και με τη διασφάλιση της πολλαπλότητας αυτών των κοινωνικών σχηματισμών. «Στο επίπεδο αυτό, η αρχή του πλουραλισμού αποτελεί συνεπή ανάπτυξη ή απαραίτητο συμπλήρωμα άλλων θεμελιωδών συνταγματικών αρχών

✓ **Ο Εθελοντισμός ως Έκφραση της Αρχής της Συμμετοχής.**

Με την καθιέρωση της αρχής της συμμετοχής στο επίπεδο των συλλογικών και πολιτικών ελευθεριών, εγγυάται στον κάθε πολίτη η δυνατότητα να επηρεάσει, με τις αυτόνομες επιλογές και τη δράση του, τη διαμόρφωση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης της χώρας.

Ειδικότερα, η εθελοντική δράση αποτελεί μια μορφή συμμετοχής, έτσι λοιπόν πρόκειται για συμμετοχή στα κοινά, συμβάλλοντας παράλληλα στην πληρέστερη πολιτική, επαγγελματική, ηθική και πολιτιστική ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας(άρθρο 5 παρ.1 Συντ.).

✓ **Ο Εθελοντισμός ως Έκφραση της Αρχής της Αλληλεγγύης.**

Ο εθελοντισμός θα μπορούσε ακόμη να θεωρηθεί ως έκφραση της αρχής της αλληλεγγύης, την οποία καθιερώνει το άρθρο 25 παρ.4 Συντ. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό το κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.

Εκτός από την υποχρεωτική αλληλεγγύη(π.χ. στρατιωτική υποχρέωση, φορολογική υποχρέωση, κ.τ.λ.) την οποία το κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες(άρθρο 25 παρ.4 Συντ.), υπάρχει και η αλληλεγγύη του εθελοντισμού, την οποία το κράτος δεν μπορεί να επιβάλλει, οφείλει όμως να την προβλέψει, να την ενθαρρύνει, να την προστατεύσει. Επιπλέον η αρχή της αλληλεγγύης καταξιώνει συνταγματικά μια έννοια της ελευθερίας ως κοινωνικής στράτευσης, που αποτελεί ίσως την πιο αυθεντική διάσταση τόσο της ελευθερίας, όσο και της αλληλεγγύης».¹⁹

¹⁹ Ανθόπουλος Χ.Θ. (2000). ο.π.Σελ. 98-99.

✓ **Ο Εθελοντισμός ως Έκφραση της Αρχής της Επικουρικότητας.**

«Η αρχή της επικουρικότητας, είναι μια προοπτική που δίνει το προβάδισμα στην επίτευξη κοινών στόχων παρά στην τυπική κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του κράτους και των κοινωνικών δυνάμεων, εντάσσοντας τον μη-κερδοσκοπικό τομέα και τις εθελοντικές οργανώσεις στις διαδικασίες αλληλεγγύης του Εθνικού Συστήματος κοινωνικής φροντίδας, εκφράζοντας παράλληλα μια λογική επικουρικότητας

✓ **Προαγωγή του Εθελοντισμού και Θετική Προστασία της Ελευθερίας του Συνεταιρίζεσθαι.**

Από τα προηγούμενα γίνεται φανερό, όχι μόνο η συνταγματική σημασία του εθελοντισμού, δηλαδή η ικανότητα του να συντελέσει στην πραγματοποίηση συνταγματικών αξιών, αλλά και η ανάδυση «νέων» προβληματικών για την συνταγματική ρύθμιση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, η οποία αποτελεί την αφετηρία, καθώς και το κύριο όχημα του εθελοντισμού.

«Όσον αφορά την ιδέα της «θετικής» προστασίας της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, σύμφωνα με την οποία το κράτος οφείλει να προωθήσει την ανάπτυξη και το ρόλο της ελευθερίας αυτής, βρήκε τα τελευταία ιδίως χρόνια ένα ισχυρό «κοινωνιολογικό» και πολιτικό-φιλοσοφικό στήριγμα στις θεωρίες για τον «Τρίτο τομέα», οι οποίες θέτουν στο κέντρο της προβληματικής τους τις μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις που αναπτύσσουν αλτρουιστική κοινωνική δράση, πραγματοποιώντας ένα είδος κοινωνικής ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών του κοινωνικού κράτους».²⁰

Η ιδέα της «θετικής» προστασίας της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, δεν έχει βρει ακόμη, τουλάχιστον σε μια ολοκληρωμένη μορφή, την αποτύπωσή της σε συνταγματικά κείμενα.

²⁰ Ανθόπουλος Χ.Θ. (2000). ο.π. Σελ. 105.

2.2: Θετικές και Αρνητικές επιπτώσεις του Εθελοντισμού.

Αναμφίβολα το φαινόμενο του εθελοντισμού διακρίνεται περισσότερο για τα θετικά χαρακτηριστικά του, παρά για τις αρνητικές επιπτώσεις του στο κοινωνικό σύνολο. Αυτός ο λόγος, ίσως είναι και ο σημαντικότερος για τον οποίο έχει συνδεθεί με την κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία των σύγχρονων κοινωνιών. Στην εποχή μας πολλά σύγχρονα (κυρίως Δυτικό-Ευρωπαϊκά κράτη) έχουν δημιουργήσει συγκεκριμένες πολιτικές προκειμένου να προάγουν στους πολίτες τους το αίσθημα του εθελοντισμού.

Από μελέτες έχει προκύψει, ότι σχεδόν σε όλες τις εξελισσόμενες Ευρωπαϊκές χώρες, έχει διαδοθεί το αίσθημα της εθελοντικής εργασίας, με τεράστια οφέλη σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής των χωρών αυτών. Αντίθετα με την Ελλάδα, όπου ο εθελοντισμός έχει αναπτυχθεί σε μικρό βαθμό αναλογικά με τις προαναφερθείσες χώρες. Σημαντική αναλαμπή σ'αυτή την προσπάθεια, ήταν την περίοδο των Ολυμπιακών αγώνων, κατά την οποία παρατηρήθηκε μεγάλη διάθεση για προσφορά εθελοντικής εργασίας, εντούτοις σήμερα 2 χρόνια περίπου μετά τους αγώνες και το παραπάνω αίσθημα, αλλά και οι όποιες προσπάθειες είχαν γίνει, τείνουν να επαναπαυτούν. Περισσότερες λεπτομέρειες για τον εθελοντισμό στην Ελλάδα θα αναφερθούν στο υποκεφάλαιο 2.5 .

Τα οφέλη από την ανάπτυξη του εθελοντισμού σε μία χώρα συνοψίζονται στα παρακάτω:

- **Κοινωνικά οφέλη**, γιατί βοηθά στην οικοδόμηση ισχυρών και συνεκτικών κοινωνιών. Ενισχύει τους πολίτες με συναισθήματα χαράς, εμπιστοσύνης, αλtruισμού, κοινωνικής αλληλεγγύης, αμοιβαιότητας, συνεργασίας, επικοινωνίας, ευθύνης απέναντι στον ίδιο αλλά και το ευρύ κοινωνικό σύνολο, ισότητας, προσφοράς, ανεξαρτησίας και ισορροπίας. Έτσι προβάλλει το πρότυπο υγιών κοινωνιών που τις διακρίνει η συνοχή και παράλληλα η ομαλή οργάνωση και λειτουργία τους. Επιπροσθέτως στο βαθμό που υπάρχουν τα προαναφερθέντα στοιχεία επικυρώνεται ο θεσμός της Δημοκρατίας.
- **Οικονομικά οφέλη**, διότι αναλαμβάνει δραστηριότητες για την υλοποίηση των οποίων θα έπρεπε να μεριμνήσει(σε οργανωτικό και οικονομικό επίπεδο) το κράτος ή ιδιώτες. Μ'αυτό τον τρόπο το κράτος εξοικονομεί πόρους που θα χρειάζονταν σε τέτοιες περιπτώσεις και τους διαθέτει για την κάλυψη άλλων

αναγκών. Ακόμα και σε περιπτώσεις που κάποιοι εθελοντές προσέφεραν εθελοντική εργασία επ'αμοιβής, τα χρήματα που τους δίνονταν, ήταν πολύ λιγότερα από αυτά που θα δικαιούνταν προσφέροντας υπηρεσίες στην αγορά εργασίας(αναλογιζόμενοι πάντα και το ωράριο εργασίας τους). Ακόμη σύμφωνα με διάφορες εμπειρικές μελέτες, προέκυψε, ότι ο εθελοντισμός συνεισφέρει κατά 8-14% περίπου στο Α.Ε.Π. Από το παραπάνω γίνεται κατανοητό πόσο σημαντικό είναι για την οικονομία η ύπαρξη ανεπτυγμένης και σωστά διαμορφωμένης εθελοντικής εργασίας.

- **Καταπολέμηση του ρατσισμού, των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων**, καθώς συμβάλλει στην κοινωνική ένταξη αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων. Αυτό επιτυγχάνεται με τη συμμετοχή ατόμων με κάποιο είδος αναπηρίας, ή ηλικιωμένων σε τέτοιου είδους υπηρεσίες. Έτσι με την συμμετοχή τέτοιων ομάδων καταπολεμούνται τα αρνητικά στερεότυπα, τα συγκεκριμένα άτομα αισθάνονται ενεργά και χρήσιμα τόσο απέναντι στον εαυτό τους, όσο και απέναντι στο ευρύ κοινωνικό σύνολο από το οποίο περιβάλλονται.
- **Προώθηση της πλήρους απασχόλησης, γιατί βελτιώνει την απασχολησιμότητα των ανέργων.** Όσοι αναζητούν αμειβόμενη εργασία, μπορούν μέσω του εθελοντισμού να ανακτήσουν την αυτοπεποίθησή τους, να αποκτήσουν πρόσβαση σε δίκτυα απασχόλησης και να αναπτύξουν συγκεκριμένες εμπορεύσιμες δεξιότητες. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ο εθελοντισμός έχει οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας από το κράτος ή άλλους ιδιωτικούς φορείς.
- **Διατήρηση και προαγωγή των πολιτισμικών στοιχείων.** Βοηθάει να μείνουν αναλλοίωτα στο χρόνο και κάποια απ'αυτά να προσαρμοστούν στη νέα κοινωνική πραγματικότητα(όπως στη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων). Φυσικά, αυτό πρέπει να γίνεται με οργανωμένες και προσεκτικές προσπάθειες από την πολιτεία, ώστε να μην παραποιούνται τα παραδοσιακά στοιχεία.
- **Προστασία του ίδιου του ανθρώπινου είδους** (εθελοντική αιμοδοσία, δωρεά οργάνων, εθελοντές κοινωνικής πρόνοιας). Μ'αυτό τον τρόπο συμβάλλει στην **εξέλιξη του τομέα της υγείας** για τον άνθρωπο, τομέα σημαντικότερο για την επιβίωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου είδους.

- **Ανάπτυξη του αθλητισμού και απόκτηση σωματικής και ψυχολογικής ευεξίας.** Ο αθλητισμός συνδέεται άμεσα με τον τομέα του πολιτισμού και της υγείας. Η κάθε κοινωνία πρέπει να επιδιώκει να αθλήται μεγάλος αριθμός των πολιτών της, γιατί το άτομο αποκτά σωματική και ψυχολογική ισορροπία και ταυτόχρονα εμπλουτίζεται με γνήσιες αξίες που καλλιεργούν ώριμους πολίτες.
- **Προστασία του περιβάλλοντος.** Μέσω του εθελοντισμού προστατεύονται από τις διάφορες εθελοντικές οργανώσεις που έχουν δημιουργηθεί ζώα προς εξαφάνιση, αλλά και περιβαλλοντικοί χώροι (ποτάμια, λίμνες, δάση) που ο άνθρωπος τείνει να καταστρέψει στο βωμό των οικονομικών και κοινωνικών βλέψεων του.
- Επίσης, **ο εθελοντισμός πολλές φορές ανάλογα με την εξέλιξη του αποτελεί τον καθρέφτη ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου και της κοινωνίας των πολιτών**, τα οποία θα πρέπει να είναι ισχυρά για να αναπτυχθεί ομαλά μια κοινωνία.

Αρνητικές επιπτώσεις του εθελοντισμού:

- ❖ Βασικό αρνητικό χαρακτηριστικό του εθελοντισμού, είναι ότι **παρέχει προσωρινές λύσεις τόσο για το άτομο, όσο και για την πολιτεία.** Το αποτέλεσμα είναι και οι δύο να επαναπαύονται και να μην αναζητούν μόνιμες λύσεις προκειμένου να λύσουν δυσκολίες και προβλήματα τους. Για παράδειγμα στο θέμα της εργασίας ο εθελοντής βρίσκει πρόχειρα μια απασχόληση και δεν ψάχνει στην αγορά εργασίας να βρει μια δουλειά, η οποία θα του επιφέρει μεγαλύτερα κέρδη. Ακόμα, δεν προσπαθεί να αναπτύξει επιπλέον προσόντα, σχετικά με το αντικείμενο εργασίας του και έτσι μένει «στάσιμος». Από την άλλη το κράτος λύνει το οικονομικό πρόβλημα που θα είχε χωρίς τους εθελοντές, προκειμένου να εξοικονομήσει χρήματα για τις αμοιβές τους και δεν αναζητά την εξεύρεση πόρων ή άλλων λύσεων προκειμένου να καλύπτει τις διάφορες ανάγκες που παρουσιάζονται κατά καιρούς.
- ❖ **Δεν βελτιώνεται η ατομική οικονομική κατάσταση του εθελοντή**, ακόμη και όσοι πληρώνονται από κάποιας μορφής εθελοντική εργασία, όπως κατά

την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, παίρνουν λίγα χρήματα-ανάλογα και με τις ώρες προσφοράς εργασίας, μη έχοντας μόνιμη απασχόληση.

- ❖ **Όλο και περισσότερο αυξάνεται ο αριθμός, όσον προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν ως «βιτρίνα» τον εθελοντισμό, προκειμένου να κάνουν εμπόριο και καπηλεία στο βωμό των σκοτεινών τους συμφερόντων**(για παράδειγμα τα ανθρώπινα όργανα). Έως σήμερα έχουν γίνει προσπάθειες για την καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων, αλλά η ύπαρξη τους σε σημαντικό βαθμό υποδεικνύει πως δεν έχουν αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, ακολουθώντας τις σωστές πολιτικές.
- ❖ **Υπάρχουν περιπτώσεις που μέσω της κακής χρήσης των εθελοντών γίνονται σοβαρά λάθη, σε σημείο που να στοιχίζουν ανθρώπινες ζωές.** Κλασικό παράδειγμα αποτελεί η μόλυνση ασθενών από τον ιό του AIDS, μέσω της μετάγγισης αίματος που έγινε βεβιασμένα από κάποιον εθελοντή.
- ❖ **Δεν υπάρχει μια οργανωμένη μορφή εκμάθησης των δεξιοτήτων,** από τις οποίες πρέπει να διακατέχεται ο εθελοντής, με αποτέλεσμα κάποιες φορές από την παροχή των συγκεκριμένων υπηρεσιών να μην απορρέει το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- ❖ Παρόλα τα οφέλη του εθελοντισμού, όσον αφορά τη σχέση του με τον κοινωνικό αποκλεισμό, θα λέγαμε, ότι **σε ορισμένες περιπτώσεις οι πλέον περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες έχουν και τις λιγότερες πιθανότητες να γίνουν εθελοντές.** Τα βασικά εμπόδια που τους παρουσιάζονται, είναι: η φτώχεια, η ανεργία, η αποξένωση των νέων και οι κακές οργανωτικές πρακτικές.
- ❖ Τέλος, **ο εθελοντισμός δεν επιβραβεύει, όσους συμμετέχουν σ'αυτόν με διάφορους τρόπους, όπως:** απονομή βραβείων εταιρικού ή ατομικού εθελοντισμού, προσφορά εισιτηρίων δωρεάν πρόσβασης σε αθλητικές εγκαταστάσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, μετά από έναν συγκεκριμένο αριθμό ωρών εθελοντικής εργασίας. Τα παραπάνω θα αποτελούσαν σημαντικά κίνητρα, ιδιαίτερα για τους νέους, ώστε να συμμετέχουν σε εθελοντικές προσπάθειες.

2.3. Ιστορική αναδρομή του εθελοντισμού στην Ελλάδα

«Οι ιδέες της κοινωνικής δικαιοσύνης και της κοινωνικής αλληλεγγύης, κατά την αρχαιότητα πήγαζαν από τον φιλοσοφικό ιδεαλισμό του Πλάτωνα του Αριστοτέλη και των Στωικών φιλοσόφων. Οι ιδέες αυτές επηρέασαν τα άτομα των κοινωνιών της εποχής και τα προέτρεψαν σε εκδηλώσεις φροντίδας και συμπαράστασης, κυρίως υλικής προς ομάδες φτωχών ανθρώπων, αναξιοπαθόντων, υστερούντων σωματικά και πνευματικά.

Η κοινωνική νομοθεσία του Περικλή και του Σόλωνα περιελάμβανε μέτρα για την προστασία των χήρων και των ορφανών, την συνταξιοδότηση αναπήρων και ηλικιωμένων, την πρόσληψη ανέργων σε κρατικές υπηρεσίες για εκτέλεση κοινωφελών έργων κ.τ.λ.

Με την εμφάνιση του Χριστιανισμού και την επιβολή του σαν κυρίαρχη θρησκεία στην Ελλάδα, η επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων αναλήφθηκε ουσιαστικά από την εκκλησία.

Την πρωτοβυζαντινή περίοδο, ο σημαντικότερος εκφραστής της εθελοντικής προσφοράς θεωρείται ο Μέγας Βασίλειος, ο οποίος ιδρύοντας την Βασιλειάδα, αντιμετώπισε με ιδιαίτερο ζήλο τις ανάγκες των φτωχών, των αδυνάτων και των ξένων προσφέροντας τους ανάπαυση, παρηγοριά, κλίνη, τροφή, ακόμα και την ευκαιρία να μάθουν κάποια τέχνη, για να μπορούν να ζήσουν ανεξάρτητοι μέσα στην κοινωνία.

Στην Βυζαντινή περίοδο αναπτύχθηκαν τα συσσίτια και η χορήγηση επιδομάτων σε άπορους και σε αναπήρους πολέμου.

Το κράτος και η εκκλησία ανέπτυξαν σε μεγάλη έκταση πλήθος ευαγών οίκων, ξενώνων, ορφανοτροφείων, γηροκομείων, πτωχοκομείων κ.α. Τα μοναστήρια και οι ευαγείς οίκοι του Βυζαντίου χρησίμευαν και σαν σχολές ιατρικής, παράλληλα με τις υπηρεσίες φροντίδας που προσέφεραν.

Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, η οικογένεια, η εκκλησία και η κοινότητα, ήταν οι σημαντικότεροι φορείς κοινωνικής προστασίας για τους ευρισκόμενους σε ανάγκη.

Σε επίλυση προβλημάτων συνέβαλλαν και οι συνεταιρισμοί, οι μεγάλοι ευεργέτες, ο Κοσμάς ο Αιτωλός (1714-1779), που εκτός από το θρησκευτικό, ανέπτυξε και σημαντικό κοινωνικό, πολιτιστικό και εθνικό έργο. Σημαντική, ήταν επίσης συμβολή του απόδημου ελληνισμού, των συντεχνιών και των δημογεροντιών.

Με την απελευθέρωση από τον Τουρκικό ζυγό, η χώρα βρέθηκε ανάμεσα σε ερείπια και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είχε την ανάγκη κοινωνικής προστασίας. Οικονομική αδυναμία εμπόδιζε τις κυβερνήσεις να προγραμματίζουν και να αναπτύσσουν μια συστηματική κρατική μέριμνα. Έτσι αφέθηκε στην ιδιωτική πρωτοβουλία ή φροντίδα των αδυνάτων.

Ο ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (1877) συμβάλλει αποφασιστικά, πρώτος στο ξεπέρασμα της όποιας συμφοράς με το ανθρώπινο δυναμικό του, που στην πλειοψηφία του, ήταν εθελοντές, αναδεικνύοντας έτσι την μέγιστη χρησιμότητα του».²¹

Σκόπιμο, ώστε να συνειδητοποιήσουμε την ακριβή κατάσταση, στην οποία βρίσκονταν ο εθελοντισμός στην Ελλάδα, αλλά και στην θέση που βρίσκεται σήμερα, είναι να δούμε την εξέλιξη την οποία είχε η ελληνική κοινωνία τουλάχιστον από την απελευθέρωση της και την δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους(αρχές 19^{ου} αιώνα) μέχρι και μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η κοινωνία της συγκεκριμένης περιόδου στηρίζονταν στην αγροτική οικονομία, και τη βάση της αποτελούσαν η τοπική κλειστή κοινότητα και η κλειστές οικογένειες.

Η έλλειψη δρόμων και δικτύων επικοινωνίας, κάνει (τουλάχιστον μέχρι την δεκαετία του 1950) δύσκολες τις μετακινήσεις και περιορίζει τους ορίζοντες των Ελλήνων.

Από την άλλη η φτώχεια που καταδυναστεύει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, δεν αφήνει πολλά περιθώρια σε μαζική ανάπτυξη φαινομένων κοινωνικής προσφοράς.

Τα όποια προβλήματα κοινωνικής αλληλεγγύης και δυσκολίες εμφανίζονται επιλύονται από το κράτος και τους μη καλά οργανωμένους κρατικούς μηχανισμούς. Σε όσα θέματα ξεφεύγουν από τον έλεγχο και τις δυνατότητες του κράτους τον έλεγχο αναλαμβάνει η εκκλησία, καθώς και οι διάφοροι εθελοντικοί οργανισμοί που αναπτύσσονται δίπλα σε αυτήν (Ερυθρός Σταυρός, Χριστιανικές Ενώσεις κ.τ.λ.).

Κάποιες προσπάθειες που γίνονται από τους εκπροσώπους της αστικής τάξης μένουν κυρίως στα πλαίσια της αγαθοεργίας και της φιλανθρωπίας και ποτέ δεν αποκτούν έναν μαζικό δημοκρατικό χαρακτήρα.

Σ' αυτό το σημείο δεν θα πρέπει να ξεχνάμε, ότι η Ελλάδα από την δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους έως και την δεκαετία του 1950, πέρασε 5

²¹www.istoselides.gr (2005). «Ιστοσελίδες-Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα». Σελ.3.

μεγάλες πολεμικές αναμετρήσεις, ανάμεσα στις οποίες και έναν εμφύλιο πόλεμο.

Για πολλούς που έχουν ασχοληθεί με το συγκεκριμένο τομέα, σημαντική ώθηση στην εξέλιξη και ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα, έδωσαν τα κινήματα Εθνικής Αντίστασης, κατά την διάρκεια της Γερμανικής κατοχής(1941-1945). Σε εκείνη την περίοδο, ταυτόχρονα με τις μαζικότερες ένοπλες ομάδες αντίστασης στον κατακτητή, αναπτύχθηκε και ένα μαζικότατο κίνημα κοινωνικής αλληλεγγύης που είχε σαν στόχο την επιβίωση του πληθυσμού, ιδίως των μεγάλων πόλεων, οι οποίες απειλούνταν από την πείνα.

Πολλές φορές οργανώνονταν λαϊκά συσσίτια, με την ευθύνη των αντιστασιακών οργανώσεων (κυρίως του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου), υπηρεσίες περίθαλψης και φροντίδας κ.τ.λ.

Την δεκαετία του 1950 η εικόνα που παρουσιάζει η Ελλάδα, είναι αυτή μιας χώρας κατεστραμμένης από 10 χρόνια πολέμων, με ένα τεράστιο κύμα μετανάστευσης τόσο στο εσωτερικό της, όσο και στο εξωτερικό, με τον μισό σχεδόν πληθυσμό (τους ηττημένους του εμφυλίου πολέμου) σε κατάσταση ομηρίας, με δεκάδες και ίσως εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους στις φυλακές, στις εξορίες και στην παρανομία.

Η έλλειψη δημοκρατίας δυσκολεύει την δημιουργία οργανώσεων, ο κόσμος αντιμετωπίζει με δυσπιστία και φόβο κινήσεις που έχουν να κάνουν με συμμετοχικές διαδικασίες, ενώ το ίδιο το κράτος αποθαρρύνει τέτοιες ενέργειες. Όσον αφορά τα έντονα κοινωνικά προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί, αναλαμβάνει να δώσει λύσεις η ξένη βοήθεια, καθώς επίσης και οι τυπικές μεγάλες οργανώσεις (Ερυθρός Σταυρός, ΧΕΝ κ.τ.λ.), οι οποίες όμως-άλλο ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας εκείνης της εποχής-ελέγχονται από το κράτος και από το παλάτι.

Από την άλλη, στη δεκαετία αυτή, αναπτύσσονται κάποιες εθελοντικές ομάδες συμπαράστασης, στους φυλακισμένους και στις οικογένειες τους, οι οποίες όμως κυρίως λειτουργούν παράνομα.

Το 1967, οι όποιες προσπάθειες εκδημοκρατισμού της χώρας, σταματούν με το στρατιωτικό πραξικόπημα. Εκατοντάδες σύλλογοι, οργανώσεις και φορείς, διαλύονται και απαγορεύεται η λειτουργία τους.

Η νέα περίοδος για την ελληνική κοινωνία ξεκινάει με την μεταπολίτευση το 1974. Σε όλο το διάστημα από το 1974 μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η διάθεση προσφοράς που υπάρχει σε μεγάλο κομμάτι του ελληνικού πληθυσμού και ιδίως της νεολαίας, διοχετεύεται στην μαζική συμμετοχή σε πολιτικά κόμματα

οργανώσεις, κυρίως της αριστεράς και δεν αφήνει πολλά περιθώρια ανάπτυξης άλλου είδους εθελοντικών οργανώσεων.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 το Παγκόσμιο τοπίο άρχισε να γίνεται διαφορετικό, επηρεάζοντας ταυτόχρονα και την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα σε όλους τους τομείς ανάπτυξης της.

«Ειδικότερα η κατάρρευση των σοβιετικών καθεστώτων από την μια μεριά απελευθέρωσε ένα μεγάλο κομμάτι της γης από τον ολοκληρωτισμό, από την άλλη όμως άφησε απροστάτευτο ένα άλλο μεγάλο κομμάτι, ιδιαίτερα στον λεγόμενο «Τρίτο Κόσμο». Ως αποτέλεσμα αυτού, παράλληλα με τις διαδικασίες εκδημοκρατισμού ορισμένων χωρών, οι εστίες έντασης, οι περιφερειακές συγκρούσεις και κυρίως η φτώχεια αυξήθηκαν συνολικά στον πλανήτη.

Η Ελλάδα επηρεάστηκε σημαντικά από αυτό το νέο παγκόσμιο σκηνικό εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης, εξαιτίας της κρίσης της πολιτικής που βιώθηκε ιδιαίτερα στα τέλη της δεκαετίας του '80 και επίσης εξαιτίας της ιδιαίτερης μείωσης της υπερπολιτικοποίησης της καθημερινής ζωής του πολίτη, αφού σειρά μέτρων των σοσιαλιστικών κυβερνήσεων της δεκαετίας του '80 κατάφεραν να καταργήσουν το μέχρι τότε υφιστάμενο πλαίσιο του εθνικού διχασμού. Τα παραπάνω κρίνονται ιδιαίτερος σημαντικά, διότι ο δρόμος είναι έκτοτε ανοιχτός για την πλήρη και ουσιαστική ανάπτυξη της Κοινωνίας των Πολιτών.

Πράγματι, πολλές νέες οργανώσεις δημιουργούνται κυρίως σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Το καινούργιο χαρακτηριστικό αυτών των οργανώσεων είναι ακριβώς η επιθυμία τους για παρέμβαση όχι μόνο συμπληρωματικά, αλλά και ανταγωνιστικά με το κράτος και η δημιουργία μιας διαλεκτικής σχέσης μαζί του. Οργανώσεις διεθνούς συνεργασίας, προάσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κοινωνικής πρόνοιας, αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών, προστασίας του περιβάλλοντος, διάδοσης πολιτιστικών χαρακτηριστικών έχουν δημιουργηθεί στην Ελλάδα και αναπτύσσουν αυτόνομες δράσεις σε πολλαπλά επίπεδα.

Επίσημοι φορείς στην Ελλάδα έχουν καταγράψει πάνω από 35.000 οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σήμερα στην βάση αυτού του νέου τύπου εθελοντισμού που προαναφέρθηκε. Παράλληλα, πολλές διεθνείς οργανώσεις ανοίγουν παραρτήματα στην χώρα μας (Medecins Sans Frontieres, Medecins du Monde, Greenpeace, WWF, Action Aid, κ.τ.λ.) προσφέροντας ένα πιο δομημένο μοντέλο εθελοντισμού.

Σήμερα, παρά την μεγάλη τους ανάπτυξη στην Ελλάδα, οι εθελοντικές οργανώσεις αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα οργάνωσης, χρηματοδότησης

και ποιοτικής αξιολόγησης του έργου τους. Παρά το γεγονός ότι επιθυμούν, παρεμβαίνουν και επηρεάζουν την οργανωμένη κοινωνία, σπανίως έχουν σαφείς προαποφασισμένους στόχους ή προϋπολογισμούς, δεν θεωρούν απαραίτητο να προτείνουν καταγεγραμμένα και να αξιολογούν τα προγράμματα τους, δυσκολεύονται να παρουσιάσουν ολοκληρωμένες και συνεκτικές αναφορές δράσης και οικονομικούς απολογισμούς. Αντίθετα λειτουργούν κυρίως μέσω επιστολών, όσον αφορά τις σχέσεις με τους θεσμικούς φορείς, μέσω εικόνων(φωτογραφιών, video κ.τ.λ) όσον αφορά την παρουσίαση των δράσεων τους και εκλαμβάνουν συνήθως την αξιολόγηση και την κριτική που απορρέει ως κακόπιστο και μειωτικό έλεγχο.

Παρ'όλα αυτά η θετική προοπτική είναι υπαρκτή και στηρίζεται στην παρούσα άνθηση της ανεξάρτητης εθελοντικής δράσης στην Ελλάδα και στην πραγματική δίψα των εθελοντικών οργανώσεων για δημιουργία μιας δομημένης και διαλεκτικής σχέσης με την Πολιτεία. Είναι επιπλέον λογικό να υποθέσει κανείς πως τα ελλείμματα που αναφέρονται παραπάνω θα μειώνονται όσο το ελληνικό κράτος και οι υπερεθνικοί θεσμοί (Ε.Ε., Ο.Η.Ε. κ.τ.λ), θα αναπτύσσουν σχέσεις συνεργασίας με τις εθελοντικές οργανώσεις, που θα βασίζονται στην αναγνώριση του ρόλου τους, στην ειλικρίνεια, την διαφάνεια των χρηματοδοτήσεων και τη δομημένη οργανωτικότητα που θα περιλαμβάνει μηχανισμούς αξιολόγησης της αξιοπιστίας και της ποιότητας των προγραμμάτων».²²

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα αποτελεί, η κατοχύρωση του φαινομένου του εθελοντισμού μέσα από το Σύνταγμα (Η Συνταγματική Λειτουργία του Εθελοντισμού). Άλλωστε η κοινωνική ανάπτυξη προέρχεται σε υψηλό βαθμό μέσω της Συνταγματικής κατοχύρωσης.

²² Παπασπυρόπουλος Σωτήρης (2001). «Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα». Από παρουσίαση στο « International Symposium on Volunteerism, Geneva, Switzerland, November 2001». Σελ. 1-2.

2.4 Παράγοντες που Δυσχεραίνουν την Ανάπτυξη του Εθελοντισμού στην Ελλάδα.

Σ' αυτό το μέρος της εργασίας θα γίνει αναφορά στους παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του εθελοντισμού στον Ελλαδικό χώρο, μιας και οι συγκεκριμένοι παράγοντες στις περισσότερες εξελιγμένες Δυτικό-Ευρωπαϊκές χώρες, έχουν ξεπεραστεί. Επομένως, κρίνεται σημαντικό να μάθουμε για ποιους λόγους ο εθελοντισμός στην Ελλάδα δεν βρίσκεται στα ανάλογα επίπεδα άλλων χωρών. Σίγουρα τα τελευταία χρόνια, ειδικά με τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα, υπήρξε ένα κύμα αύξησης του εθελοντισμού σε όλα τα επίπεδα, αλλά χωρίς να υπάρξει η κατάλληλη οργάνωση, ώστε να γίνει εκμετάλλευση των προοπτικών που παρουσιάστηκαν.

Οι παράγοντες που ενδεχομένως ευθύνονται για την μη ικανοποιητική ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθοι:

- **Πολιτικά και ιστορικά γεγονότα.** Η Ελλάδα τον αιώνα που μας πέρασε, είχε έρθει αντιμέτωπη με σημαντικά κόσμο-ιστορικά γεγονότα, όπως συμμετοχή σε Παγκοσμίους Πολέμους, Δικτατορία κ.α. Αυτοί οι αστάθμητοι παράγοντες, είχαν σαν αποτέλεσμα οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις να δώσουν προτεραιότητα στην κάλυψη άμεσων αναγκών του πληθυσμού της χώρας, εφόσον θεωρούνταν «πολυτέλεια» για τις υπάρχουσες συνθήκες η επικέντρωση πολιτικών σε φαινόμενα όπως εκείνο του εθελοντισμού. Εντούτοις τις συγκεκριμένες περιόδους έγιναν κάποιες μεμονωμένες προσπάθειες ανάπτυξης του εθελοντισμού από τον Ερυθρό Σταυρό και κάποιους ιδιώτες, αλλά χωρίς να στηρίζονται σε ιδιαίτερα οργανωμένη μορφή και παράλληλα σε κάποιου είδους υποστήριξη (κυρίως κρατική).
- **Σχέσεις κράτους και Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις εθελοντικές οργανώσεις.** Τα τελευταία χρόνια αναμφίβολα ο εθελοντισμός στην Ελλάδα, έχει ενισχυθεί, χωρίς όμως να μπορούμε να μιλήσουμε για ραγδαία βήματα. Πολύ βασικό στοιχείο που παρεμποδίζει την ουσιαστική εξέλιξη του εθελοντισμού είναι ότι δεν έχουν διασαφηνιστεί ακόμα οι σχέσεις της Πολιτείας και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις εθελοντικές οργανώσεις και τους εθελοντές. Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε πως διακρίνει κανείς μια σύγχυση σχετικά με τους ρόλους και τις αρμοδιότητες τις οποίες πρέπει να υιοθετήσουν όλοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι.

- **Περιορισμένο ενδιαφέρον του κράτους.** Η ίδια η Πολιτεία, φαίνεται να μην δείχνει την απαιτούμενη προσοχή και ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του εθελοντισμού. Δίνει προτεραιότητα σε άλλα ζητήματα και προβλήματα που την απασχολούν, θεωρώντας παράλληλα τον εθελοντισμό δευτερεύον στοιχείο για την ανάπτυξη και ευημερία της χώρας και των κατοίκων της. Δεν αντιμετωπίζει η ελληνική πολιτεία το φαινόμενο του εθελοντισμού με την ίδια «θέρμη» που το αντιμετωπίζουν άλλες εξελισσόμενες χώρες.
- **Μεγάλος αριθμός μικρών εθελοντικών ομάδων.** Στην Ελλάδα ο εθελοντικός χώρος είναι διάσπαρτος, αποτελούμενος από κάποιες ομάδες, οι οποίες οργανώνονται και λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο (πόλης), χωρίς καμιά σχεδόν διασύνδεση και επαφή μεταξύ τους. Από την άλλη η τυπική εθελοντική οργάνωση, δείχνει την εικόνα μιας οργάνωσης που με μέσο όρο τα 50-100 μέλη, που δραστηριοποιείται γύρω από έναν πυρήνα στελεχών, και τα οποία έχουν κυρίως αναλάβει την οργάνωση και την δραστηριοποίηση των άλλων μελών. Αυτά τα στελέχη κάνουν τα πάντα, από την οργάνωση και λειτουργία της οργάνωσης τους, μέχρι και την εξερεύνηση πόρων, καταμερισμό καθηκόντων και αρμοδιοτήτων κ.λ.π.
- **Έλλειψη ενημέρωσης των νέων.** Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες, που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα, φαίνεται, ότι είναι η μη ενημέρωση των νέων γι' αυτό το φαινόμενο μέσω της παιδείας. Θα μπορούσε για παράδειγμα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (εάν όχι σε κάποιες απ' αυτές), όπως συμβαίνει σε κάποιες χώρες της Δυτ. Ευρώπης, να υπάρχει ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νέων για τον εθελοντισμό, όπως μαθήματα αναφερόμενα στην εθελοντική προσφορά. Έτσι πολλοί νέοι από μικροί ηλικία θα υιοθετούσαν αυτή τη στάση ζωής αποκομίζοντας σημαντικά βιώματα τόσο για εκείνους, όσο και για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.
- **Έλλιπής εκπαίδευση των μελών των εθελοντικών οργανώσεων.** Επιπλέον σημαντικός παράγοντας είναι η έλλειψη συντονισμένων και οργανωμένων προσπαθειών για την εκπαίδευση των μελών των εθελοντικών οργανώσεων. Μόνο ένας μικρός αριθμός αυτών προβαίνουν σε προσπάθειες εκπαίδευσης των μελών τους σε θέματα, που αφορούν κυρίως τον σκοπό και τους στόχους της οργάνωσης. Ο συγκεκριμένος παράγοντας συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με τον παραπάνω, διότι αν ο εθελοντισμός διδάσκονταν θα ήταν ευκολότερο

για τις εθελοντικές οργανώσεις να εκπαιδεύσουν τα μέλη τους και επομένως να λειτουργήσουν πιο οργανωμένα, ανταποκρινόμενες στους επιμέρους στόχους τους.

- **Έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης στην ελληνική κοινωνία.** Τα Μ.Μ.Ε. δεν προάγουν όσο θα έπρεπε τον εθελοντισμό-παρά μόνο σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, όπου κινδυνεύει κάποια ανθρώπινη ζωή(μεταμόσχευση οργάνων). Δεν υπάρχει καμία κατάλληλη εκπομπή, η οποία θα ενημέρωνε τους πολίτες για τις εθελοντικές οργανώσεις και τα οφέλη του εθελοντισμού. Μέχρι και οι ιστοσελίδες που υπάρχουν στο Internet από κάποιους φορείς της πολιτείας δεν έχουν ολοκληρωθεί πλήρως και μέχρι στιγμής δεν φαίνεται να έχουν εκπληρώσει τις υπάρχουσες φιλοδοξίες των αρμοδίων φορέων. Επίσης, δεν οργανώνονται συχνά σεμινάρια από την Πολιτεία στα οποία να έχουν άμεση πρόσβαση όσοι ενδιαφέρονται να ενημερωθούν για θέματα εθελοντισμού, γεγονός που συμβαίνει ανά τακτά χρονικά διαστήματα στις ανεπτυγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης.
- **Έλλειψη οργάνωσης σε τοπικό επίπεδο.** Έλλειψη σύστασης γραφείου εθελοντισμού σε κάθε Δήμο ή Νομαρχία, στελεχωμένο με ένα τουλάχιστον υπάλληλο σε πλήρη απασχόληση, ο οποίος θα έχει τις απαραίτητες γνώσεις να ασχολείται αποκλειστικά με θέματα εθελοντισμού και ενημέρωσης των πολιτών.
- **Πολιτισμικά χαρακτηριστικά.** Στους παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα προστίθεται εκείνος που σχετίζεται με τα πολιτισμικά στοιχεία από τα οποία χαρακτηρίζεται η ελληνική νοοτροπία (αξίες, τρόπο σκέψης και ζωής κ.α.). Πολλοί Έλληνες θεωρούν σκόπιμο και σημαντικότερο γι'αυτούς να ασχολούνται με ζητήματα που απασχολούν άμεσα την καθημερινότητα τους. Μ'αυτή τη νοοτροπία επικεντρώνονται περισσότερο σε ενέργειες και πράξεις που βελτιώνουν την ατομική και οικογενειακή τους ευημερία, αδιαφορώντας πολλές φορές για την ευημερία και ανάπτυξη του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου μέσα στο οποίο ζουν και από το οποίο εξαρτώνται σημαντικά. Σ'αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί, ότι υπάρχουν σημαντικά πολιτισμικά στοιχεία τα οποία θα έπρεπε να ενθαρρύνουν την συμμετοχή των Ελλήνων στον εθελοντισμό, όπως η θρησκεία-Χριστιανισμός, ο οποίος μέσα από τα διδάγματά του ωθεί τους πιστούς σε πράξεις συνεργασίας και αλληλοβοήθειας. Επίσης δεν είναι λίγοι

εκείνοι που πιστεύουν πως τα πολιτισμικά ερεθίσματα υπάρχουν, απλά δεν έχουν καλλιεργηθεί στον επιθυμητό βαθμό, ώστε να αυξηθεί σημαντικά η εθελοντική προσφορά στην Ελλάδα.

- **Καλύτερη οργάνωση του θεσμικού πλαισίου.** Θα έπρεπε το θεσμικό πλαίσιο να οργανωθεί καλύτερα, ώστε να ορίζει καλύτερα ζητήματα που αφορούν τον εθελοντισμό. Δυστυχώς μέχρι στιγμής ο συγκεκριμένος Νόμος-Πλαίσιο για τον εθελοντισμό δεν έχει καλύψει βασικά σημεία, τα οποία θα προέτρεπαν στην περαιτέρω ανάπτυξη του εθελοντισμού. Μερικά σημαντικά παραδείγματα αποτελούν τα εξής: Το γεγονός, ότι δεν ορίζεται το θέμα της ασφάλισης υγείας και ατυχημάτων των εθελοντών που συμμετέχουν σε Επιλέξιμες για Παροχή Κινήτρων Εθελοντικές Δράσεις. Επιπροσθέτως, δεν ορίζει ζητήματα, σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση των εθελοντών, καθώς και το πλαίσιο κάτω από το οποίο πρέπει να οργανώνονται και να λειτουργούν η Πολιτεία, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι εθελοντικές οργανώσεις.

Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε αναλογιζόμενοι τους παραπάνω παράγοντες, οι οποίοι δυσχεραίνουν την ανάπτυξη εθελοντικής προσφοράς στην Ελλάδα είναι, ότι κάποιος απ' αυτούς θα έπρεπε να είχαν ξεπεραστεί νωρίτερα με τη βοήθεια όλων μας (Πολιτείας, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εθελοντών, πολιτών), ώστε σήμερα να μιλάμε για ένα υψηλό επίπεδο εθελοντισμού, που περισσότερο θετικά θα είχε να προσφέρει παρά αρνητικά. Τα βήματα για την άρση των συγκεκριμένων εμποδίων δεν είναι επαρκή, υποδηλώνοντας την ανάγκη εξεύρεσης πιο επικοινωνιακών λύσεων βασιζόμενων στην συνειδητοποίηση της σημασίας του εθελοντισμού για μια χώρα, σε όλους τους τομείς ανάπτυξης της.

2.5 Οι εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα.

Ο εθελοντισμός, με τη μορφή αυτοοργανωμένων ομάδων της Κοινωνίας των Πολιτών που επιζητούν την συμμετοχή στη διαχείριση των υποθέσεων της Πολιτείας-κυρίως σε τοπικό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο-δεν έχει ιδιαίτερο παρελθόν στην Ελλάδα. Η έννοια της εθελοντικής προσφοράς ήταν ανεπτυγμένη στην Ελλάδα από τους αρχαίους χρόνους, αλλά δεν είχε την οργανωμένη μορφή και τις διαστάσεις που μπορεί να πάρει στις μέρες μας. Παρακάτω, στο κομμάτι που γίνεται αναφορά στην ιστορική αναδρομή του εθελοντισμού στην Ελλάδα, θα φανεί η συγκεκριμένη διαπίστωση.

«Σήμερα, υπάρχουν στην Ελλάδα περίπου 1200 οργανώσεις που εντάσσουν τους εαυτούς τους στον «μη κυβερνητικό-εθελοντικό χώρο». Κάνοντας την υπόθεση, ότι κατά μέσο όρο σε κάθε εθελοντική οργάνωση, είναι εγγεγραμμένα περίπου 100 άτομα (αριθμός κατά βάση ρεαλιστικός), τότε μπορούμε να συμπεράνουμε, πως τα εγγεγραμμένα μέλη στις διάφορες εθελοντικές οργανώσεις, στο σύνολο της χώρας, φθάνουν τις 120.000».²³

Αναφερόμενοι στις εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα, αλλά και γενικότερα, εννοούμε τις οργανώσεις που παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- ❖ «Δεν είναι κυβερνητικές οργανώσεις και ούτε ανήκουν στον ευρύτερο τομέα της κρατικής διοίκησης.
- ❖ Δεν είναι πολιτικά κόμματα.
- ❖ Έχουν μια τυπική μορφή-οργάνωση.
- ❖ Έχουν μη-κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά μπορεί να έχουν κερδοσκοπική δραστηριότητα.
- ❖ Προσφέρουν υπηρεσίες σε κάποιες πληθυσμιακές ομάδες και όχι στα μέλη τους.
- ❖ Το έμπυχο δυναμικό που απασχολείται στην οργάνωση, απασχολείται κυρίως και κατά πλειοψηφία σε εθελοντική βάση, χωρίς βέβαια αυτό να αποτρέπει την απασχόληση και κάποιων στελεχών ή άλλων σε επαγγελματική βάση».²⁴

²³ www.istoselides.gr (2005). «Ιστοσελίδες-Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα». Σελ.1.

²⁴ www.istoselides.gr (2005). ο.π.Σελ.1.

α) Αίτια δημιουργίας τους

Οι βασικές αιτίες δημιουργίας των εθελοντικών οργανώσεων στην Ελλάδα, διακρίνονται σε δύο τουλάχιστον κατηγορίες:

- Δημιουργία εθελοντικής οργάνωσης, που κατά κύριο λόγο ξεκινάει από την ανάγκη επίλυσης, προβολής, βιωμάτων, εμπειριών, αναγκών, αλλά και προσωπικών-οικογενειακών προβλημάτων κ.τ.λ. του αρχικού πυρήνα των μελών της (σύλλογοι οικογενειών ατόμων με ειδικές ανάγκες, σύλλογοι ατόμων με ειδικές ανάγκες κ.τ.λ.).
- Δημιουργία εθελοντικής οργάνωσης που κατά κύριο λόγο ξεκινάει από την εσωτερική ανάγκη προσφοράς προς τον συνάνθρωπο και το κοινωνικό σύνολο γενικότερα». ²⁵

Β) Χαρακτηριστικά των οργανώσεων

Ο εθελοντικός χώρος στην Ελλάδα αποτελείται από 4 τουλάχιστον «ρεύματα», που εκφράζουν διαφορετικές στάσεις, ιδεολογικές-θρησκευτικές, αλλά και πολιτικές.

Α) Ο «**Θρησκευτικός εθελοντικός χώρος**», είναι ο παραδοσιακός χώρος του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Εδώ ανήκουν οργανώσεις, που έχουν ιδρυθεί από την εκκλησία, ή έχουν άμεση εξάρτηση από την εκκλησία, ή τα κίνητρα των μελών της είναι κατά βάση θρησκευτικά.

Οι πληθυσμιακές ομάδες, στις οποίες απευθύνονται συνήθως, είναι ηλικιωμένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, ορφανά και άλλες ανάλογες ομάδες. Κατά την άποψη πολλών ειδικών ο χώρος αυτός είναι ο σταθερότερος και μεγαλύτερος εθελοντικός χώρος στην Ελλάδα.

«Β) Ο «**φιλανθρωπικός εθελοντικός χώρος**», είναι ένας εξίσου παραδοσιακός χώρος του εθελοντισμού στην Ελλάδα, που πολλές φορές συμπλέει και συνυπάρχει με τον προηγούμενο.

²⁵ www.istoselides.gr (2005). ο.π. Σελ.2.

Πρόκειται για οργανώσεις «κυριών» και «κυριών», με μεσαία και υψηλά εισοδήματα, που αισθάνονται την ανάγκη, για διάφορους λόγους, φιλανθρωπικής προσφοράς.

Γ) Ο «σύγχρονος εθελοντικός χώρος Α», είναι ένας χώρος που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και που οι οργανώσεις τις οποίες εντάσσουμε σε αυτόν φαίνεται να έχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

Ιδρύονται από ομάδες ή άτομα που συνήθως έχουν επιρροές και εμπειρίες από κάποιου είδους εθελοντική εργασία σε εθελοντικές οργανώσεις του εξωτερικού.

Δραστηριοποιούνται και απευθύνονται σε ομάδες στόχους, που τουλάχιστον στην Ελλάδα θα μπορούσαμε να το θεωρήσουμε ως «σύγχρονα» κοινωνικά προβλήματα-ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού, AIDS, περιβάλλον, ανάδοχες οικογένειες κ.τ.λ. Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τους, αποτελεί το γεγονός, ότι έχουν και καταβάλουν προσπάθειες για την εφαρμογή σύγχρονων μορφών επικοινωνίας και οργάνωσης σε σχέση με τις προηγούμενες.

Β) Ο «σύγχρονος εθελοντικός χώρος Β», έχει χαρακτηριστικά παραπλήσια με αυτά του χώρου Α. Η διαφοροποίηση γίνεται αυτός ο χώρος θέλει να έχει έναν έντονα παρεμβατικό χαρακτήρα, ενώ πολλές φορές αντιμετωπίζει τον εθελοντισμό σαν πολιτική παρέμβαση. Σ' αυτό το σημείο αξιοσημείωτο αναφοράς είναι, ότι κάποιες οργανώσεις που εντάσσονται σε αυτόν δηλώνουν, πως σκοπός τους δεν είναι να λύσουν προβλήματα, ή να αναλάβουν τον ρόλο της κεντρικής πολιτικής, συγκαλύπτοντας παράλληλα τις όποιες κοινωνικές και πολιτικές ελλείψεις, αλλά η υπογράμμιση της προσωπικής ευθύνης, η ανάδειξη κοινωνικών αναγκών, καθώς και των αιτιών που κρύβονται πίσω από αυτές και η προώθηση πιθανόν λύσεων»²⁶.

Όσον αφορά το μέγεθος του εθελοντικού τομέα στην Ελλάδα, όπως είναι διαπιστωμένο, δεν είναι ανεπτυγμένος στο βαθμό που έχει αναπτυχθεί σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης(οι λόγοι έχουν προαναφερθεί στην υπό-ενότητα 2.3). Υπάρχουν περίπου 1200 οργανώσεις που εντάσσουν τους εαυτούς τους στον μη κυβερνητικό-εθελοντικό χώρο. Στο παραπάνω αν πάρουμε υπόψη μας, ότι για την νομιμοποίηση της κάθε οργάνωσης, υποχρεωτικά αυτή θα πρέπει να αποτελείται από τουλάχιστον 21 εγγεγραμμένα μέλη, μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε, ότι σε

²⁶ www.istoselides.gr (2005). ο.π.Σελ.2.

αυτές τις οργανώσεις δραστηριοποιούνται τουλάχιστον 25.200 άτομα.

Κάνοντας την υπόθεση ότι κατά μέσο όρο σε κάθε οργάνωση, είναι εγγεγραμμένα περίπου 100 άτομα(αριθμός σύμφωνα με έρευνες ρεαλιστικός), τότε μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι τα εγγεγραμμένα μέλη στις διάφορες εθελοντικές οργανώσεις, στο σύνολο της χώρας, ανέρχονται περίπου στις 120.000.

Ίσως το βασικότερο χαρακτηριστικό του εθελοντικού χώρου στην Ελλάδα, είναι, ότι (σε αντίθεση με άλλες εξελιγμένες χώρες της Ευρώπης) δεν έχει κάποια δευτεροβάθμια όργανα και δεν είναι συγκροτημένος οργανωτικά σε επίπεδα ενώσεων. Η συνηθισμένη εθελοντική οργάνωση, είναι μια οργάνωση που λειτουργεί τοπικά, με κάποιες λίγες συνδέσεις σε περιφερειακό ή και εθνικό επίπεδο.

Μορφές Εθελοντισμού-Εθελοντικές Οργανώσεις

Ο Εθελοντισμός, όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενη θεματική ενότητα συμβάλλει καθοριστικά στην πρόοδο του κράτους πρόνοιας τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών. Βέβαια, προσλαμβάνει διαφορετικές μορφές, καθώς επηρεάζεται από την ιστορία, την πολιτική, την θρησκεία και τις πολιτισμικές δραστηριότητες κάθε περιοχής. Ειδικότερα, θα λέγαμε πως οι παραπάνω παράγοντες βοήθησαν σημαντικά στον βαθμό εξέλιξης και διαμόρφωσης που έχει πάρει ο εθελοντισμός σήμερα στην Ελλάδα. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί, ότι πολλές Δυτικοευρωπαϊκές χώρες επωφελήθηκαν περισσότερο από τους προαναφερθέντες παράγοντες και οι οποίοι αποτέλεσαν τον θεμέλιο λίθο για την εξέλιξη του εθελοντισμού στις χώρες αυτές.

«Αναλυτικότερα οι μορφές του εθελοντισμού κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- Αλληλοβοήθεια (ιδιαίτερα σε θέματα υγείας, όπου ασθενείς ή συγγενείς ασθενών αναλαμβάνουν δράση για πληγέντες από την ίδια νόσο).
- Φιλανθρωπία ή προσφορά υπηρεσιών προς τρίτους (ανθρωπιστική ή αναπτυξιακή βοήθεια που προσφέρεται μέσα από τον δημόσιο ή τον ιδιωτικό φορέα). Για να ενισχύσουν την εταιρική τους εικόνα, πολλές μεγάλες εταιρίες έχουν θεσμοθετήσει τον εθελοντισμό για τους υπαλλήλους τους, δηλαδή τους πληρώνουν για να κάνουν κάποιες ώρες εθελοντικής εργασίας. Θα λέγαμε, ότι είναι η καινούργια «μόδα» στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

- Συμμετοχή στην διακυβέρνηση, (governance process) μέσω εκπροσώπησης σε κυβερνητικά όργανα διαβούλευσης.
- Τέλος, εκστρατεία για ένα συγκεκριμένο θέμα (ακτιβιστές, διάφορα λόμπυ κ.τ.λ.). Κάποιες εκστρατείες έχουν καθαρά τοπικό χαρακτήρα και άλλες παγκόσμιο. Για παράδειγμα, η εκστρατεία κατά των ναρκών εδάφους ενέπλεξε περισσότερο από 300 εκατομμύρια εθελοντές σε πάνω από 100 χώρες». ²⁷

Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες, υπολογίζονται πως υπάρχουν στην Ελλάδα περισσότερες από 1200 εθελοντικές οργανώσεις. Αν αναλογιστούμε, ότι κατά μέσο όρο σε κάθε οργάνωση, είναι εγγεγραμμένα περίπου 100 άτομα, τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα εγγεγραμμένα μέλη στις διάφορες εθελοντικές οργανώσεις, στο σύνολο της χώρας, φθάνουν περίπου τις 120.000.

Οι εθελοντικές οργανώσεις ορίζονται σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση τα εξής χαρακτηριστικά, δηλαδή θα πρέπει:

- ❖ Να διαθέτουν κάποια, έστω και υποτυπώδη, επίσημη ή θεσμική οντότητα.
- ❖ Να είναι μη κερδοσκοπικές, που σημαίνει ότι ο στόχος τους δεν είναι η απόκτηση κερδών από τα διοικητικά στελέχη ή τα μέλη τους.
- ❖ Να είναι διοικητικά ανεξάρτητες, κυρίως από κυβερνήσεις και άλλες δημόσιες αρχές.
- ❖ Η διοίκηση πρέπει να ασκείται κατά "ανιδιοτελή" τρόπο. Αυτό σημαίνει, όχι μόνον ότι οι οργανώσεις δεν πρέπει να είναι καθαυτές κερδοσκοπικές, αλλά επίσης εκείνοι που τις διοικούν δεν θα πρέπει να ενεργούν με την προοπτική του προσωπικού κέρδους.
- ❖ Η δραστηριότητα τους να στοχεύει, τουλάχιστον εν μέρει, στην προώθηση του δημοσίου συμφέροντος.

Το τέταρτο χαρακτηριστικό, το οποίο υπονοεί την εθελοντική εργασία, δεν έχει περιορισμούς για το ποσοστό συμμετοχής εθελοντών. Αρκεί να έχουν έστω και μια πολύ μικρή βάση εθελοντών. Ακόμη, τα μέλη της Επιτροπής προτρέπουν στην προσαρμογή του ορισμού στα δεδομένα κάθε χώρας.

²⁷ File: //D:\Untitled%20Document.htm. Διαμαντοπούλου Άννα (2005). «Εθελοντισμός και Κοινωνική Ανάπτυξη».

Συμπερασματικά, μπορούμε να θεωρήσουμε, ότι η εθελοντική οργάνωση, είναι μια οντότητα με σταθερή δομή και οργάνωση, μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική, η οποία παρέχει δωρεάν υπηρεσίες σε τρίτους.

2.6 Κράτος και εθελοντισμός

Το ελληνικό κράτος είχε, στη διάρκεια της δεκαετίας του '90, προτεραιότητες που δεν συνέπιπταν πάντοτε με εκείνες που επιβάλλει η θεσμική κατοχύρωση της Κοινωνίας των Πολιτών. Το ιδιαίτερα ρευστό περιβάλλον στα Βαλκάνια, η οικονομική ανάπτυξη της χώρας και η ένταξη της στην ΟΝΕ υπήρξαν δικαιολογημένα οι καταλύτες της εθνικής πολιτικής στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια.

Μέχρι σήμερα, πέντε Υπουργεία έχουν θεσπίσει νόμους και διαδικασίες για την ενίσχυση και την συνεργασία με τις εθελοντικές οργανώσεις. Το Υπουργείο Εξωτερικών, έχει συστήσει την Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας για την ενίσχυση των Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται εκτός Ελλάδας και την Επιτροπή Σύνδεσης με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) για την ανάπτυξη μιας διαλεκτικής σχέσης με τις Οργανώσεις.

Το Υπουργείο Εσωτερικών, μέσω της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, έχει δημιουργήσει on line ένα Εθνικό Πλαίσιο Εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας, μέσω του οποίου εντάσσονται και διανέμονται γεωγραφικά οι εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη, στην αντιμετώπιση και στην αποκατάσταση θυμάτων φυσικών καταστροφών.

Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης εφαρμόζει ένα νομικό πλαίσιο μέσω του οποίου εντάσσονται εθελοντές πυροσβέστες στις προληπτικές και επιχειρησιακές δραστηριότητες των Δήμων και Κοινοτήτων.

Το Υπουργείο Υγείας, έχει πρόσφατα ψηφίσει έναν νόμο σχετικά πρόσφατα για τις εθελοντικές οργανώσεις στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, της προληπτικής και της πρωτοβάθμιας ιατρικής και ορίζει διαδικασίες πιστοποίησης και συνεργασίας.

Τέλος, το Υπουργείο Παιδείας, μέσω της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς ενισχύει τον εθελοντισμό των νέων κάτω των 29 ετών και μέσω της Γενικής Γραμματείας Ενηλίκων προωθεί προγράμματα εκπαίδευσης εθελοντών.

«Όταν όμως, σήμερα πια, τα ατομικά ή συλλογικά αιτήματα συνεργασίας εκ μέρους της Κοινωνίας των Πολιτών ξεπερνούν ένα κρίσιμο μέγεθος, όταν-εξ' αυτού του γεγονότος-γίνεται φανερό, ότι εδώ αρχίζει να αναπτύσσεται ένας τομέας δραστηριότητας που από την περιθωριοποιημένη ή την επικουρική ή την κατ'εξάιρεση ενεργοποίηση του τείνει να εισέλθει στο κέντρο των κοινωνικών διαδικασιών, όταν σήμερα είναι αναντιστρεπτή πια η τάση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, για την δημιουργία του Τρίτου, του Κοινωνικού Πυλώνα στον κόσμο μας ως ισότιμου των δύο ήδη υπαρχόντων, δηλαδή του Δημόσιου και του Ιδιωτικού, τότε το ελληνικό κράτος οφείλει να δημιουργήσει το δικό του πλαίσιο στόχων, προτεραιοτήτων και διαδικασιών προκειμένου να ανταποκριθεί με διαφάνεια και αποτελεσματικότητα σε ένα εντελώς νέο πλαίσιο σχέσεων συνεργασίας που επιτακτικά πλέον του ζητούνται.

Μέσα στη νέα πραγματικότητα το Κράτος ορίζει ήδη, σε ενιαίο πλαίσιο, τους στόχους που θα εξυπηρετήσει η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας του με τις εθελοντικές οργανώσεις και τους πολίτες-εθελοντές. Οι στόχοι αυτοί θα μπορούσαν να περιγραφούν, ως η ενδυνάμωση των τοπικών και διεθνών μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, η αύξηση της βοήθειας σε περιπτώσεις καταστροφών από αίτια ανθρωπογενή ή φυσικά, η προάσπιση κοινωνικών αγαθών, όπως η υγεία και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά για τους πιο αδύναμους, η παραγωγή και κυρίως η ευρεία διάδοση των νέων γνώσεων, η καλύτερη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κ.τ.λ.

Οι στόχοι που έχουν ήδη ορισθεί θα πρέπει στην συνέχεια να εξειδικευτούν από τα διάφορα Υπουργεία σε Μέτρα και Υπό-Μέτρα για κάθε ένα εκ των οποίων θα καθορισθούν μετρήσιμοι δείκτες αποτελεσματικότητας, ένας συγκεκριμένος προϋπολογισμός, καθώς και η διαδικασία χρηματοδότησης εθελοντικών δράσεων από αυτόν τον προϋπολογισμό. Όλα δε αυτά θα αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα».²⁸

²⁸ Παπασπυρόπουλος Σωτήρης (2001). «Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα». Από παρουσίαση στο «International Symposium on Volunteerism, Geneva, Switzerland, November 2001». Σελ. 2-3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο : Νέοι και Εθελοντισμός.

3.1 Σχέσεις των νέων με τον εθελοντισμό.

Οι νέοι στις μέρες μας αποτελούν μια σημαντική προϋπόθεση εξέλιξης και ανάπτυξης του εθελοντισμού. Οι νέοι, είναι εκείνοι που με την ενεργή παρουσία τους σε διάφορες μορφές εθελοντισμού θα συμβάλουν ενεργά στην κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Αποτελούν όχι μόνο μεγάλο μέρος του γενικότερου πληθυσμού, αλλά και είναι λόγω του νεαρού της ηλικίας τους μελλοντική επένδυση για τον εθελοντισμό στην Ελλάδα.

Κοινώς αποδεκτό, είναι το γεγονός πως στην Ελλάδα οι νέοι δεν είναι ευαισθητοποιημένοι στο βαθμό που είναι οι Ευρωπαίοι νέοι σε θέματα εθελοντισμού. Η μεγαλύτερη επίσημα καταγεγραμμένη συμμετοχή νέων σε θέματα εθελοντικής εργασίας παρατηρήθηκε το Καλοκαίρι του 2004 κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων, όπου πλήθος νεαρών ατόμων σε ηλικία προσέφερε εθελοντική εργασία. Μεγάλο μέρος των εθελοντών αυτών κυμαίνονταν στην ηλικία μεταξύ των 20-30 ετών. Αξιοσημείωτο πάντων, είναι πως όπως φάνηκε με την πάροδο του χρόνου (από τα 3 περίπου χρόνια που πέρασαν μέχρι τις μέρες μας) η συγκεκριμένη χρονική περίοδος αποτέλεσε το μοναδικό δείγμα πολυπληθούς οργανωμένης εθελοντικής προσφοράς των νέων για έναν σημαντικό σκοπό και γεγονός στην Ελλάδα, όπως οι Ολυμπιακοί αγώνες. Μεγάλο μέρος αυτών των εθελοντών δεν αξιοποιήθηκε μελλοντικά με σωστούς τρόπους και δεν δόθηκε η πρέπουσα σημασία, ώστε οι συγκεκριμένοι νέοι σε ηλικία εθελοντές να αποτελέσουν το έναυσμα για την περαιτέρω και καλλιέργεια του εθελοντισμού στην Ελλάδα.

Γενικότερα, εκείνο το οποίο έχει προκύψει τόσο από διάφορες έρευνες, όσο και από την ίδια την ελληνική κοινωνία, είναι πως οι νέοι ηλικιακά δεν ασχολούνται με τον εθελοντισμό. Πρόκειται για έναν τρόπο κοινωνικής συμμετοχής ο οποίος ή δεν τους ενδιαφέρει ή δεν τους έχουν δοθεί τα απαραίτητα ερεθίσματα για να την καλλιεργήσουν εποικοδομητικά για τους ίδιους, αλλά και για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Αναλυτικότερα, θα λέγαμε πως οι νέοι στην Ελλάδα ενδιαφέρονται περισσότερο για την σχολική τους – εκπαιδευτική τους πρόοδο και έτσι δεν διαθέτουν τον απαιτούμενο ελεύθερο χρόνο για τέτοιου είδους δραστηριότητες. Περνούν μεγάλο χρόνο της μέρας τους στα φροντιστήρια με αποτέλεσμα να θεωρούν

τέτοιες κινήσεις περιττές στη ζωή τους, ακόμα και ως χάσιμο χρόνου. Υπάρχουν βέβαια και εκείνοι οι νέοι οι οποίοι αδιαφορούν για τον εθελοντισμό επειδή τους ευχαριστεί περισσότερο τον ελεύθερο χρόνο τους να πάνε κάποια βόλτα με φίλους, σε καφετέριες, ή να αξιοποιήσουν τον χρόνο τους σε άλλου τύπου δραστηριότητες, όπως αθλητισμό (ποδόσφαιρο, μπάσκετ, στίβο κ.α.) γυμναστήριο κ.τ.λ. Γενικότερα θα λέγαμε πως οι νέοι θεωρούν πιο ευχάριστο για εκείνους να αξιοποιήσουν όπως προαναφέρθηκε τον χρόνο τους παρά να προσφέρουν εθελοντική εργασία κάπου.

Η συγκεκριμένη στάση των Ελλήνων νέων, σε αντίθεση με εκείνων στις αναπτυγμένες Δυτικό-Ευρωπαϊκές χώρες (εκεί το μεγαλύτερο ποσοστό εθελοντών το αποτελούν οι νέοι) οφείλεται όχι μόνον στο δικό τους τρόπο ζωής, αλλά και στα ερεθίσματα που προσλαμβάνουν τόσο από το οικογενειακό περιβάλλον τους, όσο και από το σύστημα εκπαίδευσής τους αλλά και της γενικότερης στάσης που αντιλαμβάνονται πως υπάρχει γύρω τους για τον εθελοντισμό. Πολλοί απ' αυτούς δεν γνωρίζουν τι σημαίνει εθελοντισμός και ποια είναι η χρησιμότητά του.

Το ίδιο το οικογενειακό τους περιβάλλον δεν τους έχει μιλήσει σχεδόν ποτέ για τις αξίες και την αξία του εθελοντισμού, είτε επειδή οι γονείς δεν το κρίνουν απαραίτητο για τα παιδιά τους, είτε επειδή οι ίδιοι αγνοούν το θέμα. Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται όμως μόνο στην οικογένεια που αποτελεί σημαντικό φορέα μετάδοσης γνώσεων και ερεθισμάτων προς το νεαρό άτομο, αλλά και στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης ενός ατόμου από την μικρότερη του ηλικία. Σε καμία τάξη του σχολείου δεν μεταδίδονται στο μαθητή γνώσεις και πληροφορίες σχετικά με τον εθελοντισμό σε οργανωμένο επίπεδο. Ακόμα και όταν ο μαθητής γίνει σπουδαστής ή φοιτητής δεν του παρέχεται από καμία σχολή μια υποτυπώδης έστω ενημέρωση η γνώση μέσω διδασκαλίας για το τι είναι εθελοντική εργασία και για ποιους λόγους πρέπει να την καλλιεργήσουμε περισσότερο. Το Θεσμικό πλαίσιο, το όλο κοινωνικό και πολιτικό σύστημα, τα Μ.Μ.Ε. προβαίνουν σε πρόχειρες κινήσεις, οι οποίες δεν επιφέρουν μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Επιπλέον, το παραπάνω έχει να κάνει με το ότι και τόσο καλά στις μέρες μας σωστά ανεπτυγμένο κοινωνικό κεφάλαιο – αδύναμο σε πολλά του σημεία - που υπάρχει. Οι άνθρωποι δεν πιστεύουν πλέον σε αξίες, όπως εκείνες της συνεργασίας και της εμπιστοσύνης, έχοντας πολλές φορές μεταξύ τους απρόσωπες σχέσεις, γεμάτες καχυποψία με μεγαλύτερη ένταση αυτού του φαινομένου κυρίως στις μεγαλουπόλεις, όπου είναι συγκεντρωμένος ο περισσότερος πληθυσμός.

Τα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω προέρχονται από έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την V-PRC κατά την περίοδο 2001 – 2002.

«Τα λίγα εμπειρικά στοιχεία που διαθέτουμε σκιαγραφούν ενδεικτικά την εξέλιξη των εθελοντικών οργανώσεων στη χώρα. Από το 1900 έως το 1980 λειτουργούσαν στην Ελλάδα γύρω στο 36,3% του συνόλου των οργανώσεων που καταγράφηκαν το 1996, ενώ μετά το 1980 ιδρύθηκε το 60,3% του συνόλου των εθελοντικών οργανώσεων. Ειδικότερα κατά την πενταετία 1991-1996 ιδρύθηκαν πάνω από το ένα τέταρτο των συνολικά λειτουργούντων εθελοντικών οργανώσεων.

Είναι εμφανής λοιπόν η γενικότερη τάση που κατευθύνεται προς την ενίσχυση του εθελοντισμού και τον πολλαπλασιασμό των εθελοντικών ΜΚΟ και ακολουθεί, με αρκετή χρονική υστέρηση, τις τάσεις που καταγράφονται στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αυξανόμενη συμμετοχή των πολιτών σε εθελοντικές ΜΚΟ αποτελεί ένα νέο τρόπο κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής που σε μεγάλο βαθμό αντικαθιστά τη συμμετοχή στα κοινωνικά κινήματα των δεκαετιών του '70 και '80 και αναπτύσσεται σταθερά στην ύστερη νεωτερικότητα.

Εκτός από την αριθμητική αύξηση των οργανώσεων παρατηρείται τα τελευταία χρόνια ανάπτυξη των προγραμμάτων εθελοντικής εργασίας, αύξηση της δυνατότητας συμμετοχής, ιδιαίτερα των νέων, σε εθελοντικές υπηρεσίες, αλλά κυρίως αύξηση της διαθεσιμότητας των νέων να συμμετάσχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες, η οποία όμως δεν εκφράζεται ακόμα σε πραγματοποίηση των προθέσεων. Την εξέλιξη αυτή ενισχύει επίσης το ενδιαφέρον που άρχισαν να δείχνουν πρόσφατα και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), οι οποίοι εντάσσουν ολοένα και περισσότερα προγράμματα εθελοντικής παροχής υπηρεσιών στο πεδίο δραστηριοποίησής τους. Πολλά προγράμματα χρηματοδοτούνται από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας Volmed, το 1996 η συντριπτική πλειονότητα των εθελοντικών οργανώσεων (91,5%) είχε μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και χρηματοδοτήθηκε ως επί το πλείστον από εισφορές των μελών τους, ενώ γύρω στο 75% των οργανώσεων έλαβαν επίσης κρατική χρηματοδότηση σε ποσοστό μέχρι ένα τέταρτο του προϋπολογισμού τους. Κρατικές επιχορηγήσεις που ανήλθαν σε περισσότερο από το ένα τέταρτο έως και το 100% του προϋπολογισμού τους έλαβαν γύρω στο 25% των οργανώσεων. Το 40% των οργανώσεων είχε καθορίσει ένα ελάχιστο χρονικό διάστημα ως όριο για τη συμμετοχή των μελών του

στην οργάνωση, σε αντίθεση προς το υπόλοιπο 60% που δεν απαιτούσε ελάχιστη υποχρεωτική δραστηριοποίηση.

Η κατανομή του μεγέθους των οργανώσεων ανάλογα με τον αριθμό των μελών έδειξε ότι υπερτερούσαν οι μικρές οργανώσεις μέχρι 50 μέλη οι οποίες αποτέλεσαν το 65% του συνόλου των εθελοντικών οργανώσεων. Όσες είχαν από 50 έως 100 μέλη ανήλθαν σε 12%, ενώ εκείνες που ξεπέρασαν τα 100 μέλη ανήλθαν σε 23% του συνόλου των οργανώσεων.

Οι τομείς δραστηριοποίησης ήταν σε αδρές γραμμές τρεις. Ο πρώτος αφορούσε τις φιλανθρωπικές δραστηριότητες που αποτελούν περίπου το 65% του συνόλου των οργανώσεων. Ο δεύτερος αναφερόταν στην ενασχόληση με διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες (28%) και ο τρίτος στην προστασία του περιβάλλοντος και τις οικολογικές οργανώσεις (27,5%).

Περίληπτικά οι ελληνικές εθελοντικές οργανώσεις είναι κυρίως μη κερδοσκοπικές, καταστατικά κατοχυρωμένες, στην πλειονότητά τους ολιγομελείς, χωρίς αυστηρούς κανόνες συμμετοχής, μη ανήκουσες στην Εκκλησία. Όσον αφορά τους σκοπούς τους υπερτερούν σαφώς οι φιλανθρωπικές και έπονται οι πολιτιστικές και οι περιβαλλοντικές εθελοντικές οργανώσεις.

Ο εθελοντισμός είναι μια παράμετρος συμμετοχής στα κοινά που έχει μεγαλύτερη απήχηση στους νέους, οι οποίοι αποτελούν το κομμάτι εκείνο του πληθυσμού που είναι πιο δεκτικό και πιο ευαίσθητο στις κοινωνικές μεταβολές και συνήθως προπορεύεται στις αλλαγές των κοινωνικών στάσεων και αντιλήψεων. Γι' αυτό θα εξεταστούν χωριστά οι στάσεις και αντιλήψεις των νέων σχετικά με τις εθελοντικές οργανώσεις.

Οι νέοι στη χώρα μας έχουν κατά γενική ομολογία περιορισμένο ελεύθερο χρόνο λόγω του βεβαρημένου εκπαιδευτικού προγράμματος που ακολουθούν οι περισσότεροι. Αν εξετάσει κανείς τις πιο προσφιλείς δραστηριότητες των νέων ηλικίας 15 έως 24 ετών ως σταθερές επιλογές για τη διαμόρφωση του ελεύθερου χρόνου, τότε επιβεβαιώνεται η έντονη κοινωνικότητα των νέων της Ελλάδας που προτιμούν να συναντήσουν τους φίλους τους σε ποσοστό 71,5% το 1997 και σε ελαφρά μειωμένη συχνότητα (68,3%) το 2001. Η μείωση αυτή πιθανώς να οφείλεται στην εντυπωσιακή αύξηση του χρόνου που αφιερώνεται στο διαδίκτυο (από 7,6% το 1997 σε 22,5% το 2001), το οποίο ενδέχεται να υποκαθιστά ορισμένες φορές τη "ζωντανή" επικοινωνία με τους φίλους. Επίσης βλέπουν τηλεόραση (56,7% το 1977

και 57,8% το 2001), ακούν μουσική (56,6% το 1997 και 59,1% το 2001) και αρκετά συχνά ασχολούνται με τον αθλητισμό (38,5% το 1997 και 38,2% το 2001). Αντίθετα, η εθελοντική προσφορά εργασίας αποτελεί την τελευταία επιλογή ως προς τη σταθερή διαμόρφωση του ελεύθερου χρόνου τόσο για το 1997 (6,9%), όσο και για το 2001 (4,1%), στο οποίο καταγράφεται εμφανής μείωση. Το 1997 η συμμετοχή των νέων σε εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα κυμάνθηκε σαφώς κάτω από το μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε. (8,0%). Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2001, οι νέοι στην Ελλάδα καταλαμβάνουν την τελευταία θέση στην προσφορά εθελοντικής εργασίας ανάμεσα σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. (μέσος όρος 7,4%). Μια γρήγορη αιτιολόγηση ενδέχεται να εντοπίζεται στην ένταση της οικονομικής κρίσης και στην αύξηση της ανεργίας ιδίως των νέων στη χώρα μας που δημιουργούν ανασφάλεια και δεν επιτρέπουν δραστηριότητες χωρίς αμοιβή.

Η συνολική κοινωνική και πολιτική συμμετοχή των νέων σε όλων των ειδών τις οργανώσεις υπολογίζεται για το 1997 περίπου στο 42,4%. Το 58% των νέων δε συμμετέχει σε κανενός είδους οργάνωση ή σύλλογο. Απ' όσους συμμετέχουν, το 25% επιλέγει μόνο μία οργάνωση, ενώ το 17% συμμετέχει σε περισσότερες από μία οργανώσεις.

Τα κυριότερα είδη εθελοντικών οργανώσεων στα οποία συμμετέχουν οι νέοι παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας Α

Συμμετοχή (είναι μέλη) των νέων ηλικίας 15 έως 24 ετών σε διάφορα είδη οργανώσεων για τα έτη 1997 και 2001 (σε %).

Είδος οργάνωσης	Ελλάδα			Ευρωπαϊκή Ένωση	
	1997	1997*	2001	1997	2001
Φιλανθρωπικές	3,5	3,0	2,1	4,7	4,5
Θρησκευτικές	2,4	2,0	3,8	8,7	7,6
Πολιτιστικές	5,5	8,0	7,0	5,1	6,2
Συνδικάτα ή κόμμα	1,5	4,0+4,3*	2,0	4,4	3,9
Ανθρώπινα δικαιώματα	0,7	1,7	1,6	1,5	2,2
Περιβαλλοντική προστασία	4,4	5,1	5,0	5,5	4,8
Νεολαίας (Πρόσκοποι, Οδηγοί)	2,9	2,9	3,9	7,4	6,7
Καταναλωτικές	0,8	1,1	0,2	0,9	0,9
Αθλητικά σωματεία	15,5	18,7	21,2	27,6	27,7
Ειδικών ενδιαφερόντων (χόμπι, συλλέκτες)	1,8	6,6	4,5	6,3	6,6
Άλλες οργανώσεις	4,1	-	1,1	3,9	4,8
Δε συμμετέχουν	64,4	-	62,6	47,6	49,9
ΔΑ	-	-	-	-	-

Πηγή: 1997, Eurobarometer 47.2, The Young Europeans, Bruxelles, spring 1997, σ. 21/160.
 1997*, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και Ινστιτούτο VPRC, Οι νέοι του καιρού μας. Αξίες, στάσεις και αντιλήψεις της Ελληνικής νεολαίας (1997-1999), εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σ. 143.
 2001, Eurobarometer 55.1, Young Europeans in 2001. Results of a European Opinion Poll, Bruxelles, 2001, σ. 13-14.

Είναι σαφές ότι πρώτη προτίμηση των νέων όσον αφορά το είδος οργάνωσης για εθελοντική προσφορά εργασίας αποτελούν τα αθλητικά σωματεία και οι ομοσπονδίες αθλημάτων, ακολουθούν οι πολιτιστικές και έπονται οι οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι φιλανθρωπικές οργανώσεις δεν αποτελούν την πρώτη επιλογή στους νέους.

Ακολουθούν στοιχεία από πηγές, για τον αριθμό εθελοντών στους Θερινούς και Χειμερινούς Ολυμπιακούς αγώνες:

Πίνακας Β:

Αριθμός εθελοντών στους θερινούς και χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες.

Πόλη	Αριθμός εθελοντών	Διαφορά σε %
<i>Θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες</i>		
Los Angeles 1984	28.742	
Seoul 1988	27.221	-5,3
Barcelona 1992	34.548	26,9
Atlanta 1996	47.466	37,4
Sydney 2000	46.967	-1,1
<i>Χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες</i>		
Lake Placid 1980	6.703	
Sarajevo 1984	10.450	35,9
Calgary 1988	9.498	-10,0
Albertville 1992	8.647	-9,8
Lillehammer 1994	9.054	4,5
Nagano 1998	32.579	73,5
Salt Lake City 2002	22.000	-48,1

Πηγή: 1980-1998: M. de Moragas, A. Belen Moreno and R. Paniagua, "The Evolution of Volunteers at the Olympic Games", M. de Moragas, A. Belen Moreno, N. Puig (eds.), *Volunteers, Global Society and the Olympic Movement*, International Olympic Committee, Lausanne, σ.144-145.
2000: http://www.olympic.org/uk/games/past/index_uk.asp?OLGT=1&OLGY=2000.
2002: http://www.olympic.org/uk/games/past/index_uk.asp?OLGT=1&OLGY=2002.

Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε η Διεύθυνση Εθελοντών της Ο.Ε.Ο.Α. Αθήνα 2004 το Νοέμβριο του 2002 για τα χαρακτηριστικά όσων είχαν δηλώσει μέχρι τότε συμμετοχή στους εθελοντές, ο συνολικός αριθμός αιτήσεων ανήλθε σε 45.000, ενώ στόχος του προγράμματος, ήταν να φτάσει συνολικά τις 120.000 αιτήσεις για να χρησιμοποιηθούν τελικά γύρω στους 50.000 εθελοντές. Πάνω από τους μισούς που υπέβαλαν αίτηση ήταν γυναίκες (56,0%), περίπου ένας στους τέσσερις ήταν άτομο κάτω των 22 ετών (22%), σχεδόν οι μισοί είχαν ηλικία μεταξύ 25 και 34 ετών (42%), πάνω από ένα τέταρτο (27%) ήταν μεταξύ 35 και 44 ετών, και 9% πάνω από 45 ετών. Πάνω από το ένα τρίτο διαθέτει προηγούμενη εθελοντική εμπειρία (35%), ενώ οι υπόλοιποι (65%) προτίθενται να προσφέρουν για πρώτη φορά εθελοντική εργασία. Επίσης, το ένα τρίτο περίπου (35%) χρησιμοποίησε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για να επικοινωνήσει με την Ο.Ε.Ο.Α. και τα δύο τρίτα (65%) το ταχυδρομείο.

Οι προτιμήσεις σχετικά με τον τομέα που θα ήθελαν να απασχοληθούν είναι χαρακτηριστικές τόσο της όλης διοργάνωσης όσο και της νεαρής ηλικίας των αιτούντων. Ένας στους δύο (50,4%) προτιμά να βοηθήσει εθελοντικά στα αθλήματα, πάνω από το ένα τρίτο (36,3%) στις τελετές έναρξης και λήξης, γύρω στο ένα τέταρτο στις δημόσιες σχέσεις (26,6%) και στις διεθνείς σχέσεις (24,2%). Οι υπόλοιπες θέσεις που δεν έχουν άμεση σχέση με την τέλεση των αγώνων ή δεν έρχονται σε άμεση επαφή με άλλα άτομα δεν ξεπερνούν το 10% των προτιμήσεων. Είναι προφανές ότι το στοιχείο της γιορτής και της συμμετοχής σε μια ενασχόληση με ψυχαγωγικό κυρίως χαρακτήρα κυριαρχεί στις επιλογές των υποψηφίων εθελοντών, γεγονός που επιβεβαιώνει την άποψη ότι δεν υπάρχει ισχυρή εθελοντική συνείδηση η οποία θα ωθούσε τους αιτούντες να δεχτούν να συνεισφέρουν αμισθί ακόμα και σε μη θελκτικές θέσεις ή κάτω από αντίξοες συνθήκες.

Σε δύο έρευνες που διεξήγαγε η V-PRC το 2001 και το 2002 τέθηκε το ερώτημα κατά πόσο ενδιαφέρονται οι ερωτώμενοι να βοηθήσουν εθελοντικά στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.

Πίνακας Γ:

Ενδιαφέρον για προσφορά εθελοντικής βοήθειας στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 (σε %).

Ενδιαφέρον για εθελοντική βοήθεια στους Ολυμπιακούς Αγώνες	2001	2002
Ενδιαφέρομαι πολύ	9,5	8,1
Μάλλον ενδιαφέρομαι	15,4	12,3
Ενδιαφέρομαι λίγο	16,0	15,5
Δεν ενδιαφέρομαι	55,4	62,5
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	3,7	1,6
Σύνολο	100,0	100,0

Πηγή: 2001: Ινστιτούτο VPRC, έρευνα "Κοινωνικό Βαρόμετρο".

2002: Ινστιτούτο VPRC, έρευνα "Ο Οδηγισμός στην Ελλάδα", Μάιος 2002.

Το γενικότερο ενδιαφέρον που ενυπάρχει στους Έλληνες πολίτες σχετικά με τη διάθεση για προσφορά εθελοντικής βοήθειας στους Ολυμπιακούς αγώνες αποτυπώνεται σε συνάρτηση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων στην έρευνα της V-PRC το 2002 και συνοψίζεται ως εξής (βλ. Πίνακα 5, παράρτημα):

Περίπου 65% του συνόλου του δείγματος δεν ενδιαφέρεται να βοηθήσει εθελοντικά ή δεν απάντησε. Απ' όσους δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται πολύ έως αρκετά να βοηθήσουν εθελοντικά στους Ολυμπιακούς αγώνες, τα ποσοστά των ανδρών και των γυναικών είναι περίπου τα ίδια (19,5% και 21,1% αντίστοιχα). Και πάλι οι πιο νέοι ηλικιακά (μεταξύ 15 και 24 ετών) διατυπώνουν πιο έντονο ενδιαφέρον, ενώ τα άτομα ηλικίας από 35 ετών και άνω δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται όλο και λιγότερο όσο αυξάνει η ηλικία τους. Προφανώς ο αθλητισμός και οι Ολυμπιακοί αγώνες, αποτελούν ενασχόληση που συνδέεται άμεσα με την ηλικία. Πιο έντονο ενδιαφέρον εκδηλώνουν οι κάτοικοι των αστικών κέντρων, εκείνοι που διαθέτουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, αλλά και εισοδήματα, έχουν ήδη κάποια εργασία, χρησιμοποιούν πολύ συχνά μέσα νέων τεχνολογιών για την επικοινωνία τους, είναι είτε ανύπανδροι είτε παντρεμένοι με ανήλικα παιδιά και αυτοτοποθετούνται σε μεγαλύτερο ποσοστό στην Αριστερά και στο Κέντρο όσον αφορά τις πολιτικές τους πεποιθήσεις.

Οι πιθανότεροι λόγοι για τους οποίους οι ερωτώμενοι θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν εθελοντικά στους Ολυμπιακούς αγώνες συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας Δ:

Σημαντικότερος λόγος εθελοντικής συμμετοχής στους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 για τα έτη 2001 και 2002 (σε %).

Σημαντικότερος λόγος εθελοντικής συμμετοχής στους Ολυμπιακούς Αγώνες*	2001	2002
Να πετύχουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες	35,4	46,6
Να συμμετάσχω στη συγκίνηση των Ολυμπιακών Αγώνων	26,8	26,7
Επαγγελματική εμπειρία	11,4	13,0
Να βγάλω λεφτά	7,7	4,9
Να ξεναγήσω επισκέπτες στα καλύτερα μέρη της Ελλάδας	6,1	2,4
Καλή ευκαιρία να γνωρίσω κόσμο και να βρεθώ με φίλους	3,7	2,4
Να καταφέρω να ταξιδέψω	0,8	2,0
Να δω από κοντά κάποια ολυμπιακά αγωνίσματα	6,5	1,6
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	1,6	0,4
Σύνολο	100,0	100,0

* Καταμετρήθηκαν οι απαντήσεις "ενδιαφέρομαι πολύ" και "μάλλον ενδιαφέρομαι".

Πηγή: 2001: Ινστιτούτο VPRC, έρευνα "Κοινωνικό Βαρόμετρο".

2002: Ινστιτούτο VPRC, έρευνα "Ο Οδηγισμός στην Ελλάδα", Μάιος 2002.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα που αποτελούσαν εμπόδιο για κάποιους στο να γίνουν ολυμπιακοί εθελοντές παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας Ε:

Ανασταλτικοί λόγοι για εθελοντική συμμετοχή στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 για τα έτη 2001 και 2002 (σε %).

Ανασταλτικοί λόγοι για εθελοντική συμμετοχή στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004	2001	2002
Δύσκολο να πάρω χρόνο από τη δουλειά μου	20,5	20,9
Δύσκολο να διαθέσω χρόνο μακριά από την οικογένειά μου	21,6	20,6
Το κόστος διαμονής σε διαφορετική πόλη	15,0	16,1
Δυσκολία να μιλήσεις άλλες γλώσσες εκτός από ελληνικά	7,7	9,2
Ηλικία, ή περιορισμένες σωματικές αντοχές	14,1	8,9
Έλλειψη ενημέρωσης για τρόπο προσφοράς εθελοντικής εργασίας	6,6	5,9
Μετακίνηση προς τις ολυμπιακές εγκαταστάσεις	4,2	5,7
Έλλειψη των απαραίτητων προσόντων για εθελοντισμό	4,7	4,7
Ανεύρεση καταλύματος κοντά στις ολυμπιακές εγκαταστάσεις	2,1	3,7
Διαφωνώ με τους Ολυμπιακούς Αγώνες	-	2,0
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	3,5	2,3
Σύνολο	100,0	100,0

Πηγή: 2001: Ινστιτούτο VPRC, έρευνα "Κοινωνικό Βαρόμετρο".

2002: Ινστιτούτο VPRC, έρευνα "Ο Οδηγισμός στην Ελλάδα", Μάιος 2002.

Ο κυριότερος λόγος που εμπόδιζε τα περισσότερα άτομα να δηλώσουν εθελοντική συμμετοχή στους Ολυμπιακούς αγώνες ήταν η έλλειψη χρόνου είτε λόγω συνθηκών εργασίας είτε εξαιτίας των υποχρεώσεων που σχετίζονται με την οικογένεια, και ξεπερνά το 40% του συνόλου των απαντήσεων. Δεύτερος κατά σειρά ανασταλτικός λόγος, ήταν το κόστος που συνεπάγεται η συμμετοχή και εκφράζεται σε έξοδα διαμονής, μετακίνησης κ.λπ., και καλύπτει γύρω στο ένα τέταρτο των απαντήσεων. Περίπου το ίδιο σημαντικές αιτίες που εμπόδιζαν την προσφορά εθελοντικής εργασίας είναι εκείνες που σχετίζονται με διάφορες ατομικές δυσκολίες, όπως π.χ. η ηλικία, οι σωματικές αντοχές, η δυσκολία επικοινωνίας σε κάποια ξένη γλώσσα κ.ά., και συνολικά αποτελούν γύρω στο 23% του συνόλου των απαντήσεων.

Οι δυσκολίες που απορρέουν από τη γενικότερη οργάνωση των κοινωνικών και εργασιακών σχέσεων της ελληνικής κοινωνίας καθρεφτίζονται και στη δημογραφική κατανομή των προβλημάτων που εμποδίζουν την εθελοντική συμμετοχή.

Συνοπτικά, ο ενεργός πληθυσμός και ιδιαίτερα οι εργοδότες και οι αυτοαπασχολούμενοι καθώς και οι εργαζόμενοι σε μισθωτή απασχόληση που ζουν στα αστικά κέντρα διαθέτουν κυρίως μέση και ανώτερη μόρφωση, ανήκουν στις ηλικιακές κατηγορίες μεταξύ 25 και 54 ετών, είναι οικογενειάρχες και κατατάσσονται στα ανώτερα εισοδηματικά κλιμάκια αναφέρουν την έλλειψη χρόνου ως το μεγαλύτερο εμπόδιο για τη συμμετοχή τους ως εθελοντές στους Ο.Α. σε ποσοστά από 40% έως 50%.

Τα έξοδα που συνεπάγεται η εθελοντική συμμετοχή προβληματίζουν περισσότερο τους νέους ηλικίας 15 έως 24 ετών, τους ανέργους ή τους φοιτητές, τα άτομα που προέρχονται από την επαρχία και κυρίως εκείνα που έχουν χαμηλό μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα. Είναι προφανές ότι για τα άτομα αυτά που δεν έχουν οικονομική ευχέρεια, είτε γιατί είναι νέοι είτε γιατί δεν εργάζονται, η αμοιβή της εργασίας είναι σημαντική για τη διαβίωσή τους. Ατομικές δυσκολίες αναφέρουν ως εμπόδιο συνήθως οι ηλικιωμένοι πάνω από 55 ετών, και ιδιαίτερα οι συνταξιούχοι, οι διαζευγμένοι και εκείνοι που διαθέτουν χαμηλό μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα».²⁹

3.2 Πολιτικές για την ενίσχυση του εθελοντισμού στους νέους.

Από όλες τις προαναφερόμενες πληροφορίες και αναφορές που υπήρξαν στην εργασία, προκύπτει ο προβληματισμός, μήπως τελικά η ανάπτυξη εθελοντισμού στην Ελλάδα βασίζεται πλέον στους νέους. Οι νέοι, είναι εκείνοι, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους αποτελούν το μέλλον και την επένδυση μιας κοινωνίας, επομένως ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη πολιτικών ενίσχυσης του εθελοντισμού στους νέους θα έθετε νέες βάσεις, στις όποιες προσπάθειες ανάπτυξης του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Άλλωστε, η παραπάνω λογική αποτέλεσε την αφετηρία για πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, ώστε να φέρουν το επίπεδο εθελοντισμού τους σε άλλα επίπεδα και επομένως να αναπτυχθούν σε καίριους τομείς που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή ζωή των πολιτών τους.

²⁹ Ινστιτούτο V-PRC. (2007). «Η έννοια του εθελοντισμού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και η πρόκληση των Ολυμπιακών αγώνων». Ροή Παναγιωτοπούλου.

Μερικές από τα μέτρα πολιτικής τα οποία πρέπει να ληφθούν για τη βελτίωση του επιπέδου του εθελοντισμού στην Ελλάδα (έχοντας ως βάση τους νέους) είναι:

- ✓ Αρχικά, το κράτος να δημιουργήσει γραφεία εθελοντισμού σε κάθε Δήμο ή Νομαρχία, με προσωπικό που θα είναι γνώστης του αντικειμένου, ικανό να ανταποκριθεί επαρκώς στο ρόλο του.
- ✓ Δημιουργία ιστοσελίδας από την πολιτεία, η οποία θα παρέχει στους νέους όλη την απαραίτητη πληροφόρηση, ώστε ο νέος να προσφέρει εθελοντική εργασία, έχοντας κίνητρα και προς όφελος του και προς όφελος των συνανθρώπων του.
- ✓ Στο τομέα της παιδείας, να υπάρχει το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό (βιβλία, σεμινάρια) σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ώστε οι νέοι από την μικρή τους ηλικία να είναι ευαισθητοποιημένοι σε θέματα εθελοντισμού, γνωρίζοντας παράλληλα την σπουδαιότητα του, για μια σύγχρονη κοινωνία.
- ✓ Να υπάρξουν ειδικοί εκπαιδευτικοί χώροι, για την κατάλληλη εκπαίδευση των νέων σε θέματα εθελοντισμού. Ο νέος, όταν αισθάνεται, ότι γίνεται μια οργανωμένη προσπάθεια για την επίτευξη κάποιου σκοπού, επιζητά να συμμετέχει σε αυτήν. Στον ίδιο χώρο θα εκπαιδεύονται και οι υπεύθυνοι εθελοντών.
- ✓ Να υπάρξει καλύτερη και πιο οργανωμένη συνεργασία μεταξύ πολιτείας και Μ.Μ.Ε., με σκοπό να προωθείται ο εθελοντισμός στους νέους, ως άμεση κοινωνική παρέμβαση, που θα αναδεικνύει ανάγκες μέσα από το έργο των εθελοντών. Η νέοι να έχουν την κατάλληλη και συνεχή στοιχειώδη ενημέρωση για θέματα εθελοντισμού.
- ✓ Να υπάρξει ενθάρρυνση συνεργασίας όλων των σχετικών παραγόντων (νέοι, οργανώσεις νεολαίας, σύλλογοι νεολαίας και εθελοντών κ.α.), σχετικά με την προώθηση εθελοντικών δραστηριοτήτων, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών, εμπειρίας και ορθών πρακτικών.
- ✓ Να υπάρξει αναγνώριση της εθελοντικής εμπειρίας, της εθελοντικής μάθησης και των εθελοντικών δραστηριοτήτων που συμμετέχουν οι νέοι, με κύριο σκοπό την αναγνώριση των δεξιοτήτων τους. Πολλές φορές, οι νέοι που συμμετέχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες, συχνά διαπιστώνουν πως η συμμετοχή τους δεν αναγνωρίζεται ή δεν αναγνωρίζεται πλήρως. Αυτή η αναγνώριση θα πρέπει να προέρχεται από διάφορους παράγοντες (κράτος, ιδιωτικές επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους, κοινωνία πολιτών κ.α.).

- ✓ Προώθηση των εθελοντικών δραστηριοτήτων που επιτρέπουν στους νέους να αναπτύξουν την αίσθηση ευθύνης και του ρόλου τους ενεργού πολίτη, τις ικανότητες τους, οι οποίες με την σειρά τους θα συμβάλουν στην πληρέστερη και αποτελεσματικότερη συμμετοχή τους.
- ✓ Εξέταση από το κράτος και τους αρμόδιους φορείς της νομικής και κοινωνικής προστασίας των νέων εθελοντών και άρση των εμποδίων κινητικότητας τους.
- ✓ Βελτίωση της αναγνώρισης των εθελοντικών δραστηριοτήτων σε εκδηλώσεις, όπως η Ευρωπαϊκή εβδομάδα για νέους, η Ευρωπαϊκή μέρα εθελοντών κ.τ.λ. Επίσης, να παρέχονται βραβεία σε ειδικές περιπτώσεις για νέους εθελοντές, με απώτερο στόχο την παροχή κινήτρων σε αυτές τις ηλικίες.
- ✓ Ανάλυση και ταυτόχρονα καταπολέμηση των φαινομένων που οδηγούν ορισμένες ομάδες νέων π.χ. Άτομα Με Αναπηρία στον αποκλεισμό τους από διάφορες εθελοντικές δραστηριότητες. Πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή τους σε αυτές, κάθε σύγχρονη κοινωνία έχει ανάγκη όλους τους πολίτες της, αρκεί να τους αξιοποιήσει σωστά.
- ✓ Τέλος, οι εθελοντικές οργανώσεις θα πρέπει να έχουν αποδεδειγμένη δημοκρατική λειτουργία και δημοκρατικό τρόπο λήψης αποφάσεων, ώστε να είναι προσιτές στους νέους και να κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΒΑΣΙΚΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ:

Ο Εθελοντισμός, δηλαδή η ανιδιοτελής προσφορά εργασίας, που στηρίζεται σε αισθήματα αλtruισμού και ανεπτυγμένης αίσθησης κοινωνικής αλληλεγγύης, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέλιξη και ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών. Μέσα από την εθελοντική δράση, επιτυγχάνεται η ατομική και συλλογική ευημερία. Ο εθελοντισμός συμβάλλει καθοριστικά στην πρόοδο του κράτους πρόνοιας τόσο των ανεπτυγμένων, όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών. Σε διάφορες χώρες ο εθελοντισμός προσλαμβάνει διαφορετικές μορφές, καθώς επηρεάζεται από ιστορικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς παράγοντες, αλλά και τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της κάθε εποχής.

Η εθελοντική προσφορά, σε άτυπες ή πιο οργανωμένες μορφές, είναι μια από τις διαστάσεις και άρα και ένας από τους δείκτες μέτρησης του κοινωνικού κεφαλαίου μιας χώρας. Το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται ως τα κοινωνικά δίκτυα, οι κοινοί κανόνες και αξίες, η αλληλοκατανόηση και εμπιστοσύνη που διευκολύνουν τη συνεργασία στο εσωτερικό μιας ομάδας ή μεταξύ διαφορετικών ομάδων και καθιστούν ικανούς τους συμμετέχοντες να δράσουν από κοινού πιο αποτελεσματικά στην επιδίωξη κοινών στόχων (Putnam 1996: Cote and Healy, 2001). Αδύναμο κοινωνικό κεφάλαιο υποδηλώνει την έλλειψη κοινωνικής συνοχής και την απουσία της έννοιας της κοινότητας, με ανάλογες αρνητικές συνέπειες.

Στην Ελλάδα διαπιστώνεται αδύναμο "κοινωνικό κεφάλαιο" συνολικά και πιο συγκεκριμένα μειωμένη εθελοντική προσφορά των πολιτών, σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2001 (Lyberaki, 2002) σε νέους Ευρωπαίους 15-24 ετών έδειξε, ότι 1 στους 2 δεν είναι ενεργά μέλη εθελοντικών οργανώσεων και αυτό το ποσοστό είναι αντίστοιχο με εκείνο του 1997. Όμως στη Νότια Ευρώπη τα ποσοστά είναι ακόμη χαμηλότερα (30% στην Πορτογαλία, 35% στην Ισπανία και 37% στην Ελλάδα).

Ήταν επομένως πολύ ενδιαφέρον να εξετάσουμε, γιατί διαπιστώνονται στην Ελλάδα αυτά τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής, καθώς και ποια είναι η επίδραση αφενός του γενικότερου κοινωνικού περιβάλλοντος, ορισμένων ατομικών χαρακτηριστικών, αλλά και των υπολοίπων διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου στην εθελοντική προσφορά.

4.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ-ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ:

Ο κύριος σκοπός της παρούσας μελέτης, είναι η περιγραφή των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου στους νέους, σπουδαστές του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου, με ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση που αφορά τον εθελοντισμό. Ειδικότερος στόχος, είναι να διερευνήσουμε τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη και εξέλιξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα, καθώς και της απόψεις και τον βαθμό ευαισθητοποίησης των νέων σε θέματα εθελοντισμού.

Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων:

- ✓ Περιγραφή των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου στον υπό μελέτη πληθυσμό.
- ✓ Χαρακτηριστικά αυτών που συμμετέχουν σε σχέση με αυτούς που δεν συμμετέχουν σε κάποιας μορφής εθελοντική δραστηριότητα.
- ✓ Παράγοντες που επηρεάζουν την "πρόθεση" συμμετοχής σε εθελοντικές δραστηριότητες.
- ✓ Σχέση μεταξύ των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου. Π.χ. πως η "εμπιστοσύνη" επηρεάζει την "συμμετοχή" σε εθελοντικές δραστηριότητες.
- ✓ Μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σε θέματα εθελοντισμού οδηγεί και σε μεγαλύτερη συμμετοχή σε ανάλογες δραστηριότητες; Για παράδειγμα οι σπουδαστές; Κοινωνικής Εργασίας, είναι θεωρητικά περισσότερο ευαισθητοποιημένοι λόγω της εκπαίδευσης τους σε ανάλογα ζητήματα, συμμετέχουν περισσότερο από τους υπόλοιπους σπουδαστές σε εθελοντικές δράσεις;

4.3 ΠΕΛΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ, ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ:

Η έρευνα είναι ποσοτική. Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από 200 νέους ηλικίας στην πλειοψηφία τους 18-25 ετών, φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου Κρήτης, ενώ η επιλογή του δείγματος έγινε τυχαία. Η έρευνα διεξήχθη στο χώρο του Τ.Ε.Ι. (προαύλιο χώρο, στα Τμήματα των Σχολών και στην περιοχή γύρω από το Τ.Ε.Ι.). Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν εντός τεσσάρων ημερών, χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες, όσον αφορά την εξεύρεση σπουδαστών.

Το δείγμα είναι στρωματοποιημένο με ίση κατανομή ως προς το φύλο (91 άνδρες, 109 γυναίκες), ενώ οι σπουδαστές της σχολής Σ.Ε.Υ.Π. ανέρχονται σε υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στα ερωτηματολόγια απ'ότι των άλλων σχολών (35%), ώστε να διερευνηθεί η υπόθεση ότι οι νέοι που σπουδάζουν σε σχολές Υγείας και Πρόνοιας, είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι σε θέματα εθελοντισμού.

Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε, περιελάμβανε μέρος ερωτήσεων από άλλες παρόμοιες Ευρωπαϊκές έρευνες που έχουν γίνει πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο, αλλά προσαρμοσμένες στην ελληνική πραγματικότητα που ισχύει σε θέματα κοινωνικού κεφαλαίου και ειδικότερα εθελοντισμού. Επίσης, προστέθηκαν και αρκετά ερωτήματα που προέκυψαν από δικά μας ερεθίσματα και πληροφορίες που είχαμε αντλήσει από διάφορες πηγές για το συγκεκριμένο θέμα. Καταφέραμε και δημιουργήσαμε μια νέα κλίμακα, μετά από πολύ επεξεργασία και διερεύνηση του θέματος και παρόμοιων ερωτηματολογίων.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει τρία μέρη: Ερωτήσεις Δημογραφικού περιεχομένου, ερωτήματα για το κοινωνικό κεφάλαιο και ερωτήσεις για τον εθελοντισμό. Μέσω των περισσότερων ερωτήσεων του ερωτηματολογίου μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε: τις σχέσεις – δεσμούς των νέων με τα συγγενικά και γειτονικά τους πρόσωπα, το βαθμό εμπιστοσύνης με αυτά, καθώς και το βαθμό συμμετοχής τους στα κοινωνικά δρώμενα της τοπικής κοινωνίας που ζουν. Επιπροσθέτως, τον βαθμό ευαισθητοποίησης, προσφοράς και ενημέρωσης τους σε θέματα εθελοντισμού.

Οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου και στις περισσότερες αντιστοιχεί διαβαθμισμένη κλίμακα Λίκερτ. Η ποικιλία των ερωτήσεων, ο τρόπος διατύπωσης τους, και οι αναλυτικές κλίμακες, έδωσαν τη δυνατότητα να βγουν ασφαλέστερα συμπεράσματα κατά την επεξεργασία των στοιχείων. Η επεξεργασία και ανάλυση των στοιχείων έγινε με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS 12. Χρησιμοποιήθηκαν οι στατιστικές δοκιμασίες: χ^2 για τη συσχέτιση ποιοτικών μεταβλητών, ANOVA (Ανάλυση διακύμανσης) για τη διερεύνηση της σημαντικότητας των διαφορών μέσων τιμών, και παραγοντική ανάλυση (factor analysis) για την σύμπτυξη των ερωτήσεων του κοινωνικού κεφαλαίου σε ένα μικρότερο αριθμό (6) παραγόντων (διαστάσεων).

4.4. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ:

Παρ'όλο που το συγκεκριμένο θέμα, παρουσιάζει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον συναντήσαμε αρκετές δυσκολίες, κυρίως, όσον αφορά την εύρεση ελληνικής βιβλιογραφίας και επιστημονικών άρθρων για την άντληση των απαραίτητων πληροφοριών για τον εθελοντισμό και το κοινωνικό κεφάλαιο, καθώς και τη σχέση τους με του νέους. Εντούτοις, στην προσπάθεια μας να αντιμετωπίσουμε την παραπάνω δυσκολία, επισκεφθήκαμε την χώρους και βιβλιοθήκες που θα μας παρείχαν περισσότερα στοιχεία, τόσο για το θεωρητικό, όσο και για το ερευνητικό μέρος. Αρχικά επισκεφθήκαμε,(πέραν από τις βιβλιοθήκες του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου), την Δημοτική βιβλιοθήκη Ηρακλείου – Βικελαία, τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ηρακλείου, του Πανεπιστημίου στο Ρέθυμνο, τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ηρακλείου. Στη συνέχεια επισκεφθήκαμε τη Δημοτική βιβλιοθήκη Κοραή στη Χίο και τη Δημοτική βιβλιοθήκη Ρόδου. Τέλος, αναζητήσαμε πληροφορίες στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών στην Αθήνα, καθώς και στο Εθνικό Κέντρο Ερευνών.

Επιπροσθέτως μια δυσκολία, με την οποία ήρθαμε αντιμέτωποι, ήταν κατά την συμπλήρωση ερωτηματολογίων στο χώρο του Τ.Ε.Ι. από τους σπουδαστές, λόγω του ότι πολλές φορές συμπληρώνουν βιαστικά ή χωρίς ιδιαίτερη σκέψη τα ερωτηματολόγια που τους δίνονται και αυτό θα μπορούσε να μας οδηγήσει σε λανθασμένα αποτελέσματα. Έτσι, ήμασταν προσεκτικοί, όσο τα συμπληρώναν, ώστε να απαντηθούν όλες οι ερωτήσεις.

4.5. ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ:

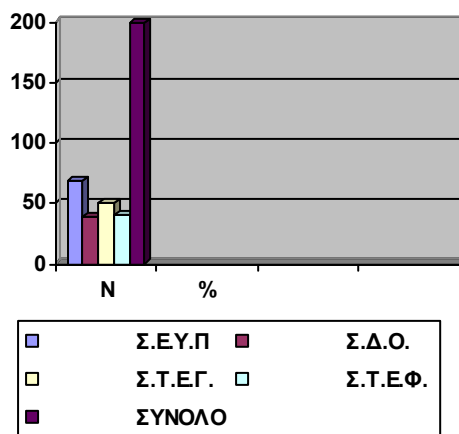
Δεν υπήρξαν ιδιαίτερα ηθικά ζητήματα, τα οποία έπρεπε να λάβουμε υπόψη μας στη συγκεκριμένη έρευνα, γιατί το περιεχόμενο των ερωτήσεων δεν αφορούσε σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, όπως συμβαίνει σε άλλες έρευνες. Σε κάθε περίπτωση η ανωνυμία των συμμετεχόντων τηρήθηκε με μεγάλη προσοχή και αυτό τονίστηκε και στους ερωτώμενους (άλλωστε όπως προβλέπεται δεν αναγράφονταν τα ονόματά τους στα ερωτηματολόγια).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ:

Από τους 200 ερωτώμενους που συμμετείχαν στο δείγμα της έρευνας, το 54,5% (109) ήταν γυναίκες, ενώ Οι άνδρες του δείγματος αντιπροσωπεύουν το 45,5% (91). Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων οι περισσότεροι, ήταν ηλικίας 20-23 ετών, (71,9%). Με ελάχιστη ηλικία τα 18 έτη για το (5,1%) του δείγματος και ως μέγιστη τα 39 έτη για το (0,5%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΣΧΟΛΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΣΧΟΛΗ

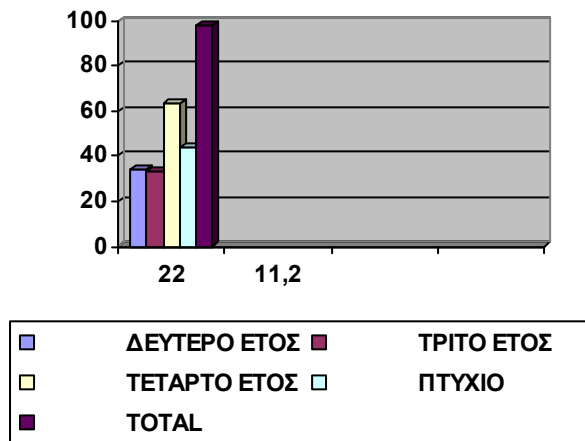
	N	%
Σ.Ε.Υ.Π	69	34,7
Σ.Δ.Ο.	39	19,6
Σ.Τ.Ε.Γ.	51	25,6
Σ.Τ.Ε.Φ.	40	20,1
ΣΥΝΟΛΟ	199	100,0

Οι ερωτώμενοι, ήταν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό σπουδαστές της Σχολής Σ.Ε.Υ.Π. (34,7%), της Σ.Τ.Ε.Γ. σε ποσοστό (25,6%), της Σ.Τ.Ε.Φ. σε ποσοστό (20,1%) και της Σ.Δ.Ο. σε ποσοστό (9,6%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

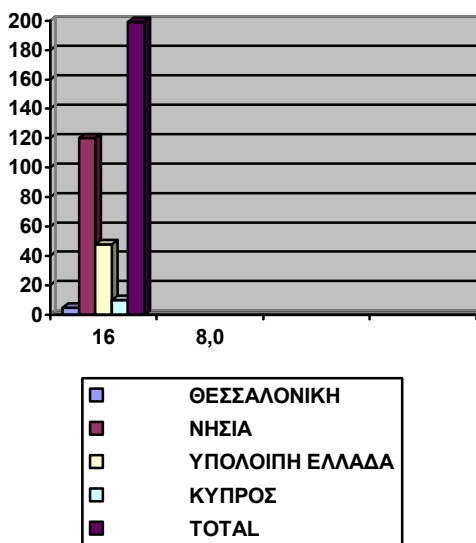
		N	%
Valid	ΠΡΩΤΟ ΕΤΟΣ	22	11,2
	ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΤΟΣ	34	17,3
	ΤΡΙΤΟ ΕΤΟΣ	33	16,8
	ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΤΟΣ	63	32,1
	ΠΤΥΧΙΟ	44	22,4
	TOTAL	98	100,0

ΓΡΑΦΗΜΑ 2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οι σπουδαστές, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα, ήταν στην πλειοψηφία τους στο τέταρτο έτος σπουδών (32,1%) και στο πτυχίο (22,4%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

	N	%
Valid ΑΘΗΝΑ	16	8,0
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	5	2,5
ΝΗΣΙΑ	120	60,3
ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ	48	24,1
ΚΥΠΡΟΣ	10	5,0
TOTAL	199	100,0

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος δήλωσε ως τόπο διαμονής πριν την έναρξη των σπουδών του κυρίως διάφορα νησιά της Ελλάδος (60,3%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

	N	%
Valid ΕΓΓΑΜΟΙ	185	92,5
ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΕΙ ΔΙΑΖΥΓΙΟ	3	1,5
ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	2	1,0
ΠΕΘΑΝΕ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ	8	4,0
ΠΕΘΑΝΕ Η ΜΗΤΕΡΑ	2	1,0
TOTAL	200	100,0

Οι γονείς των ερωτώμενων στη συντριπτική πλειοψηφία τους είναι έγγαμοι (92,5%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΤΕΡΑ

	N	%
Valid ΚΑΘΟΛΟΥ/ ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	7	3,5
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	34	17,0
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	12	6,0
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	22	11,0
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	9	4,5
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	59	29,5
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ Τ.Ε.Ι./Α.Ε.Ι.	46	23,0
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	11	5,5
TOTAL	200	100,0

Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των ερωτώμενων, οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι Λυκείου (29,5%) και απόφοιτοι Τ.Ε.Ι./Α.Ε.Ι. (23%). Υπάρχει όμως και ένα ποσοστό 20.5% για τους οποίους η ανώτατη βαθμίδα εκπαίδευσης ήταν το δημοτικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

	N	%
Valid ΚΑΘΟΛΟΥ/ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	4	2,0
ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	28	14,0
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	19	9,5
ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	23	11,5
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	13	6,5
ΑΠΟΦΟΙΤΗ ΛΥΚΕΙΟΥ	73	36,5
ΑΠΟΦΟΙΤΗ Τ.Ε.Ι./Α.Ε.Ι.	33	16,5
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	7	3,5
TOTAL	200	100,0

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των ερωτώμενων, στη πλειονότητα τους είναι απόφοιτες Λυκείου (36,5%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΔΕΛΦΩΝ

	N	%
Valid 0,00	11	5,5
1,00	108	54,0
2,00	54	27,0
3,00	19	9,5
4,00	4	2,0
6,00	3	1,5
7,00	1	0,5
TOTAL	200	100,0

Ο αριθμός των αδελφών των ερωτηθέντων ανέρχεται σε έναν/μια σε ποσοστό (54%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΕΝΩΝ ΦΙΛΩΝ

	N	%
Valid 0,00	5	2,5
1,00	14	7,1
2,00	36	18,3
3,00	32	16,2
4,00	33	16,8
5,00	32	16,2
6,00	13	6,6
7,00	13	6,6
8,00	6	3,0
9,00	1	0,5
10,00	10	5,1
12,00	1	0,5
14,00	1	0,5
TOTAL	197	100,0

Στην ερώτηση πόσος είναι ο αριθμός των στενών φίλων, το (18,3%) των ερωτώμενων απάντησε 2, το (16,8%) 4, ενώ εκείνοι που απάντησαν 3 και 5 ανέρχονται σε (16,2%) χωριστά.

5.2. ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

B/B		<u>Καθόλου/ Λίγο</u>	<u>Μέτρια</u>	<u>Αρκετά</u>	<u>Πολύ/Πάρα πολύ</u>
B1	Η οικογένεια μου είναι σημαντική στη ζωή μου.	0,5%	2,0%	16,5%	81,0%
B2	Αισθάνομαι ενεργός πολίτης.	4,0%	34%	50,5%	11,5%
B3	Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους.	16,2%	46,7%	32,5%	4,6%
B4	Έχω καλές σχέσεις με τους γείτονες.	5,1%	25,3%	50,0%	19,7%
B5	Αισθάνομαι στην τοπική κοινότητα σαν στο σπίτι μου.	9,5%	41,5%	36%	13%
B6	Παίρνω βοήθεια από τους φίλους μου όταν τη χρειάζομαι.	2,5%	15%	45%	37,5%
B7	Επικοινωνώ τηλεφωνικά με φίλους.	1,0%	14,1%	39,7%	45,2%
B8	Παρακολουθώ τα πολιτικά ζητήματα.	25,3%	39,9%	24,2%	10,6%
B9	Όταν πρόκειται να πάρω μια σημαντική απόφαση γνωρίζω ποιόν να συμβουλευτώ.	5,0%	17,0%	42,5%	35,5%
B10	Επικοινωνώ συχνά με την οικογένεια μου.	1,0%	5,0%	36,5%	57,5%
B11	Όταν διαφωνώ με τους άλλους αισθάνομαι ελεύθερος να εκφράσω την άποψη μου.	1,5%	11,1%	43,7%	43,7%
B12	Κάποιοι λένε, ότι με το να βοηθάς τους άλλους, βοηθάς τελικά τον εαυτό σου.	4,0%	22,0%	47,0%	27,0%
B13	Συναντώ τους φίλους μου.	-	8,5%	34,7%	56,8%
B14	Έχεις την φροντίδα ενός παιδιού και χρειάζεται να βγεις έξω. Σε ποιο βαθμό θα εμπιστευόσουν το γείτονα σου.	36,0%	45,0%	17,5%	15,0%
B15	Όταν ένας ξένος μετακομίζει στη γειτονιά μου γίνεται εύκολα αποδεκτός από μένα.	6,5%	38,0%	43,5%	12,0%
B16	Οι φίλοι μου είναι σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή μου.	0,5%	6,0%	39,0%	54,5%
B17	Έχω άποψη-παρακολουθώ τα κοινωνικά δρώμενα της κοινωνίας που ζω.	4,6%	27,9%	50,3%	17,3%
B18	Ασχολούμαι με θέματα που αφορούν την οικογένεια μου.	-	3,6%	21,3%	75,1%
B19	Συζητώ για πολιτικά θέματα με τους φίλους μου.	37,7%	32,7%	20,6%	9,0%
B20	Μου αρέσει να ζω ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικές συνήθειες-τρόπο ζωής	9,0%	39,7%	39,2%	12,1%

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει πως οι νέοι θεωρούν πάρα πολύ σημαντική την οικογένεια στη ζωή τους (81%), και επικοινωνούν πολύ συχνά (57,5%) με τα μέλη τους (των οικογενειών που ανήκουν). Επιπλέον οι νέοι του δείγματος μας δηλώνουν πως ασχολούνται πολύ με θέματα που αφορούν την οικογένεια τους (75,1%).

Όσον αφορά τους νέους σε σχέση με τον εαυτό τους και την κοινότητα στην οποία ζουν, υποστηρίζουν πως σε αρκετό βαθμό αισθάνονται ενεργοί πολίτες (50,5%), σε μέτριο βαθμό αισθάνονται στην τοπική κοινότητα που διαμένουν σαν στο σπίτι τους (41,5%) και σε μέτριο βαθμό (43,7%) όταν διαφωνούν με τους άλλους αισθάνονται ελεύθεροι να εκφράσουν τις απόψεις τους για διάφορα θέματα. Το (50,3%) αρκετά παρακολουθεί/ έχει άποψη για τα κοινωνικά δρώμενα της κοινωνίας που ζει.

Επίσης οι νέοι που συμμετείχαν στην έρευνα, σε μέτριο βαθμό εμπιστεύονται τους ανθρώπους (46,7%), έχουν αρκετά καλές σχέσεις με τους γείτονες (50%). Στην άποψη κατά πόσο θα εμπιστεύονταν τον γείτονα τους για την φροντίδα ενός μικρού παιδιού για λίγο, οι πλειονότητα ανέφερε σε μέτριο βαθμό (45%). Σε μια άλλη τοποθέτηση, δέχονται αρκετά (47%) την άποψη, ότι με το να βοηθάς τους άλλους βοηθάς τελικά και τον εαυτό σου. Ακόμη, θεωρεί το (43,5%), ότι θα γίνονταν αρκετά αποδεκτός κάποιος ξένος που θα μετακόμιζε στη γειτονιά του. Σχετικά με το προηγούμενο αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός πως στο (39,7%) σε μέτριο βαθμό θα του άρεσε να ζει ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικές συνήθειες και τρόπο ζωής.

Όσον αφορά τις φιλικές σχέσεις, οι νέοι αρκετές φορές παίρνουν βοήθεια από τους φίλους τους όταν τη χρειάζονται (45%), επικοινωνούν πολύ/πάρα πολύ συχνά με τους φίλους τους (45,2%), σε αρκετό βαθμό γνωρίζουν ποιόν να συμβουλευτούν όταν πρόκειται να πάρουν μια σημαντική απόφαση και συναντούν τους φίλους τους πολύ/πάρα πολύ συχνά (56,8%). Επιπροσθέτως, θεωρούν τους φίλους τους φίλους τους πολύ σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή τους, (54,5%).

Το (39,9%) αναφέρει πως παρακολουθεί τα πολιτικά ζητήματα, ενώ το (37,7%) συζητά με τους φίλους του καθόλου/λίγο για πολιτικά θέματα/ζητήματα.

5.3 ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ-ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. "ΕΧΩ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ Ή ΠΡΟΣΦΕΡΩ ΑΚΟΜΑ ΚΑΠΟΙΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ"

	N	%
Valid ΝΑΙ	92	46,0
ΟΧΙ	108	54,0
TOTAL	200	100,0

Το (54%) των ερωτώμενων, δηλώνει πως δεν έχει προσφέρει – ή προσφέρει ακόμη κάποιου είδους εθελοντική εργασία (αιμοδοσία, τοπικός οργανισμός, σύλλογος κ.α.). Σε αντίθεση με το (46%) που δηλώνει πως έχει προσφέρει στο παρελθόν – ή προσφέρει ακόμα κάποιου είδους εθελοντική εργασία. Δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις δυο μεταβλητές, ένας στους δυο νέους έχει προσφέρει ή προσφέρει ακόμα κάποιου είδους εθελοντική εργασία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

	N	%
Valid ΠΟΛΥ ΑΡΝΗΤΙΚΗ	2	2,1
ΑΡΝΗΤΙΚΗ	1	1,0
ΜΕΤΡΙΑ ΑΡΝΗΤΙΚΗ	15	15,6
ΜΕΤΡΙΑ ΘΕΤΙΚΗ	31	32,3
ΘΕΤΙΚΗ	26	27,1
ΠΟΛΥ ΘΕΤΙΚΗ	21	21,9
TOTAL	96	100,0

Η προσωπική εμπειρία, όσων εξέφρασαν, ότι έχουν προσφέρει κάποιου είδους εθελοντική εργασία, ήταν μέτρια θετική (32,3%) και θετική για το (27,1%) των μελών του δείγματος. Αξίζει να επισημάνουμε πως κάποιοι ερωτώμενοι μη γνωρίζοντας αν κάποιες δραστηριότητες που έχουν κάνει ανήκουν στην εθελοντική εργασία, δεν μπήκαν στην διαδικασία να αξιολογήσουν αυτή τους την εμπειρία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ/ΟΜΑΔΕΣ/ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΙ ΑΠΛΑ ΜΕΛΗ Η ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ.

a/a		<u>Ναι</u>	<u>Όχι</u>
1	Οργανώσεις που προσφέρουν υπηρεσίες πρόνοιας για ηλικιωμένους, ανάπηρα άτομα, φτωχούς.	14,0%	86,0%
2	Θρησκευτικές οργανώσεις.	13,0%	87,0%
3	Εκπαίδευση/τέχνες/μουσεία ή πολιτισμικές δραστηριότητες.	27,8%	72,2%
4	Συνδικάτα.	12,0%	88,0%
5	Πολιτική και άλλες ομάδες.	21,7%	78,3%
6	Σε τοπικές δράσεις, οργανώσεις κοινοτικές για διάφορα	20,1%	79,9%

	ευαίσθητα θέματα, όπως φτώχεια, ρατσισμός κ.α.		
7	Ανάπτυξη των χωρών του Τρίτου Κόσμου.	11,0%	89,9%
8	Οικολογικά περιεχόμενα.	22,1%	77,9%
9	Επαγγελματικές οργανώσεις/σύλλογοι.	21,5%	78,5%
10	Προγράμματα για νέους/νέες.	20,6%	79,4%
11	Αθλητισμός.	46,0%	54,0%
12	Γυναικείες ομάδες.	11,1%	88,9%
13	Κινήματα για την Ειρήνη.	6,5%	93,5%
14	Υγεία.	27,0%	73,0%
15	Άλλες ομάδες.	5,3%	94,7%

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ/ΟΜΑΔΕΣ/ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΟΙ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΙ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ.

α/α		<u>Ναι</u>	<u>Όχι</u>
1	Οργανώσεις που προσφέρουν υπηρεσίες πρόνοιας για ηλικιωμένους, ανάπηρα άτομα, φτωχούς.	14,0%	86,0%
2	Θρησκευτικές οργανώσεις.	8,5%	91,5%
3	Εκπαίδευση/τέχνες/μουσεία ή πολιτισμικές δραστηριότητες.	16,5%	83,5%
4	Συνδικάτα.	12,0%	88,0%
5	Πολιτική και άλλες ομάδες.	17,2%	82,8%
6	Σε τοπικές δράσεις, οργανώσεις κοινοτικές για διάφορα ευαίσθητα θέματα, όπως φτώχεια, ρατσισμός κ.α.	14,6%	85,4%
7	Ανάπτυξη των χωρών του Τρίτου Κόσμου.	5,0%	95,0%
8	Οικολογικά περιεχόμενα.	15,0%	85,0%
9	Επαγγελματικές οργανώσεις/σύλλογοι.	14,6%	85,4%
10	Προγράμματα για νέους/νέες.	18,5%	81,5%
11	Αθλητισμός.	39,0%	61,0%
12	Γυναικείες ομάδες.	9,5%	90,5%
13	Κινήματα για την Ειρήνη.	6,0%	94,0%
14	Υγεία.	19,6%	80,4%
15	Άλλες ομάδες.	6,4%	93,6%

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ-ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ.

		<u>Διαφωνώ απόλυτα</u>	<u>Διαφωνώ</u>	<u>Διαφωνώ μέτρια</u>	<u>Συμφωνώ Μέτρια</u>	<u>Συμφωνώ</u>	<u>Συμφωνώ απόλυτα</u>
Γ4.	Με τον εθελοντισμό κερδίζεις πάντα κάτι για τον εαυτό σου.	2,0%	1,0%	6,5%	33,7%	37,2%	19,6%
Γ5.	Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε βρεφικά στάδια.	2,0%	3,5%	9,5%	22,5%	42,0%	20,5%
Γ6.	Υπάρχει επαρκής ενημέρωση για θέματα εθελοντισμού στη κοινωνία που ζω.	10,5%	32,5%	22,0%	25,5%	6,5%	3,0%
Γ7.	Γνωρίζω που πρέπει να απευθυνθώ, όταν ενδιαφέρομαι να προσφέρω εθελοντική εργασία.	9,5%	32,7%	21,6%	22,6%	10,1%	3,5%
Γ8.	Οι Ολυμπιακοί αγώνες, αποτέλεσαν την αφετηρία για την ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα	3,5%	9,0%	11,0%	33,0%	28,0%	15,5%

	εθελοντισμού.						
<i>G9.</i>	Η εκπαίδευση στην Ελλάδα δεν βοηθάει στην ανάπτυξη εθελοντικής προσφοράς από τους νέους.	2,5%	9,0%	11,0%	28,0%	32,0%	17,5%
<i>G10.</i>	Θα διέθετα τον ελεύθερο χρόνο μου για να προσφέρω εθελοντική εργασία.	6,5%	9,5%	8,5%	44,7%	24,1%	6,5%
<i>G11.</i>	Οι νέοι στις μέρες μας, προτιμούν δραστηριότητες διασκέδασης από το να προσφέρουν κάποιου είδους εθελοντική εργασία.	0,5%	0,5%	2,0%	6,0%	21,5%	69,5%
<i>G12.</i>	Οι χρηματικές απολαβές αποτελούν κίνητρο για εθελοντική προσφορά.	5,5%	8,5%	9,5%	24,0%	33,5%	19,0%
<i>G13.</i>	Ο εθελοντισμός συνδέεται με την εργασιακή εκμετάλλευση των νέων.	12,0%	26,0%	23,5%	20,0%	10,5%	8,0%
<i>G14.</i>	Η κύρια αιτία μειωμένου εθελοντισμού στους νέους, είναι ότι ζουν σε μια κοινωνία που τους τα παρέχει όλα έτοιμα.	7,0%	11,0%	10,5%	20,0%	31,0%	20,5%
<i>G15.</i>	Η εθελοντική εργασία απαιτεί την κατάλληλη εκπαίδευση.	5,5%	10,0%	17,5%	26,5%	22,0%	18,5%

Όπως φαίνεται από τον συγκεκριμένο πίνακα το (37,2%) των ερωτώμενων συμφωνεί στην άποψη πως με τον εθελοντισμό κερδίζεις πάντα κάτι για τον εαυτό σου. Το (33,7%) συμφωνεί μέτρια με αυτή την άποψη.

Σημαντικό μέρος του δείγματος (42%) συμφωνεί, ότι ο εθελοντισμός στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε βρεφικά στάδια ανάπτυξης.

Το (32,5%) των ερωτηθέντων διαφωνεί με την άποψη, ότι υπάρχει επαρκής ενημέρωση για θέματα εθελοντισμού στην κοινωνία που ζει, το (25,5%) συμφωνεί μέτρια με την παραπάνω άποψη και το (22%) του δείγματος διαφωνεί μέτρια με την προαναφερθείσα άποψη.

Το (32,7%) των σπουδαστών, υποστηρίζει πως διαφωνεί με την άποψη πως γνωρίζει που πρέπει να απευθυνθεί, όταν ενδιαφέρεται να προσφέρει εθελοντική εργασία.

Οι περισσότεροι από τους νέους του δείγματος, συμφωνούν μέτρια (33%) με την άποψη, ότι οι Ολυμπιακοί αγώνες, αποτέλεσαν την αφετηρία για την ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα εθελοντισμού. Το (28%) υποστήριξε πως συμφωνεί με αυτή την άποψη.

Το (32%) των ερωτηθέντων σπουδαστών, συμφωνεί πως η εκπαίδευση στην Ελλάδα δεν βοηθάει στην ανάπτυξη εθελοντικής προσφοράς από τους νέους. Ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό, το (28%) συμφωνεί μέτρια με την παραπάνω άποψη.

Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός, ότι το (44,7%) των νέων συμφωνεί μέτρια, σχετικά με το αν θα διέθετε τον ελεύθερο χρόνο του για να προσφέρει εθελοντική εργασία.

Ιδιαίτερος σημαντικό είναι το ποσοστό των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα και συμφωνούν απόλυτα (69,5%), ότι οι νέοι στις μέρες μας προτιμούν δραστηριότητες διασκέδασης, όπως club, βόλτες, καφετέριες από το να προσφέρουν κάποιου είδους εθελοντική εργασία.

Το (33,5%) των ερωτώμενων συμφωνεί, ότι οι χρηματικές απολαβές αποτελούν κίνητρο για εθελοντική προσφορά και το (24%) συμφωνεί μέτρια.

Το (26%) του δείγματος διαφωνεί με την άποψη, ότι ο εθελοντισμός κάποιες φορές συνδέεται με την εργασιακή εκμετάλλευση των νέων, το (23,5%) διαφωνεί μέτρια με τον παραπάνω ισχυρισμό.

Το (31%) των σπουδαστών του δείγματος, συμφωνεί ότι η κύρια αιτία της μειωμένης συμμετοχής των νέων στον εθελοντισμό, είναι το γεγονός, ότι ζουν σε μια κοινωνία που τους τα παρέχει όλα έτοιμα. Το (20,5) συμφωνεί απόλυτα με την παραπάνω θέση.

Τέλος, το (26,5%) των ερωτηθέντων συμφωνεί μέτρια, ότι η εθελοντική εργασία απαιτεί την κατάλληλη εκπαίδευση. Το (22%) συμφωνεί με αυτή την άποψη.

5.4. Σχέση μεταξύ των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου και εθελοντισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. Σχέση μεταξύ των διαστάσεων του κοινωνικού κεφαλαίου και συμμετοχής στον εθελοντισμό

	ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ/ΟΜ ΑΔΕΣ/ΣΥΛΛΟΓΟΙ	N	.	.	F	P
μ		91	16,4505	2,64266	,064	,800
		107	16,5421	2,43124		
		90	10,3556	2,46007	11,120	,001
		106	9,1509	2,57013		
		92	10,0217	2,24821	,956	,329
		106	10,3208	2,05425		
		90	11,1556	1,33165	2,522	,114
		107	10,8692	1,19814		
		90	4,9444	1,11538	1,996	,159
		106	4,6887	1,37573		
		91	5,9780	1,02174	,702	,403
		108	5,8426	1,22407		

Επιπλέον, διαπιστώνουμε ότι τα άτομα που συμμετέχουν/συμμετείχαν σε εθελοντικές δραστηριότητες έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σکور) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια του ενεργού πολίτη (mean 10,35 έναντι 9,15) γεγονός που είναι στατιστικά σημαντικό, εφόσον $p=0,001$

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ.

		N			F	P
μ		90	16,0222	2,56589	6,062	,015
		108	16,8981	2,43011		
		89	10,5506	2,43091	19,108	,000
		107	9,0000	2,50660		
		91	9,8022	2,14590	5,385	,021
		107	10,5047	2,10289		
		89	10,7079	1,37512	9,001	,003
		108	11,2407	1,11800		
		88	4,8295	1,26147	,054	,816
		108	4,7870	1,27559		
		90	6,0222	,93590	1,773	,185
		109	5,8073	1,27277		

Ακόμη, διαπιστώνουμε πως οι άνδρες του δείγματος έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σکور) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια του ενεργού πολίτη (mean 10,55 έναντι 9,00) στατιστικά σημαντικό $p=0,00$.

Όπως προκύπτει οι γυναίκες του δείγματος έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σکور) στην κλίμακα που αναφέρεται στην τοπική κοινωνία (mean 10,50 έναντι 9,80) αυτό είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,021$.

Επίσης, οι γυναίκες του δείγματος έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σکور) στην κλίμακα που αναφέρεται στην οικογένεια (mean 11,24 έναντι 10,70) στατιστικά σημαντικό $p=0,003$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17.

		N			F	P
		69	16,4493	2,65981	,250	,861
		38	16,6316	2,83245		
		50	16,3000	2,25198		
		40	16,7250	2,39645		
		69	8,9565	2,15184	3,520	,016
		39	9,9744	2,86987		
		48	9,8542	2,72099		
		39	10,5128	2,58408		
		68	10,7500	2,24190	2,994	,032
		39	9,9231	2,03113		
		50	9,6200	2,21212		
		40	10,1750	1,85206		
		69	11,1304	1,17465	,911	,437
		39	11,0513	1,37551		
		49	11,0204	1,23305		
		39	10,7179	1,35625		
μ	,	69	4,6957	1,19194	2,950	
		38	5,1053	1,33132		,034
		49	4,4694	1,37086		
		39	5,1282	1,10452		
	,	69	5,8986	1,13946	,436	,727
		39	6,0000	1,16980		
		51	5,7647	1,10613		
		39	6,0000	1,16980		

Επιπλέον γίνεται διακριτό, πως οι σπουδαστές της σχολής Σ.Τ.Ε.Φ. έχουν ελαφρώς υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σکور) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια ενεργοί πολίτες (mean 10,51 έναντι 9,97 Σ.Δ.Ο., 9,85 Σ.Τ.Ε.Γ. και 8,95 Σ.Ε.Υ.Π.). Αυτό είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,016$.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, οι σπουδαστές της σχολής Σ.Ε.Υ.Π. έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σکور) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια τοπική

κοινωνία (mean 10,75 έναντι 10,17 Σ.Τ.Ε.Φ., 9,92 Σ.Δ.Ο. και 9,62 Σ.Τ.Ε.Γ.) αυτό είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,032$.

Από την άλλη, οι σπουδαστές της σχολής Σ.Τ.Ε.Φ. έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην εμπιστοσύνη/ανοιχτός στο διαφορετικό (mean 5,12 έναντι 5,10 Σ.Δ.Ο., 4,69 Σ.Ε.Υ.Π. και 4,46 Σ.Τ.Ε.Γ.) στατιστικά σημαντικό γιατί $p=0,034$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΜΕ ΤΟ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

		N			F	P.
μ		22	17,0455	2,43931	,684	,604
		33	16,6667	2,25924		
		33	15,9697	3,11734		
		63	16,6032	2,42660		
		43	16,4419	2,40339		
		22	9,7273	2,78058	2,636	,035
		33	10,7576	2,83979		
		33	8,7576	1,80330		
		62	9,7581	2,76207		
		43	9,4651	2,37395		
		22	9,8636	2,35626	1,322	,263
		33	10,4242	2,16550		
		33	9,8485	2,25168		
		62	10,0161	1,87732		
		44	10,7500	2,15800		
		22	10,8182	1,50036	1,931	,107
		33	11,0303	1,35750		
		33	10,5152	1,52318		
		62	11,1129	,97686		
		43	11,2558	1,15662		
	22	4,9091	1,65929	1,986	,098	
	33	4,9697	1,15879			
	33	4,4848	1,03444			
	61	4,6230	1,21331			
	43	5,1628	1,19384			
	21	6,1905	1,07792	2,557	,040	
	34	5,9706	1,21818			
	33	5,3939	1,32144			
	63	6,0635	1,01398			
	44	5,8864	,86846			

Ακόμη, φαίνεται πως οι σπουδαστές, οι οποίοι βρίσκονται στο δεύτερο έτος σπουδών, έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια ενεργοί πολίτες (mean 10,75 έναντι 9,75 τέταρτο έτος, 9,72 πρώτο έτος, 9,46 στο πτυχίο και 8,75 τρίτο έτος). Αυτό είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,035$.

Τέλος, οι σπουδαστές, οι οποίοι βρίσκονται στο πρώτο έτος σπουδών έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια με άποψη/όχι ξενόφοβος (mean 6,19 έναντι τέταρτο έτος 6,06, δεύτερο έτος 5,97, πτυχίο 5,88 και τρίτο έτος 5,39) στατιστικά σημαντικό γιατί $p=0,040$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΜΕ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

		N			F	P
μ	,	183	16,5191	2,49140	,138	,711
		15	16,2667	2,98727		
		182	9,6978	2,62834	,015	,903
		14	9,7857	2,00686		
		183	10,1366	2,13756	1,072	,302
		15	10,7333	2,25093		
		183	11,0109	1,22694	,191	,662
		14	10,8571	1,74784		
		181	4,7956	1,28114	,163	,687
		15	4,9333	1,09978		
		184	5,9022	1,10201	,010	,919
		15	5,9333	1,53375		

Στη συνέχεια φαίνεται πως καμία από τις διαστάσεις της κλίμακας του κοινωνικού κεφαλαίου δεν σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με τον τύπο του νοικοκυριού.

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται, ότι τα άτομα που προέρχονται από δύο γονείς έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στις φιλικές σχέσεις (mean 16,51 έναντι 16,26) αλλά αυτό δεν είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,711$.

Επίσης, από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται, ότι τα άτομα που προέρχονται από μονογονεϊκά νοικοκυριά έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην έννοια του ενεργούς πολίτη (mean 9,78 έναντι 9,69) αλλά αυτό δεν είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,903$.

Ακόμη, τα άτομα που προέρχονται από μονογονεϊκά νοικοκυριά έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην τοπική κοινωνία (mean 10,73 έναντι 10,13) αλλά αυτό δεν είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,302$.

Τα άτομα που προέρχονται από δύο γονείς έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην οικογένεια (mean 11,01 έναντι 10,85) αλλά αυτό δεν είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,662$.

Επιπροσθέτως, τα άτομα που προέρχονται από μονογονεϊκά νοικοκυριά έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται στην εμπιστοσύνη/ανοιχτός στο διαφορετικό (mean 4,93 έναντι 4,79) αλλά αυτό δεν είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,687$.

Τέλος, τα άτομα που προέρχονται από μονογονεϊκά νοικοκυριά έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση (σκορ) στην κλίμακα που αναφέρεται με άποψη/όχι ξενόφοβος (mean 5,93 έναντι 5,90) αλλά αυτό δεν είναι στατιστικά σημαντικό $p=0,919$.

5.5 Χαρακτηριστικά αυτών που συμμετέχουν σε σχέση με αυτούς που δεν συμμετέχουν σε κάποιας μορφής εθελοντική δραστηριότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20. ΣΧΕΣΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟΥ

	54,9%	45,1%	100,0%
	38,5%	61,5%	100,0%
	46,0%	54,0%	100,0%

Chi-Square Tests

ΠΙΝΑΚΑΣ 21.

		μ		F	P
Pearson Chi-Square	5,378(b)	1	,020		
Continuity Correction(a)	4,738	1	,030		
Likelihood Ratio	5,396	1	,020		
Fisher's Exact Test				,023	,015
Linear-by-Linear Association	5,352	1	,021		
N of Valid Cases	200				

a Computed only for a 2x2 table

b 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 41,86.

Εδώ φαίνεται, ότι οι άνδρες του δείγματος δήλωσαν ότι συμμετείχαν ή συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό (54,9%) από τις γυναίκες (38,5%) σε κάποιας μορφής εθελοντική εργασία. Η σχέση φύλου και συμμετοχής στον εθελοντισμό τουλάχιστον για τα άτομα του δείγματος είναι στατιστικά σημαντική (p=0,023).

ΠΙΝΑΚΑΣ 22. ΣΧΕΣΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΗΣ

	36,2%	63,8%	100,0%
	48,7%	51,3%	100,0%
	52,9%	47,1%	100,0%
	52,5%	47,5%	100,0%
	46,2%	53,8%	100,0%

Chi-Square Tests**ΠΙΝΑΚΑΣ 23.**

		μ	
Pearson Chi-Square	4,429(a)	3	,219
Likelihood Ratio	4,471	3	,215
Linear-by-Linear Association	3,612	1	,057
N of Valid Cases	199		

a 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 18,03.

Εδώ φαίνεται πως οι σπουδαστές των Τμημάτων της Σχολής Σ.Τ.Ε.Γ. δήλωσαν πως συμμετείχαν ή συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο τους (52,9%) από τους σπουδαστές των άλλων σχολών του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου, ειδικότερα, Σ.Τ.Ε.Φ. (52,5%), Σ.Δ.Ο. (48,7%) και Σ.Ε.Υ.Π. (36,2%).

Η σχέση σχολής και συμμετοχής στον εθελοντισμό τουλάχιστον για τα άτομα του δείγματος δεν είναι στατιστικά σημαντική, γιατί το $p > 0,05$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24. ΣΧΕΣΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΥΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

	40,9%	59,1%	100,0%
	55,9%	44,1%	100,0%
	54,5%	45,5%	100,0%
	34,9%	65,1%	100,0%
	52,3%	47,7%	100,0%
	46,4%	53,6%	100,0%

Chi-Square Tests**ΠΙΝΑΚΑΣ 25.**

		μ	
Pearson Chi-Square	6,324(a)	4	,176
Likelihood Ratio	6,387	4	,172
Linear-by-Linear Association	,100	1	,751
N of Valid Cases	196		

a 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,21.

Από τους παραπάνω πίνακες φαίνεται, ότι όσοι σπουδαστές δήλωσαν πως βρίσκονται στο δεύτερο έτος σπουδών συμμετείχαν ή συμμετέχουν σε κάποιου είδους εθελοντική εργασία στο σύνολο τους σε μεγαλύτερο ποσοστό (55,9%) από τους σπουδαστές που φοιτούν σε άλλο έτος. Αναλυτικότερα, του πρώτου έτους συμμετείχαν ή συμμετέχουν σε κάποια εθελοντική εργασία σε ποσοστό (40,9%), του

τρίτου έτους σε ποσοστό (54,5%), του τέταρτου σε ποσοστό (34,9%) και όσοι βρίσκονται στο πτυχίο σε ποσοστό (52,3%).

Η σχέση έτους σπουδών και συμμετοχής στον εθελοντισμό τουλάχιστον για τα άτομα του δείγματος δεν είναι στατιστικά σημαντική, γιατί το $p > 0,05$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26. ΣΧΕΣΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

	44,9%	55,1%	100,0%
	60,0%	40,0%	100,0%
	46,0%	54,0%	100,0%

Chi-Square Tests

ΠΙΝΑΚΑΣ 27.

		μ		F	P
Pearson Chi-Square	1,280(b)	1	,258		
Continuity Correction(a)	,743	1	,389		
Likelihood Ratio	1,277	1	,258		
Fisher's Exact Test				,291	,194
Linear-by-Linear Association	1,273	1	,259		
N of Valid Cases	200				

a Computed only for a 2x2 table

b 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,90.

Από τους παραπάνω πίνακες φαίνεται, ότι όσοι σπουδαστές δήλωσαν πως προέρχονται από μονογονεϊκά νοικοκυριά συμμετείχαν ή συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό (60%) σε κάποιου είδους εθελοντική εργασία σε σχέση με τους σπουδαστές που οι οικογένειες τους αποτελούνται από δύο γονείς.

Η σχέση της οικογενειακής κατάστασης των ερωτώμενων και της συμμετοχής τους στον εθελοντισμό δεν είναι στατιστικά σημαντική και αυτό γιατί το $p = 0,291$.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Όπως προαναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, είναι αρκετά δύσκολο να μιλήσει κανείς για το κοινωνικό κεφάλαιο και για έννοιες που εμπεριέχονται σε αυτό, όπως ανάπτυξη φιλικών σχέσεων, ανάπτυξη δεσμών γειτονίας, ανάπτυξη κοινών αξιών, συνεργασίας, αλληλεγγύης, εμπιστοσύνης και δημιουργία άτυπων δικτύων κοινωνικής υποστήριξης. Εντούτοις, είναι ιδιαίτερος σημαντικό να γίνονται μελέτες και έρευνες για το κοινωνικό κεφάλαιο στη χώρα μας, εφόσον η θέση του στην κοινωνική ζωή του τόπου μπορεί να διαμορφώσει τον βαθμό οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Έτσι, λοιπόν κάποια στοιχεία που μάθαμε και μελετήσαμε κυρίως από τον γραπτό τύπο, τα οποία αναφέρονταν στο γεγονός, ότι στην Ελλάδα διαπιστώνεται αδύναμο κοινωνικό κεφάλαιο συνολικά και συγκεκριμένα μειωμένη εθελοντική προσφορά των πολιτών σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, μας έδωσαν το ερέθισμα να ασχοληθούμε με αυτό το τόσο ευαίσθητο θέμα, έχοντας παράλληλα ως αποδέκτη της έρευνας μας τους νέους.

Αρχικά αυτό που προέκυψε αναφερόμενοι σε ζητήματα που αφορούν το κοινωνικό κεφάλαιο, ήταν πως οι νέοι στην πλειοψηφία τους διατηρούν πολύ καλές σχέσεις με τις οικογένειες τους. Υποστηρίζουν πως η οικογένεια τους είναι πολύ σημαντική γι' αυτούς, ασχολούνται πολύ με θέματα που αφορούν τις οικογένειές τους, ενώ δεν παραλείπουν αν και βρίσκονται για να σπουδάσουν μακριά από τον τόπο τους να διατηρούν πολύ συχνή επικοινωνία (με τα μέλη των οικογενειών τους). Το παραπάνω στοιχείο έρχεται να επιβεβαιώσει όλα όσα αναφέρονται, στις στενές σχέσεις/δεσμούς που συνεχίζουν ακόμα να υπάρχουν ανάμεσα στα μέλη των ελληνικών οικογενειών. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που θεωρούν πως οι καλοί οικογενειακοί δεσμοί είναι από τα λίγα παραδοσιακά στοιχεία στην Ελλάδα που έχουν μείνει λιγότερο διαβρωμένα από την πάροδο του χρόνου.

Αναφορικά με τις φιλικές σχέσεις των νέων, φαίνεται πως βρίσκονται σε καλό επίπεδο, εφόσον σύμφωνα πάντα με τους ίδιους παίρνουν αρκετή βοήθεια από αυτούς όταν την χρειάζονται. Επίσης, επικοινωνούν πολύ συχνά και θεωρούν τη φιλία πολύ σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή τους, γνωρίζοντας αρκετά όταν πρόκειται να πάρουν μια σημαντική απόφαση ποιόν πρέπει να συμβουλευτούν. Βέβαια, αυτές οι απόψεις, ίσως να μην αντικατοπτρίζουν την πλήρη πραγματικότητα, εφόσον φίλιες μπορεί να

υπάρχουν, αλλά πολλές απ' αυτές να μην είναι ουσιαστικές, να μην στηρίζονται σε αμοιβαία συναισθήματα και με το πέρασμα του χρόνου να διαλύονται ή να αλλοιώνονται.

Άλλωστε είναι γνωστό, ότι στις μέρες μας οι περισσότεροι άνθρωποι δεν εμπιστεύονται εύκολα τους γύρω τους και επομένως δεν δημιουργούν εύκολα νέες φιλίες. Χαρακτηριστική η άποψη των νέων του δείγματος μας, όπου σε μέτριο βαθμό αισθάνονται στην τοπική κοινότητα που ζουν σαν στο σπίτι τους και σαν απόρροια αυτού αν είχαν για παράδειγμα την φροντίδα ενός μικρού παιδιού και χρειάζονταν να βγουν για λίγο έξω δεν θα εμπιστεύονταν τον γείτονα τους καθόλου ή λίγο. Επιπλέον δεν τους αρέσει αρκετά να ζουν ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικό τρόπο ζωής ή διαφορετικές συνήθειες, γεγονός που υποδηλώνει, ότι οι νέοι στις μέρες μας διστάζουν απέναντι στο διαφορετικό και δεν το εμπιστεύονται εύκολα. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν πως αυτό οφείλεται στην κοινωνία που ζούμε, κυρίως στις μεγάλες πόλεις, όπου διάφορα κοινωνικά φαινόμενα, όπως η αύξηση της εγκληματικότητας, διαμορφώνουν συμπεριφορές και στάσεις. Όπως προέκυψε από ανάλογη ερώτηση στην έρευνα μας, άλλοι νέοι θα έκαναν σε αρκετό βαθμό αποδεκτό στη γειτονιά τους κάποιον που θα μετακόμιζε, ενώ άλλοι απ' αυτούς σε μέτριο.

Οι νέοι αισθάνονται αρκετά ενεργοί πολίτες (50,5) και παρακολουθούν αρκετά τα κοινωνικά δρώμενα της τοπικής κοινότητας που ζουν (50,3%). Αυτό έρχεται σε αντιδιαστολή με την παρακολούθηση πολιτικών θεμάτων από τους νέους. Οι περισσότεροι δεν παρακολουθούν τα πολιτικά ζητήματα και συζητούν ελάχιστα γι' αυτά. Απ' ότι φαίνεται προτιμούν να ασχοληθούν με άλλα θέματα που τους ευχαριστούν περισσότερο, για παράδειγμα βόλτες, καφέ με φίλους, αθλητισμός. Σ' αυτό ίσως έχει συμβάλει η ίδια η πολιτική και κοινωνική κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Σίγουρα μερίδιο, σ' αυτή την αντιμετώπιση της πολιτικής ζωής από τους νέους έχει το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και η στάση των γονέων, όπου μέσα από την διαπαιδαγώγηση δεν έδωσαν στα παιδιά τους να συνειδητοποιήσουν πόσο σημαντικό είναι να έχει κανείς άποψη για τα πολιτικά θέματα που διαδραματίζονται στη κοινωνία που ζει και πόσο σημαντικό είναι να είμαστε ενεργοί πολίτες και όχι παθητικά όντα.

Σίγουρα, το κοινωνικό κεφάλαιο στην Ελλάδα δεν βρίσκεται στο επίπεδο που θα έπρεπε και που βρίσκονται και άλλες σύγχρονες Δυτικό-Ευρωπαϊκές χώρες, εντούτοις υπάρχουν θετικά στοιχεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία

για κάτι πιο οργανωμένο και αποτελεσματικό, με την άμεση συμμετοχή όλων των πολιτών. Ο καθένας μέσα από τον ρόλο του και τις δυνατότητες που έχει.

Αναφορικά με τις έρευνες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, αξιοσημείωτες είναι οι παρατηρήσεις, οι οποίες αναδύονται από παλιότερες έρευνες συγκριτικά με αυτή που πραγματοποιήσαμε εμείς έχοντας κοινό δείγμα τους νέους. Ειδικότερα, σχετικά, με στοιχεία έρευνας που πραγματοποιήθηκε το 2002 από την VPRC, με αφορμή τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, το 62,5% είχε δηλώσει πως δεν ενδιαφέρονταν να προσφέρει εθελοντική εργασία στους Ολυμπιακούς αγώνες. Βασικοί λόγοι που υποστηρίχθηκαν από τα μέλη του δείγματος για την υιοθέτηση αυτής της στάσης, ήταν πως δυσκολεύονταν να βρουν χρόνο από τη δουλειά τους (20,9%) και δεν μπορούσαν να διαθέσουν χρόνο μακριά από τις οικογένειες τους (20,6%). Ως σημαντικότερο λόγο για να συμμετάσχει κάποιος στην προετοιμασία των αγώνων εθελοντικά, αναφέρθηκε 'για να πετύχουν οι Ολυμπιακοί αγώνες' (46,6%). Αυτή η άποψη συμφωνεί με την αντίληψη που δημιουργήθηκε πριν τους αγώνες, πως οι περισσότεροι εθελοντές που συμμετείχαν σ' αυτούς ενδιαφέρονταν για το συλλογικό αποτέλεσμα της εθελοντικής εργασίας που προσέφεραν και λιγότερο για προσωπικά τους οφέλη.

Συγκριτικά με την δικιά μας έρευνα, οι νέοι που συμμετείχαν στο δείγμα σε σημαντικό βαθμό (44,7%) δεν φαίνονται να είναι αρκετά διατεθειμένοι να προσφέρουν κάποιου είδους εθελοντική εργασία (με το παραπάνω ποσοστό υποστήριζαν πως συμφωνούν μέτρια για να συμμετάσχουν σε κάτι τέτοιο). Σαν κύριο λόγο, οι ερωτώμενοι του δείγματος μας φαίνεται να θεωρούν, το γεγονός, ότι οι νέοι στις μέρες μας προτιμούν να αξιοποιήσουν τον χρόνο τους σε δραστηριότητες διασκέδασης π.χ. κλαμπ, καφετέριες κ.α. Εντούτοις, το (37,2%) συμφωνεί με τον ισχυρισμό πως με το να προσφέρεις εθελοντική εργασία κερδίζεις πάντα κάτι για τον εαυτό σου.

Συμπερασματικά, ανάμεσα στις δύο έρευνες αυτό που διαφαίνεται είναι πως λίγα πράγματα έχουν αλλάξει στο χρονικό διάστημα μεταξύ των δύο ερευνών. Το πιο ενθαρρυντικό είναι πως αυξάνεται το ποσοστό των νέων που έχουν προσφέρει/προσφέρουν κάποιου είδους εθελοντική εργασία (46%) και ειδικότερα σε τομείς όπως αναφέρεται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 28. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΝΕΩΝ ΣΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 2002/2007.

Δραστηριότητες	2002	2007
Αθλητικά σωματεία	21,2%	39%
Πολιτιστικές	7,0%	16,5%
Προστασία περιβάλλοντος	5,0%	15,0%

Στους υπόλοιπους τομείς, τα ποσοστά παροχής εθελοντικής εργασίας παραμένουν σε χαμηλότερα επίπεδα. Όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, αυτή η μικρή βελτίωση του τομέα του εθελοντισμού μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες, οφείλεται κυρίως στην έλλειψη οργάνωσης των υπεύθυνων φορέων και οργανώσεων και στην αδυναμία τους να εκμεταλλευτούν αυτή τη σημαντική ευκαιρία που μας δόθηκε με τους αγώνες να αναπτύξουμε αισθητά τον συγκεκριμένο τομέα και παράλληλα να ξεφύγουμε από τη "μιζέρια".

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα τις επεξεργασίας των στοιχείων της έρευνας που πραγματοποιήσαμε, προκύπτει, ότι το (54,0%) των ερωτώμενων δεν έχει προσφέρει στο παρελθόν ή δεν προσφέρει ακόμα κάποιου είδους εθελοντική εργασία. Την παραπάνω εμπειρία τους οι συμμετέχοντες σε εθελοντικές δραστηριότητες την αξιολογούν ως μέτρια θετική το (32,3%) και ως θετική το (27,1%). Απ'ότι προκύπτει οι περισσότεροι νέοι έχουν αποσπάσει θετικές εντυπώσεις απ'αυτή τη προσωπική εμπειρία, αφήνοντας τους ταυτόχρονα ικανοποίηση.

Απ'αυτή την εμπειρία τους, συμμετείχαν σε εθελοντικές οργανώσεις/ομάδες/συνλόγους ως απλά μέλη ή πληρώνοντας συμμετοχή, χωρίς να συμμετέχουν ουσιαστικά στις δραστηριότητες τους. Για παράδειγμα σε αθλητικού τύπου δραστηριότητες συμμετείχε μ'αυτόν τον τρόπο το (46,0%), σε διάφορες πολιτισμικές δραστηριότητες το (27,8%), το (27,0%) σε δραστηριότητες για την υγεία και με άλλα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής το δείγμα μας συμμετείχε σε άλλου είδους εθελοντικές οργανώσεις/ομάδες/συνλόγους πίνακας 12.

Από την άλλη με ενεργητικό τρόπο οι νέοι συμμετέχουν σε εθελοντικές οργανώσεις/ομάδες/συνλόγους, που έχουν ως κύριο περιεχόμενο τους τον αθλητισμό (39,0%), την υγεία (19,6%) και προγράμματα για νέους/νέες το (18,5%).

Ανεξάρτητα με το αν έχουν συμμετάσχει οι περισσότεροι νέοι σε κάποιου είδους εθελοντική δραστηριότητα συμφωνούν με τον ισχυρισμό (37,2%), ότι με τον εθελοντισμό πάντα κερδίζεις κάτι για τον εαυτό σου. Επίσης, το (42,0%) συμφωνεί με την άποψη πως ο εθελοντισμός στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε βρεφικά στάδια.

Το συγκεκριμένο αποδεικνύεται από το γεγονός, ότι οι νέοι δεν γνωρίζουν που πρέπει να απευθυνθούν, όταν επιθυμούν να προσφέρουν εθελοντική εργασία (32,7%) και θεωρούν πως δεν υπάρχει ενημέρωση στην κοινωνία που ζουν για θέματα που αφορούν τον εθελοντισμό (32,5%). Τα δύο τελευταία αποτελούν μερικούς από τους βασικότερους λόγους μη ανάπτυξης του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Σ' αυτούς προστίθεται και το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα που δεν προάγει καθόλου το αίσθημα του εθελοντισμού, άποψη την οποία αποδέχεται το (32%) των νέων. Επιπλέον, η κατάλληλη εκπαίδευση που απαιτείται για την προσφορά εθελοντικής εργασίας από τα μέλη των ομάδων και των οργανώσεων, υπάρχει σε ελάχιστο βαθμό. Αξιοπρόσεκτο, είναι πως το (26,5%) συμφωνεί μέτρια με την παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης στους εθελοντές, ενώ μόνο το (22,0%) των ερωτηθέντων συμφωνεί. Οι νέοι φαίνεται να μην έχουν συνειδητοποιήσει (ίσως επειδή δεν έχουν την απαραίτητη ενημέρωση για τον εθελοντισμό) τη σημασία της κατάλληλης εκπαίδευσης σ' αυτό το τομέα, θεωρώντας την περιττή. Μπορεί βέβαια, όπως δηλώνουν και οι ίδιοι να θέλουν να αξιοποιήσουν τον χρόνο τους προτιμώντας δραστηριότητες διασκέδασης π.χ. κλαμπ, βόλτες, καφετέριες κ.α. Αυτό το στοιχείο το αποδέχεται το (69,5%) του δείγματος της έρευνας.

Το παραπάνω συμφωνεί εν μέρει, με την άποψη του (44,7%) του δείγματος, που υποστηρίζει πως συμφωνεί μέτρια για το αν θα διέθετε τον ελεύθερο χρόνο του προκειμένου να προσφέρει κάποιου είδους εθελοντική δραστηριότητα.

Όσον αφορά τους Ολυμπιακούς αγώνες, οι ερωτώμενοι που συμμετείχαν στην έρευνα, συμφωνούν μέτρια (33,0%), ότι οι Ολυμπιακοί αγώνες αποτέλεσαν την αφετηρία για την ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Απ' ότι φαίνεται και στις νεότερες ηλικίες είναι εμφανές, ότι οι Ολυμπιακοί αγώνες δεν έφεραν ριζικές αλλαγές στην πρόοδο του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Στοιχείο, ιδιαίτερος σημαντικό αν αναλογιστούμε, πως το μεγαλύτερο ποσοστό εθελοντικής εργασίας προήλθε στους αγώνες από νέους.

Διερευνώντας τη σχέση εθελοντικής προσφοράς και κοινωνικών χαρακτηριστικών των ατόμων που συμμετείχαν στο δείγμα μας, καταλήγουμε στην διαπίστωση πως επηρεάζουν έως κάποιο σημείο τους νέους στην πρόθεση τους να προσφέρουν κάποιου είδους εθελοντική εργασία.

Ακόμη, αναφορικά με χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου, προκύπτει, ότι οι άνδρες είναι ενεργότεροι πολίτες στην τοπική κοινωνία που ζουν συγκριτικά με

τις γυναίκες, οι οποίες με τη σειρά τους δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε θέματα που αφορούν την οικογένεια αλλά και την τοπική κοινωνία.

Επιπροσθέτως, οι σπουδαστές της σχολής Σ.Τ.Ε.Φ. φαίνεται να δηλώνουν ενεργότεροι πολίτες από εκείνους των σχολών Σ.Δ.Ο., Σ.Ε.Υ.Π. και Σ.Τ.Ε.Γ. Ακόμα, φαίνεται να έχουν αναπτύξει περισσότερο θέματα εμπιστοσύνης από τους σπουδαστές των άλλων σχολών. Οι σπουδαστές της σχολής Σ.Ε.Υ.Π. είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι σε θέματα που αφορούν την τοπική κοινωνία, γεγονός που εξηγείται αν αναλογιστούμε το αντικείμενο των σπουδών τους.

Αναφορικά με το έτος σπουδών των νέων, απορρέει πως όσοι βρίσκονται στο 2^ο έτος είναι ενεργότεροι πολίτες από τους σπουδαστές των υπολοίπων ετών, ενώ οι σπουδαστές που φοιτούν στο 1^ο έτος σπουδών δεν είναι τόσο ξενόφοβοι, αλλά πιο ανοιχτοί στο διαφορετικό. Αυτό ενδεχομένως οφείλεται στο ότι οι πρωτοετής σπουδαστές, μόλις έχουν φύγει από το τόπο τους και θέλουν να γνωρίσουν νέους ανθρώπους και έναν νέο τρόπο ζωής. Επίσης, αρκετοί απ'αυτούς δεν λαμβάνουν πολύ υπόψη τους κάποιους κινδύνους που μπορεί να εμφανιστούν στη ζωή τους.

Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε πως τα στοιχεία που υπάρχουν σε θεωρητικό αλλά και σε ερευνητικό μέρος αντικατοπτρίζουν την κατάσταση του εθελοντισμού στην σύγχρονη Ελλάδα και κυρίως στην πληθυσμιακή ομάδα των νέων. Υπάρχουν κάποιες βάσεις για να χτιστεί το ισχυρό οικοδόμημα που λέγεται εθελοντισμός, οι οποίες όμως χωρίς την συμβολή όλων των φορέων και πολιτών δεν θα αποκτήσουν οργανωμένη μορφή και αποτελεσματικότητα για την κάλυψη σημαντικών αναγκών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

6.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για την μελέτη πεδίου/τομέα που θελήσαμε να διερευνήσουμε, θέσαμε ορισμένα ερωτήματα και προσπαθήσαμε μέσα από την συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας να εντοπίσουμε σε ποιο βαθμό αυτά επαληθεύονται ή ανατρέπονται. Ορισμένα απ'αυτά τα ερωτήματα επαληθεύτηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό από κάποια άλλα που είχαν αρχικώς τεθεί.

- Όσον αφορά τις διαστάσεις που έχει το κοινωνικό κεφάλαιο στους νέους, προκύπτει πως οι νέοι έχουν υιοθετήσει σε σημαντικό βαθμό κάποια χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως οικογένεια και φιλικές σχέσεις, αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό κάποια άλλα όπως η εμπιστοσύνη και η παρακολούθηση πολιτικών θεμάτων. Επιπλέον, επιβεβαιώνεται, ότι οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου επηρεάζουν την συμμετοχή των νέων σε εθελοντικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα η έλλειψη εμπιστοσύνης επηρεάζει την συμμετοχή σε εθελοντικού τύπου δράσεις.
- Σχετικά, με την υπόθεση πως κάποιοι κοινωνικό-δημογραφικοί παράγοντες, ενδεχομένως επηρεάζουν την συμμετοχή των νέων σε εθελοντικές δραστηριότητες, φαίνεται να επαληθεύεται, εφόσον από την καταγραφή των κοινωνικό-δημογραφικών στοιχείων συμπεραίνουμε, ότι η οικογενειακή κατάσταση, η σχολή, το έτος σπουδών κ.α. επηρεάζουν την πρόθεση των νέων για εθελοντική προσφορά.
- Μια άλλη υπόθεση που κάναμε αρχικά, ήταν πως κάποιοι παράγοντες ενδεχομένως να επηρεάζουν τους νέους στην πρόθεση συμμετοχής σε εθελοντικές δραστηριότητες. Το παραπάνω επαληθεύτηκε, αφού οι ίδιοι οι ερωτώμενοι υποστήριξαν στην έρευνα, πως δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση για θέματα εθελοντισμού στην τοπική κοινωνία που ζουν, δεν υπάρχει η κατάλληλη εκπαίδευση στην Ελλάδα για να συμβάλει σε αυτό κ.α.
- Τέλος, υποθέσαμε, ότι η μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σε θέματα εθελοντισμού οδηγεί και σε μεγαλύτερη συμμετοχή σε ανάλογες δραστηριότητες. Αυτό όμως δεν επαληθεύτηκε, αφού οι σπουδαστές της σχολής Σ.Ε.Υ.Π. αν και θεωρητικά είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι λόγω της εκπαίδευσης τους σε ανάλογα ζητήματα, δεν συμμετέχουν σε

μεγαλύτερο βαθμό από τους υπόλοιπους σπουδαστές σε εθελοντικές δράσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Ανθόπουλος, Χ. (2000). «Εθελοντισμός: αλληλεγγύη και δημοκρατία. Αθήνα: Οξύ.
- Ανθόπουλος, Χ. (1998). «Ο εθελοντισμός σήμερα: Ένα αναδυόμενο φαινόμενο, για μια Ευρώπη των κοινωνικών δικαιωμάτων. Αθήνα.
- Γιαννής, Ν. (2002). «Τι είναι η κοινωνία των πολιτών, φυλλάδιο της ΜΚΟ “Ευρωπαϊκή Έκφραση”, Αθήνα.
- Γιαννής, Ν. (2001). «Κοινωνία πολιτών και νεολαία». Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ζαϊμάκης, Γ. (2002). «Κοινοτική Εργασία και τοπικές κοινωνίες: Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ινστιτούτο V-PRC, Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα: Έρευνες-δημοσκοπήσεις, Αντώνης Λιβάκης, Αθήνα.
- Καταναλωτικά βήματα (2001) – Τεύχος Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου. «Μη μείνεις θεατής – γίνε εθελοντής.
- Κοκκινάκης, Ε. (1996). «Η εθελοντική προσφορά στη σύγχρονη κοινωνία». Αθήνα.
- Παναγιωτοπούλου, Ρ. (2002). «Εθελοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις: οργανώσεις στην Ελλάδα και Ολυμπιακός εθελοντισμός» στο Χρ. Βερναρδάκης (επιμ.), Ινστιτούτο V-PRC, Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα: έρευνες-δημοσκοπήσεις, Αθήνα: Λιβάνης.
- Στασινοπούλου, Ο. (1997). «Ελληνικές εθελοντικές οργανώσεις. Μια πρώτη προσέγγιση μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα Volmed-Hellas». Αθήνα.
- Σωτηρόπουλος, Δ.Α. (επιμ) (2004). «Η άγνωστη κοινωνία πολιτών». Αθήνα: Ποταμός.
- Τσουκαλάς, Κ. (1981). «Κοινωνική Ανάπτυξη και Κράτος: η συγκρότηση του δημόσιου χώρου στην Ελλάδα». Αθήνα: Θεμέλιο.
- Φότεφ, Γ. (1996). «Η κοινωνία πολιτών». Μετάφραση Γ. Σιακαντάρης. Αθήνα: Φιλίστωρ.
- Χουλιάρης, Α, Σκλιάς Π. (2002) (επιμ). «Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών. Αθήνα: Παπαζήσης.

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Blaxter, M. Poland, F. Curran, M. (2001). «Measuring social capital: Qualitative study of how older people relate social capital to health, Final report to the health development agency. London.
- Hadjiyanni, A. (2004). «Voluntary Associations», in D. Charalambis, A., A. Hadjiyanni and L. Maratou (eds) «Recent social trends in Greece, 1960-1995». Montreal: EKKE and McGill-Queen's University Press.
- Lyberaki, A., Paraskevopoulos, C.J. (2002). «Social capital in Greece». Paper presented at the conference on social capital measurement, September 25-27, London.
- Warburton, J. & Smith, J. «Out of the generosity of your heart, are we creating active citizens through compulsory volunteer programmes for young people in Australia?» Social policy and administration. December 2003.
- Wilson, J., Musick, M. (1998). «The contribution of social resources to volunteering». Social Science Quarterly 79 (4): 799-814.
- Woolcock, M., Narayan, D. «Social capital: Implications for development theory, research, and policy». The World Bank Research Observer. August 2000.

Γ. ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- www.activities-socialsector.org. (2005).
- www.armonia3.org. (2005). «Εθελοντισμός, εθελοντές, αρμονία, προστασία περιβάλλοντος».
- [www.ethelontismos & neolaia](http://www.ethelontismos-neolaia.org). (2005). «Εθελοντισμός και νεολαία».
- [www.Ενωση πολιτών για την παρέμβαση](http://www.Ενωσηπολιτωνγιατηνπαρεμβαση.org). (2005). «Η κοινωνία των εθελοντών».
- www.istoselides.gr (2005). «Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα».
- www.kmitsotakis.gr (2000). «Ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου και ενεργοποίηση των πολιτών: Μια νέα πολιτική πρακτική».
- www.papaspyropoulos.gr/volunteerism (2005). «Εθελοντικές οργανώσεις - Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές».

- www.papaspyropoulos.gr/volunteerism (2005). «Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα».
- www.papaspyropoulos.gr/volunteerism (2005). «Εθελοντικές οργανώσεις, πολίτες – εθελοντές».
- www.papaspyropoulos.gr/volunteerism (Ιούνιος 2002). «Εθελοντισμός νέου τύπου και κοινωνική οικονομία».
- [www.untitled](#) document (2005). Άννα Διαμαντοπούλου, «Εθελοντισμός και κοινωνική ανάπτυξη».
- www.yperth.gr. (2005). «Ορισμός εθελοντισμού».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1) ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ-ΟΜΑΔΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΤΡΙΤΟΥΣ

Περιλαμβάνει τις "κλασικές" εθελοντικές οργανώσεις και ομάδες. Πρόκειται γι' αυτές που αποτελούνται στην συντριπτική τους πλειοψηφία, από εθελοντές χωρίς καθόλου ή με ελάχιστα αμειβόμενα στελέχη. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι, ότι παρέχουν υπηρεσίες σε τρίτους, καθώς και η τοπική ή περιφερειακή ακτίνα δράσης τους.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Σύλλογοι και ομάδες εθελοντών αιμοδοτών και δωρητών οργάνων και ιστών σώματος.
- 2) Οργανώσεις και ομάδες μ'ένα ή πολλά πεδία δράσης.
- 3) Σύλλογοι και πρωτοβουλίες παρά τα νοσοκομεία ή τα κέντρα υγείας:
 - Μεμονωμένοι εθελοντές αιμοδότες και δωρητές οργάνων και ιστών σώματος.
 - "φίλοι" κάποιας κλινικής-υποστήριξη ασθενών.
- 4) Ομάδες διάσωσης.
- 5) Ομάδες εργαζόμενων που προσφέρουν βοήθεια σε τρίτους.
- 6) Εθελοντικοί σύλλογοι ιατρών.
- 7) "Λέσχες φιλίας".
- 8) Νέες μορφές εθελοντικής δράσης.

2) ΟΜΑΔΕΣ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ

Σ'αυτή την κατηγορία εντάσσονται οι οργανώσεις που κύριο μέλημα τους είναι η επίλυση προβλημάτων, μέσω της αυτοβοήθειας μεταξύ των μελών τους. Τα ίδια τα μέλη συνήθως συνδέονται με κοινή πάθηση, ανάγκη ή επιδίωξη.

Οι οργανώσεις αυτής της κατηγορίας, σε μικρότερο βαθμό, χαρακτηρίζονται από την παροχή βοήθειας σε τρίτους, ενώ, αντιθέτως εμφανίζεται η παράλληλη λειτουργία τους, ως διεκδικητικός-συνδικαλιστικός φορέας απέναντι στο κράτος.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Αμέσως πάσχοντες (πάσχοντες και εθελοντές).
- 2) Εμμέσως πάσχοντες (γονείς και φίλοι πασχόντων).
- 3) Αιμοδοσία από ομάδες εργαζομένων.
- 4) Σύλλογοι οικογένειας.
- 5) Οργανώσεις απόδημοι Ελληνισμού.
- 6) Σύλλογοι παλιννοστούντων.
- 7) Τοπικοί σύλλογοι.
- 8) Κοινότητες μεταναστών.
- 9) Ταμεία αλληλοβοήθειας και αρωγής.
- 10) Μειονοτικές ομάδες.

3) ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ-ΔΙΚΤΥΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Περιλαμβάνει διεθνείς, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που έχουν παραρτήματα στην Ελλάδα. Τα παραρτήματα των διεθνών οργανώσεων ασπάζονται τις ίδιες γενικές αρχές, ως προς τους σκοπούς και τον τρόπο λειτουργίας με τις μητρικές. Διατηρούν όμως κάποιο βαθμό ανεξαρτησίας και αυτονομίας που τους επιτρέπει να προσαρμόζονται στα δεδομένα κάθε χώρας και να καλύπτουν ανάγκες σε εθνικό επίπεδο.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Παροχής υπηρεσιών προς τρίτους.
- 2) Ομάδες αυτοβοήθειας.

4) ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ-ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ

Πρόκειται για οργανώσεις που έχουν τα χαρακτηριστικά των διεθνών οργανώσεων. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους είναι, ότι κύριος ή αποκλειστικός λόγος

συγκρότησης τους δεν είναι η κοινωνική φροντίδα. Ωστόσο, έχουν αξιόλογη δράση και σ' αυτό τον τομέα. Ο βαθμός και η ένταση κινητοποίησης τους διαφέρουν από οργάνωση σε οργάνωση. Εδώ υποκατηγορίες δεν υπάρχουν.

5) ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ

Περιλαμβάνει οργανώσεις που κυρίως έχουν διαφορετική αποστολή από την κοινωνική φροντίδα, αλλά παράλληλα συμμετέχουν ή οργανώνουν (σε λιγότερο ή περισσότερο τακτική βάση) δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης. Ακόμη, περιλαμβάνει και αυτές που συνδυάζουν τον πολιτισμό με την φιλανθρωπία.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Πολιτιστικοί-φιλανθρωπικοί σύλλογοι γυναικών.
- 2) Πολιτιστικοί σύλλογοι.
- 3) Φεμινιστικές οργανώσεις.
- 4) Ομάδες πίεσης.
- 5) Σύλλογοι ραδιοερασιτεχνών.

6) ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Σ' αυτή την κατηγορία εντάσσονται φιλανθρωπικές οργανώσεις που είναι άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες με θρησκείες, εκκλησιαστικά ιδρύματα και οι οποίες πλαισιώνονται από εθελοντές. Περιλαμβάνονται επιπλέον, άτυπες δράσεις αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης στα πλαίσια αυτών των εκκλησιών.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία.
 - Εκκλησιαστικές οργανώσεις με την συμμετοχή εθελοντών.
 - Χριστιανικές οργανώσεις.
- 2) Άλλα δόγματα και Εκκλησίες.

7) ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΔΙΠΛΑ ΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Πρόκειται για κρατικούς φορείς που πλαισιώνονται από εθελοντές. Η συμμετοχή των εθελοντών μπορεί να είναι είτε άτυπη, τακτική ή περιστασιακή είτε πιο οργανωμένη και θεσμικά κατοχυρωμένη.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Εθελοντές στο πλαίσιο του δημοσίου τομέα.
- 2) Παρά την εκπαίδευση.

8) ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΔΙΠΛΑ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις υπηρεσίες και τα προγράμματα της αυτοδιοίκησης που πλαισιώνονται από εθελοντές. Υπάρχουν τρεις μορφές εθελοντικής δράσης:

- ❖ Άτυπες ομάδες εθελοντών που πλαισιώνουν υπηρεσίες και προγράμματα της αυτοδιοίκησης.
- ❖ Θεσμοθετημένες ομάδες εθελοντών. Η τυπική μορφή μπορεί να έχει είτε μορφή εθελοντικού συλλόγου είτε ν'αποτελεί νομικό πρόσωπο τοπικής αυτοδιοίκησης.
- ❖ Εθελοντική δράση αλληλοβοηθητικού χαρακτήρα. Πρόκειται για τα μέλη ενός προγράμματος ή θεσμού. Π.χ. τα μέλη των Κ.Α.Π.Η.

9) ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Πρόκειται για κινητοποιήσεις παροχής βοήθειας σε πολίτες που υφίστανται τις συνέπειες έκτακτων γεγονότων. Η κινητοποίηση εθελοντών είναι τυχαία και απροσδιόριστη. Δυνητικοί εθελοντές είναι όλοι οι πολίτες, ενώ το μέγεθος ανταπόκρισης για την παροχή βοήθειας ποικίλλει. Βοήθεια παρέχουν είτε μεμονωμένα άτομα είτε άτυπες και τυχαίες ομάδες πολιτών. Ακόμα, προσφέρουν χρήματα, υλικά αγαθά ή εργασία.

10) ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Περιλαμβάνει ιδρύματα μη κερδοσκοπικά, ιδιωτικής πρωτοβουλίας, τα οποία δραστηριοποιούνται στον τομέα κοινωνικής φροντίδας. Σε αυτήν εντάσσονται τα

ιδρύματα που είτε παρέχουν προνοιακές υπηρεσίες αυτά καθαυτά είτε διαθέτουν δωρεές σε άλλους φορείς(εθελοντικούς και κρατικούς) κοινωνικής φροντίδας.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Ιδρύματα παροχής υπηρεσιών.
- 2) Ιδρύματα κοινωνικής ευαισθησίας.

11) ΜΕΣΩ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) σχεδιάζει, χρηματοδοτεί και αξιολογεί προγράμματα κοινωνικής φροντίδας. Επίσης, δημιουργεί δίκτυα μη κυβερνητικών οργανώσεων. Ακολουθούν τρεις τρόποι ενίσχυσης και ενεργοποίησης του εθελοντισμού.

- Χρηματοδότηση προγραμμάτων σε κοινωνικές ομάδες που χρήζουν βοήθειας. Παράδειγμα, "Δράση υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες. HELIOS 2".
- Πρόγραμμα "Ευρωπαϊκή Εθελοντική Υπηρεσία" για νέους. Ξεκίνησε το 1996 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.
- Δημιουργία ευρωπαϊκών δικτύων ομάδων αυτοβοήθειας και παροχής κοινωνικής φροντίδας. Παράδειγμα, ευρωπαϊκό Φόρουμ για άτομα με ειδικές ανάγκες.

12) ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ-ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Τα τελευταία χρόνια ο ιδιωτικός τομέας συνεισφέρει με πολλούς τρόπους στην κοινωνική φροντίδα. Οι δράσεις του δεν είναι πάντα συστηματοποιημένες. Διαθέτει όμως επικοινωνιακή ικανότητα και πολυμήχανες μορφές ενίσχυσης υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας. Παρατηρείται, επίσης διεύρυνση μεταξύ των σχέσεων αγοράς και εθελοντικών πρωτοβουλιών με ευρύτερες συνεργασίες. Ακόμα και αν ισχύουν οι επικρίσεις, ότι οι ενέργειες των επιχειρήσεων έχουν στόχο την έμμεση διαφήμιση ή φοροαπαλλαγή, δεν αλλάζουν το αποτέλεσμα της δράσης τους.

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ:

- 1) Δωρεές και χορηγίες.
- 2) Μέσω προϊόντων και παροχής υπηρεσιών.

- 3) Παροχή δωρεάν εργασίας.
- 4) Αθλητικά σωματεία.
- 5) Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.)».³⁰

³⁰ <File://D:\ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ.htm> (1999). «Η Κοινωνία των... Εθελοντών». Σελ. 4-7.

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ: ΣΕΥΠ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ:

**«ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Η
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ»**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ:

**ΚΟΥΚΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΠΑΜΠΑΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΚΟΥΚΟΥΛΗ ΣΟΦΙΑ

A.A.E I I I I

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2007

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

A1. ΦΥΛΟ: 1. Άνδρας 2. Γυναίκα

A2. ΗΛΙΚΙΑ: I _ I _ I

A3. ΣΧΟΛΗ: **ΤΜΗΜΑ:**

A4. ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ:

A5. ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΑΣ :

5.1) Τόπος..... 5.2) Νομός.....

A6. ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΣΑΣ ΕΙΝΑΙ (κυκλώστε τον αντίστοιχο αριθμό) :

ΕΓΓΑΜΟΙ	1
ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΕΙ ΔΙΑΖΥΓΙΟ	2
ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	3
ΕΧΕΙ ΠΕΘΑΝΕΙ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ	4
ΕΧΕΙ ΠΕΘΑΝΕΙ Η ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ	5
ΑΛΛΟ.....	6

A7. ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΑΤΕΡΑ (κυκλώστε τον αντίστοιχο αριθμό) :

ΚΑΘΟΛΟΥ/ ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	1
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	2
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	3
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	4
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	5
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	6
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΙ/ΑΕΙ	7
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	8

A8. ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ (κυκλώστε τον αντίστοιχο αριθμό) :

ΚΑΘΟΛΟΥ/ ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	1
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	2
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	3
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	4
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	5
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	6
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΙ/ΑΕΙ	7
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	8

A9. ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΔΕΛΦΩΝ;

A10. ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΕΝΩΝ ΦΙΛΩΝ;.....

B. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Παρακαλούμε σημειώστε αυτό που σας εκφράζει περισσότερο για το κάθε ένα από τα παρακάτω θέματα.

B/B		Καθόλου/ Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ/Πά ρα πολύ
B1	Η οικογένειά μου είναι σημαντική στη ζωή μου.	1	2	3	4
B2	Αισθάνομαι ενεργός πολίτης	1	2	3	4
B3	Γενικά εμπιστεύομαι τους ανθρώπους.	1	2	3	4
B4	Έχω καλές σχέσεις με τους γείτονες.	1	2	3	4
B5	Αισθάνομαι στην τοπική κοινότητα που ζω (γειτονιά) σαν στο σπίτι μου.	1	2	3	4
B6	Παίρνω βοήθεια από τους φίλους μου όταν τη χρειάζομαι.	1	2	3	4
B7	Επικοινωνώ τηλεφωνικά με φίλους.....	1	2	3	4
B8	Παρακολουθώ τα πολιτικά ζητήματα.	1	2	3	4
B9	Όταν πρόκειται να πάρω μια σημαντική απόφαση, γνωρίζω ποιόν θα συμβουλευτώ.	1	2	3	4
B10	Επικοινωνώ συχνά με την οικογένειά μου.	1	2	3	4
B11	Όταν διαφωνώ με τους άλλους, αισθάνομαι ελεύθερος να εκφράσω την άποψή μου.	1	2	3	4
B12	Κάποιοι λένε ότι με το να βοηθάς τους άλλους, βοηθάς τελικά τον εαυτό σου.	1	2	3	4
B13	Συναντώ τους φίλους μου.....	1	2	3	4
B14	Έχεις την φροντίδα ενός παιδιού και χρειάζεται να βγεις έξω για λίγο. Σε ποιο βαθμό θα εμπιστευόσουν το γείτονα σου;	1	2	3	4
B15	Όταν ένας ξένος μετακομίζει στη γειτονιά μου γίνεται εύκολα αποδεκτός από εμένα.	1	2	3	4
B16	Οι φίλοι μου είναι σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή μου.	1	2	3	4
B17	Έχω άποψη-παρακολουθώ τα κοινωνικά δρώμενα της κοινωνίας που ζω.	1	2	3	4
B18	Ασχολούμαι με τα θέματα που αφορούν την οικογένειά μου.	1	2	3	4
B19	Συζητώ για πολιτικά θέματα με τους φίλους μου.	1	2	3	4
B20	Μου αρέσει να ζω ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικές συνήθειες και διαφορετικό τρόπο ζωής.	1	2	3	4

Γ. ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Γ1. Έχω προσφέρει στο παρελθόν – ή προσφέρω ακόμη - κάποιου είδους εθελοντική εργασία (αιμοδοσία, τοπικός οργανισμός, σύλλογος κ.α.)

ΝΑΙ 1
ΟΧΙ 2

Γ2. Εάν απαντήσατε ‘ναι’ στην Γ1 → Πώς θα αξιολογούσατε την εμπειρία σας σε μια κλίμακα από το 1 έως το 6 (1=πολύ αρνητική και 6=πολύ θετική).

1 2 3 4 5 6
(Πολύ Αρνητική) (Πολύ θετική)

Γ3. α) Σε ποια ή ποιες από τις παρακάτω εθελοντικές οργανώσεις/ομάδες/συλλόγους κλπ. είστε απλά μέλη ή πληρώνετε συμμετοχή χωρίς όμως να συμμετέχετε ουσιαστικά στις δραστηριότητές τους. Απαντήστε για κάθε μια ξεχωριστά με ναι ή όχι.

α/α		ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	Οργανώσεις που προσφέρουν υπηρεσίες πρόνοιας για ηλικιωμένους, ανάπηρα άτομα, φτωχούς.	1	2
2	Θρησκευτικές οργανώσεις.	1	2
3	Εκπαίδευση/τέχνες/μουσεία ή πολιτισμικές δραστηριότητες.	1	2
4	Συνδικάτα.	1	2
5	Πολιτική και άλλες ομάδες.	1	2
6	Σε τοπικές δράσεις, οργανώσεις κοινοτικές για διάφορα ευαίσθητα θέματα όπως φτώχεια, ρατσισμός κ.τ.λ.	1	2
7	Ανάπτυξη των χωρών του Τρίτου Κόσμου.	1	2
8	Οικολογικά περιεχόμενα (περιβαλλοντικής/οικολογικής προστασίας).	1	2
9	Επαγγελματικές οργανώσεις/σύλλογοι.	1	2
10	Προγράμματα για νέους/νέες.	1	2
11	Αθλητισμός.	1	2
12	Γυναικείες ομάδες.	1	2
13	Κινήματα για την Ειρήνη.	1	2
14	Υγεία.	1	2
15	Άλλες ομάδες. Περιγραφή.....	1	2

Γ3. β) Σε ποια ή ποιες από τις παρακάτω εθελοντικές οργανώσεις/ομάδες/συλλόγους κλπ. συμμετέχετε με ενεργητικό τρόπο στις δραστηριότητές τους.; Απαντήστε για κάθε μια ξεχωριστά με ναι ή όχι.

α/α		ΝΑΙ	ΟΧΙ
1	Οργανώσεις που προσφέρουν υπηρεσίες πρόνοιας για ηλικιωμένους, ανάπηρα άτομα, φτωχούς.	1	2
2	Θρησκευτικές οργανώσεις.	1	2
3	Εκπαίδευση/τέχνες/μουσεία ή πολιτισμικές δραστηριότητες.	1	2
4	Συνδικάτα.	1	2
5	Πολιτική και άλλες ομάδες.	1	2
6	Σε τοπικές δράσεις, οργανώσεις κοινοτικές για διάφορα ευαίσθητα θέματα όπως φτώχεια, ρατσισμός κ.τ.λ.	1	2
7	Ανάπτυξη των χωρών του Τρίτου Κόσμου.	1	2
8	Οικολογικού περιεχομένου (περιβαλλοντικής/οικολογικής προστασίας).	1	2
9	Επαγγελματικές οργανώσεις/σύλλογοι.	1	2
10	Προγράμματα για νέους/νέες.	1	2
11	Αθλητισμός.	1	2
12	Γυναικείες ομάδες.	1	2
13	Κινήματα για την Ειρήνη.	1	2
14	Υγεία.	1	2
15	Άλλες ομάδες. Περιγραφή	1	2

Παρακαλούμε τοποθετηθείτε στις παρακάτω προτάσεις κυκλώνοντας τον αντίστοιχο αριθμό.

		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ Μέτρια	Συμφωνώ Μέτρια	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ4.	Με τον εθελοντισμό κερδίζεις πάντα κάτι για τον εαυτό σου.	1	2	3	4	5	6
Γ5.	Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε βρεφικά στάδια ανάπτυξης.	1	2	3	4	5	6
Γ6.	Υπάρχει επαρκής ενημέρωση για θέματα εθελοντισμού στην κοινωνία που ζω.	1	2	3	4	5	6
Γ7.	Γνωρίζω που πρέπει να απευθυνθώ όταν ενδιαφέρομαι να προσφέρω εθελοντική εργασία.	1	2	3	4	5	6
Γ8.	Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αποτέλεσαν την αφετηρία για την ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα εθελοντισμού.	1	2	3	4	5	6
Γ9.	Η εκπαίδευση στην Ελλάδα δεν βοηθάει στην ανάπτυξη εθελοντικής προσφοράς από τους νέους.	1	2	3	4	5	6
Γ10.	Θα διέθετα τον ελεύθερο χρόνο μου για να προσφέρω εθελοντική εργασία.	1	2	3	4	5	6
Γ11.	Οι νέοι στις μέρες μας, προτιμούν δραστηριότητες διασκέδασης (κλαμπ, βόλτες,	1	2	3	4	5	6

	καφετέριες κ.ά.) από το να προσφέρουν κάποιου είδους εθελοντική εργασία.						
Γ12.	Οι χρηματικές απολαβές, αποτελούν κίνητρο για εθελοντική προσφορά.	1	2	3	4	5	6
Γ13.	Ο εθελοντισμός συνδέεται με την εργασιακή εκμετάλλευση των νέων.	1	2	3	4	5	6
Γ14.	Η κύρια αιτία της μειωμένης συμμετοχής στον εθελοντισμό στους νέους είναι το γεγονός ότι ζουν σε μια κοινωνία που τους τα παρέχει όλα έτοιμα.	1	2	3	4	5	6
Γ15.	Η εθελοντική εργασία απαιτεί την κατάλληλη εκπαίδευση.	1	2	3	4	5	6

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ!!!**

